

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Diplomová práce

**Zhodnocení úrovně finanční gramotnosti studentů
vybraných středních škol v České republice**

Bc. Simona Paslerová

© 2021 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Simona Paslerová

Hospodářská politika a správa
Podnikání a administrativa

Název práce

Zhodnocení úrovně finanční gramotnosti studentů vybraných středních škol v České republice

Název anglicky

Evaluation of the Level of Financial Literacy of Students at Selected Secondary Schools in the Czech Republic

Cíle práce

Hlavním cílem diplomové práce je zhodnocení úrovně žáků vybraných středních škol v České republice v oblasti finanční gramotnosti. To zahrnuje vyhodnocení jednotlivých témat, ve kterých žáci mají hlubší znalost, postoje a celkové povědomí a zároveň také objasnění okruhů, které dělají žákům největší problémy se v nich orientovat. Dílčím cílem je zpracování návrhů pro možné způsoby výuky finanční gramotnosti v rámci vzdělávacích osnov pro střední školy.

Metodika

V teoretické části bude vymezena problematika finanční gramotnosti za pomoci analýzy, širší komparace v rámci vědeckých pramenů ať už zahraničních či tuzemských. Dále za pomoci představení vzdělávacích osnov vybraných středních škol v České republice a také aktuálních relevantních internetových zdrojů.

Praktická část diplomové práce bude zpracována na základě sběru primárních dat, která budou shromážděna prostřednictvím dotazníkového šetření. Tento průzkum bude uskutečněn na vybraných středních školách v České republice v rámci školení projektu Dne finanční gramotnosti, pořádaného pod záštitou největší finančně poradenské společnosti Partners Financial Services, a. s. Pro následné zpracování dat bude využito tabulkového a grafického zobrazení za pomoci vybraných statistických ukazatelů. Na základě zjištěných výsledků budou identifikovány oblasti, ve kterých se žáci dobře orientují a zároveň oblasti, které paří mezi problémové k pochopení. Následně pak bude zpracován návrh na možné způsoby výuky vybraných oblastí finanční gramotnosti vyučovaných na středních školách s cílem zlepšení porozumění v dané problematice.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

finanční gramotnost, příjmy, student, úvěr, výdaje, zhodnocení

Doporučené zdroje informací

KLÍNSKÝ, MÜNCH, CHROMÁ, Ekonomika – Ekonomická a finanční gramotnost pro SŠ, EDUKO, 2019, ISBN 978-80-87204-21-4

REVENDA, Zbyněk. Peníze a zlato. 2., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2013. ISBN 978-80-726-1260-4.

RYAN, J. S. a RYAN, Ch. Personal financial literacy. 3rd edition. Mason, Ohio: South-Western/Cengage, 2017. ISBN 9781305653078.

ŠKVÁRA, Miroslav. Finanční gramotnost. Druhé vydání. Praha: Miroslav Škvára, 2016. ISBN 978-80-904823-3-3.

THOMAS A. LUCEY, Financial Literacy for Children and Youth, Second Edition, Peter Lang Publishing Inc, 2018, ISBN 9781433133602,

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Markéta Beranová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra obchodu a financí

Elektronicky schváleno dne 13. 10. 2020

prof. Ing. Luboš Smutka, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 21. 10. 2020

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 01. 03. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Zhodnocení úrovně finanční gramotnosti studentů vybraných středních škol v České republice" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 1. 3. 2021

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Markétě Beranové, Ph.D., vedoucí mé diplomové práce, za vřelý přístup, podnětné připomínky, odbornou pomoc a cenné rady při zpracování mé diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat všem pedagogům a žákům na středních školách, kteří se zúčastnili dotazníkového průzkumu a v neposlední řadě všem kolegům, přátelům a rodině za podporu během celého studia.

Zhodnocení úrovně finanční gramotnosti studentů vybraných středních škol v České republice

Abstrakt

Diplomová práce "Zhodnocení úrovně finanční gramotnosti studentů vybraných středních škol v České republice" se zabývá zhodnocením dosavadních znalostí a vytvořených návyků v oblasti finanční gramotnosti u vybraných studentů středních škol na území ČR. První část diplomové práce se věnuje oblasti finanční gramotnosti z teoretického hlediska. Jsou zde podrobně popsány všechny její složky, tj. peněžní, cenová a rozpočtová gramotnost. Na to navazuje kapitola týkající se představení současného finančního vzdělávání v České republice. Nejprve jsou představeny standardy od Ministerstva financí podle úrovně vzdělání českého školství a následně finanční instituce se svými projekty pro širší veřejnost. Praktická část je založena na dotazníkovém šetření, které proběhlo mezi vybranými studenty středních škol v ČR. Následně došlo k vyhodnocení jednotlivých oblastí, ve kterých žáci mají hlubší znalost, upevněné postoje a celkově povědomí a zároveň také byly představeny okruhy, ve kterých studenti mají nedostatky a je potřeba na nich zapracovat, aby se dokázali v dané oblasti lépe orientovat. U vybraných otázek byla testována závislost dané problematiky na ročníku studia žáků. Na závěr byly představeny návrhy pro možné způsoby výuky finanční gramotnosti v rámci vzdělávacích osnov pro střední školy.

Klíčová slova: banka, finanční gramotnost, finanční produkty, peníze, příjmy, student, úvěr, výdaje, vzdělávání, zhodnocení

Evaluation of the Level of Financial Literacy of Students at Selected Secondary Schools in the Czech Republic

Abstract

The Diploma thesis “Evaluation of the Level of Financial Literacy of Students at Selected Secondary Schools in the Czech Republic” analyses the evaluation of the existing knowledge and established habits in the area of financial literacy among selected secondary school students in the Czech Republic. Global statistics show that, in general, financial literacy among Czech population is at a very low level in context of developed countries, which is mainly influenced by poorly developed young people’s habits which can be prevented including financial literacy into school curriculum. The first part of the thesis deals with financial literacy in theoretical terms. All its components, i.e. monetary, price and budgetary literacy, are described in detail here. This is followed by a chapter which presents contemporary financial education in the Czech Republic. At first, standards from the Ministry of Finance according to the level of education in Czech schools are presented. At second, financial institutions which try to increase financial literacy among the wider public in the Czech Republic with their projects, are listed. The practical part is based on a questionnaire survey made by selected secondary school students. This was followed by an evaluation of the different areas where students have a deeper knowledge, consolidated attitudes and overall awareness, as well as a presentation of the areas where students have shortcomings and need to be worked on in order to better navigate the area. Selected questions tested the dependence of the issue on the year of study of student. Finally, the suggestions were presented for possible ways of teaching financial literacy in secondary school curricula.

Keywords: bank, financial literacy, financial products, money, incomes, student, loan, expenses, financial education, appreciation

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika.....	14
2.1 Cíl práce	14
2.2 Metodika	14
3 Teoretická východiska	17
3.1 Gramotnost.....	17
3.2 Finanční gramotnost.....	18
3.2.1 Peněžní gramotnost.....	18
3.2.2 Cenová gramotnost	27
3.2.3 Rozpočtová gramotnost	35
3.3 Současné finanční vzdělávání v České republice.....	44
3.3.1 Standardy finanční gramotnosti	44
3.3.2 Finanční instituce	46
4 Vlastní práce.....	48
4.1 Popis a průběh dotazníkového šetření.....	48
4.2 Základní charakteristika zkoumané populace	48
4.3 Metodika sběru dat	49
4.4 Způsob zpracování dat	50
4.5 Předvýzkum.....	51
4.6 Výsledky šetření.....	55
4.6.1 Peněžní gramotnost.....	55
4.6.2 Cenová gramotnost	60
4.6.3 Rozpočtová gramotnost	65
4.6.4 Testování hypotéz	71
5 Výsledky a diskuse.....	76
5.1 Peněžní gramotnost	76
5.2 Cenová gramotnost.....	77
5.3 Rozpočtová gramotnost.....	78
5.4 Testování hypotéz	79
5.5 Návrhy.....	80
6 Závěr	82
7 Seznam použitých zdrojů	84
8 Přílohy	89

Seznam schémat

Schéma 1 Pearsonův „chi“ kvadrát test	16
Schéma 2 Rozdělení finanční gramotnosti.....	18
Schéma 3 Tržní rovnováha.....	29
Schéma 4 Míra inflace	31
Schéma 5 Míra nezaměstnanosti.....	33
Schéma 6 Krátkodobá Phillipsova křivka	34
Schéma 7 Dlouhodobá Phillipsova křivka	35
Schéma 8 Investiční trojúhelník.....	42
Schéma 9 Úrok.....	43
Schéma 10 Pearsonův „chi“ kvadrát test	50

Seznam grafů

Graf 1 Střední škola	51
Graf 2 Pohlaví	52
Graf 3 Věk.....	52
Graf 4 Ročník.....	53
Graf 5 Kraj bydliště.....	54
Graf 6 Komparace domnělé a reálné znalosti rozdílu mezi kreditní a debetní kartou	56
Graf 7 Komparace domnělé a reálné znalosti životního pojištění	57
Graf 8 Komparace domnělé a reálné znalosti hypotečního úvěru.....	58
Graf 9 Využívání finančních nástrojů	59
Graf 10 Případová studie.....	60
Graf 11 Komparace domnělé a reálné znalosti RPSN	61
Graf 12 Definice inflace.....	62
Graf 13 Znalost aktuální míry inflace v ČR.....	62
Graf 14 Znalost aktuální míry nezaměstnanosti v ČR	63
Graf 15 Znalost o fungování dvouступňového bankovního systému v ČR.....	64
Graf 16 Vrcholná instituce v bankovním sektoru v ČR.....	64

Graf 17 Přehled o svých příjmech a výdajích	65
Graf 18 Způsob tvoření si přehledu o osobním rozpočtu.....	66
Graf 19 Důvody pro vytvoření si vlastního osobního rozpočtu	67
Graf 20 Úvaha o zajištění potřeb ve stáří.....	67
Graf 21 Příprava na financování potřeb ve stáří	68
Graf 22 Nakládání s volnými finančními prostředky.....	69
Graf 23 Osobní zkušenost s poradcem z banky	70
Graf 24 Řízení se radou o možnostech financování bydlení	71

Seznam tabulek

Tabulka 1 Měnový přehled k 31. 1. 2020 v mil. Kč	22
Tabulka 2 Členění dvoustupňového bankovního systému.....	24
Tabulka 3 Přehled respondenta o svých příjmech a výdajích ve vztahu k ročníku studia	72
Tabulka 4 Stanovení nulové hypotézy	72
Tabulka 5 Pozorované a očekávané četnosti u hypotézy č. 1	72
Tabulka 6 Osobní zkušenost respondenta s poradcem z banky ve vztahu k ročníku studia	73
Tabulka 7 Stanovení nulové hypotézy	73
Tabulka 8 Pozorované a očekávané četnosti u hypotézy č. 2	74
Tabulka 9 Znalost respondenta o fungování dvoustupňového bankovního systému v ČR ve vztahu k ročníku studia.....	74
Tabulka 10 Stanovení nulové hypotézy	75
Tabulka 11 Pozorované a očekávané četnosti u hypotézy č. 3	75

Seznam použitých zkratk

C	výdaje domácností na spotřebu
CPI	Consumer Price Index = Index spotřebitelských cen
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
DFG	Den finanční gramotnosti
E	zaměstnaní
ESA	European System of Accounts = Evropský systém účtů

G	vládní nákupy statků a služeb
GMW	Global Money Week
HDP	Hrubý domácí produkt
I	hrubé soukromé investice
L	ekonomicky aktivní obyvatelstvo
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development = Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OTC	Over-the-counter = Obchodování s cennými papíry na mimoburzovním trhu
M1	oběživo (bankovky a mince) v rukách nebankovních subjektů, vklady na běžných účtech
M2	M1 + termínované vklady na účtech obchodních bank, ostatní vklady v bankách
M3	M2 + vklady v cizích měnách v domácích obchodních bankách, repo operace (poskytnutí úvěru zajištěného cennými papíry)
MF ČR	Ministerstvo financí České republiky
MMF	Mezinárodní měnový fond
NX	čistý export
RPSN	roční procentní sazba nákladů
SNÚ	Systém národních účtů
SŠ	střední škola
u	míra nezaměstnanosti vyjádřená v %
U	nezaměstnaní
USA	Spojené státy americké
ZŠ	základní škola

1 Úvod

Finanční gramotnost je v dnešním světě stále více používaným pojmem, o kterém se vedou různé debaty ať už z hlediska úplného významu nebo v souvislosti různých statistik zabývajících se např. mírou zadlužeností, schopnosti splácet své závazky nebo počtem osobních bankrotů.

V současném rychle se vyvíjejícím světě dochází také ve finančnictví k rozmachu finančních služeb, které souvisí s finančním chováním koncového zákazníka. Lidé jsou díky snadné dostupnosti více orientovaní na okamžitou spotřebu věcí, na které si v případě absence vlastních finančních prostředků, neváhají zažádat o úvěr. Tím nejen, že se zvyšuje počet žadatelů o úvěr, ale zároveň roste počet osob, kteří nejsou schopni dostát svým finančním závazkům. V České republice byl dokonce v roce 2019 vyhlášen nejvyšší počet exekucí, přes 800 000, což je na cca 10 milionů obyvatel, alarmující číslo.

Za hlavní důvod, proč v České republice má přibližně každý 12. člověk exekuci, lze považovat nízkou úroveň finanční gramotnosti samotných jedinců. Tuto skutečnost lze připisovat špatným návykům a nezodpovědnému chování při hospodaření s penězi v rodinách, kde daný člověk vyrůstal anebo také minimální výuce finanční gramotnosti ve školách a jiných vzdělávacích zařízeních.

V současné době je už však cílem mnoha institucí v České republice podílet se na vzdělávání občanů v oblasti finanční gramotnosti.

Lidé, finančně gramotní, jsou schopni sami nebo za pomoci finančních koučů si vést bilanci svého osobního rozpočtu, tzn. mají přehled o svých příjmech a výdajích. Na základě optimálních finančních rozhodnutí spolupracují s poskytovateli finančních nástrojů, díky kterým si mohou zabezpečit budoucí potřeby a přání a pracují na celkovém zvýšení své životní úrovně.

Z toho vyplývá, že čím dříve si jedinec vybuduje zdravé návyky v oblasti finanční gramotnosti, tím více si zvyšuje šance na finančně zabezpečený budoucí život.

Diplomová práce je zaměřena právě na vybrané skupiny žáků středních škol, jako skupiny, u které je čas se ještě podílet na prevenci špatného chování v oblasti hospodaření s penězi.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je zhodnocení úrovně žáků vybraných středních škol v České republice v oblasti finanční gramotnosti. To zahrnuje vyhodnocení jednotlivých témat, ve kterých žáci mají hlubší znalost, postoje a celkové povědomí a zároveň také objasnění okruhů, které dělají žákům největší problémy se v nich orientovat.

Dílčím cílem je zpracování návrhů pro možné způsoby výuky finanční gramotnosti v rámci vzdělávacích osnov pro střední školy.

2.2 Metodika

Teoretická východiska byla zpracována metodou deskripce a formou analýzy, kde byly postupně představeny dílčí části finanční gramotnosti. Tomu předcházelo podrobné nastudování problematiky pomocí vědeckých pramenů ať už tuzemských nebo zahraničních. Vzhledem k tomu, že oblast finanční gramotnosti se neustále vyvíjí, tak k aktuálním informacím byly také využity relevantní internetové zdroje.

K vypracování praktické části předcházelo dotazníkové šetření, které bylo realizováno za účelem získání dat o současných znalostech, zkušenostech a postojích studentů vybraných středních škol v České republice. Během vypracování bylo také čerpáno z vědecké práce, konkrétně disertační práce „Finanční gramotnost studentů vysokých škol se zaměřením na zemědělství v České republice“ (Beranová, 2019).

Samotné dotazování studentů probíhalo pomocí online standardizovaného dotazníku. Dotazník obsahoval 28 otázek, z nichž prvních 5 bylo identifikačních. Otázky v dotazníku byly otevřeného a uzavřeného charakteru. Samotný dotazník byl poskládán otázky ze čtyř oblastí. Tou první byly otázky identifikační a další už byly zaměřené přímo na postoje a chování v oblasti finanční gramotnosti. Druhá část konkrétně byla zaměřená na peněžní gramotnost, třetí oblast na cenovou a také dotazník obsahoval otázky na rozpočtovou gramotnost. Dotazník je uveden v příloze č. 1.

Dotazníkového šetření se celkem zúčastnilo 225 studentů ze tří středních škol. Testovanou skupinou byli žáci řádného studia tří středních škol v České republice. Jednalo se o žáky třetích a čtvrtých ročníků celkově v rovnoměrném zastoupení. Jednalo se o školy s ekonomickým zaměřením, kde samotný předmět zaměřený pouze na finanční gramotnost se nevyučuje, základy finančního vzdělávání jsou však obsaženy ve výuce předmětů jako např. účetnictví, ekonomika nebo v praktických předmětech jako je např. cvičná kancelář. Jednalo se o školy Obchodní akademie a Jazyková škola se státní jazykovou zkouškou Šumperk, Obchodní akademie a Hotelová škola Havlíčkův Brod a Vyšší odborná škola ekonomická, sociální a zdravotnická, Obchodní akademie, Střední pedagogická škola a Střední zdravotnická škola Most.

Realizace sběru probíhala pomocí online dotazníku vytvořeného v nástrojích Google formulářů. Samotné dotazníky byly předány žákům přes vybrané pedagogy zastupující jednotlivé školy, což zvýšilo množství vyplněných dotazníků, ale také důslednost studentů při vypracování odpovědí. Cílovým respondentům byla poskytnuta informace o účelu sběru dat, o anonymitě získaných odpovědí a předpokládaná časová dotace na vyplnění dotazníku.

Získaná data od studentů byla zpracována v prvních třech částí převážně za pomoci grafů. V části testování hypotéz získaná data od respondentů byla zpracována pomocí vybraných testovacích metod. Nejprve byly použity kontingenční (četnostní) tabulky, kde byla zpracována data z dotazníkového průzkumu. Kontingenční tabulky se skládají z absolutních četností, které udávají počet výskytů dané kategorie nebo hodnoty v souboru dat pro danou proměnnou a také z četností relativních, které označují procentuální zastoupení každé kategorie nebo hodnoty relativně k celkovému počtu všech případů (Hendl a Remer, 2017).

K interpretaci byly použity kontingenční tabulky s řádkovými a sloupcovými součty. Druhou statistickou metodou byl použit Pearsonův „chí“ kvadrát test o nezávislosti. Tento test byl použit pro zjištění závislosti mezi jednotlivými vybranými proměnnými (ročník studia) a odpověďmi v kontingenčních tabulkách. Pearsonův „chí“ kvadrát test vychází z rozdílu skutečně naměřených (empirických, zjištěných) četností (n_{ij}) a teoretických (očekávaných, předpokládaných) četností (e_{ij}).

Schéma 1 Pearsonův „chí“ kvadrát test

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^c \frac{(n_{ij} - e_{ij})^2}{e_{ij}}$$

Zdroj: Hendl a Remer, 2017

K samotnému použití testu bylo nutné ověřit splnění testovacích podmínek. Ta první říká, že podíl teoretických četností menších než 5 nesmí překročit 20 % a ta druhá zní, že žádná z teoretických četností nesmí být menší než jedna.

Tyto zmíněné podmínky byly pro všechny výpočty χ^2 testu provedeny. χ^2 měří celkovou nepodobnost n_{ij} a e_{ij} . Hladina významnosti byla stanovena na úrovni $\alpha = 5 \%$. Tato hladina významnosti uvádí četnost zamítnutí nulové analýzy za předpokladu, že ve skutečnosti platí. Hladina spolehlivosti z toho vychází $100 - \alpha$. Samotný výpočet hodnoty p byl proveden u všech stanovených hypotéz pomocí testu „chitest“ v Microsoft Excel a následně porovnán s hodnotou α . V případě, že hodnota p byla nižší, než hodnota α pak byla nulová hypotéza o nezávislosti zamítnuta.

V kapitole „Výsledky a diskuse“ byla použita metoda komparace, kde byly porovnávány zjištěné výsledky z dotazníkového šetření s reálnými fakty současného dění.

3 Teoretická východiska

V teoretických východiscích bude představena oblast gramotnosti, podrobněji zaměřené právě na finanční gramotnost.

3.1 Gramotnost

Pojem gramotnost lze definovat pomocí anglického slovíčka „literacy“, což jednoduše znamená schopnost číst a psát. V tomto případě je na čtení a psaní nahlíženo, jako na základní dovednost, kterou člověk potřebuje k porozumění světa a také jako na stavební kámen k dalšímu vzdělávání (Mallovs, 2017).

V širším kontextu pojem gramotnost vyplývá z určitého sociokulturního prostředí a požadavků, které si dané prostředí vyžaduje. Z toho lze tedy odvodit, že každý člověk potřebuje různé gramotnosti v závislosti na tom, k jaké profesní nebo sociální skupině patří, např. všeobecný lékař má jiné požadavky na určitou úroveň gramotnosti než vysokoškolský profesor. Dále lze gramotnost diferencovat z pohledu aktivit, kterým se člověk věnuje a také na základě různých sociálních kontextů, v nichž jedná (Havel, Najvarová, 2011).

Z anglického překladu lze také na slovíčko „literacy“ nahlížet jako na určitý soubor kompetencí – schopností, které se zabývají určitou specializovanou oblastí a značí se termínem, který předchází slovíčku gramotnost. Např. se může jednat o finanční gramotnost, kvantitativní gramotnost, počítačová gramotnost nebo emoční gramotnost.

Za negramotnost se pak považuje nedostačující schopnost číst a psát k uspokojení požadavků každodenního života. V širším kontextu lze považovat člověka za negramotného v případě, že nemůže uspokojit nároky kladené v jeho sociální a profesní oblasti. Požadavky na gramotnost se však neustále mění, tzn. člověk, který byl někdy funkčně gramotný, nutně neznamená, že gramotným nadále zůstane (Foster, 2017).

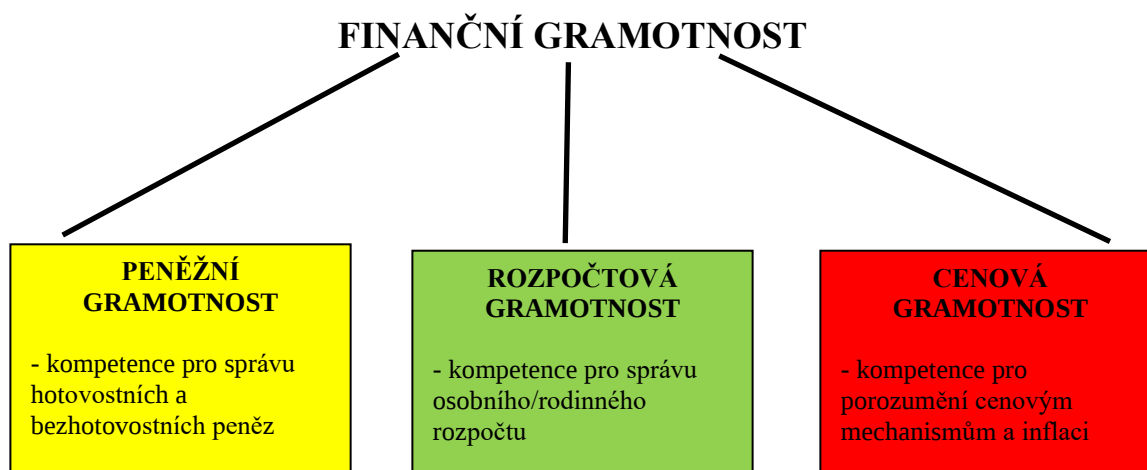
3.2 Finanční gramotnost

Finanční gramotnost lze definovat jako soubor znalostí, dovedností, postojů občana nezbytných k tomu, aby dokázal finančně zabezpečit sebe v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb (Ministerstvo financí České republiky, 2020). Z jiného úhlu pohledu se jedná o soubor znalostí a dovedností, které člověku umožňují porozumět financím a správně s nimi zacházet v různých životních situacích (Barboříková, 2014).

Definice finanční gramotnosti však není jednotná, ale bývá koncipována různými způsoby podle toho, jak na ni, kdo a jakým způsobem nahlíží. V současném 21. století na základě rozvoje informačních technologií umožňující nové typy finančních procesů a transakcí je většina rozhodnutí spojena s finančními rozhodnutími díky prudkému rozvoji informačních technologií.

Finanční gramotnost lze rozdělit do tří základních kategorií, a to peněžní gramotnost, cenová gramotnost a rozpočtová gramotnost.

Schéma 2 Rozdělení finanční gramotnosti

Zdroj: vlastní zpracování dle ČNB, 2020

3.2.1 Peněžní gramotnost

Peníze lze definovat dvěma způsoby. Nejprve jde o samotnou podstatu peněz a z pohledu ekonomického vývoje se jedná o množství peněz, které se nachází v daném oběhu ekonomiky. Podstata peněz byla definována řadou slavných ekonomů a filosofů, např. aktivum, které je všeobecně přijímáno při placení za zboží a služby nebo při úhradě dluhů (Aprea, Wuttke, Breuer, Keng Koh, Davies, Greimel-Fuhrmann, Lopus, 2019). Z pohledu emitentů jsou však peníze pasivem. Důležité hledisko v tomto případě představuje všeobecnost. V praxi to znamená, že v případě, že dané aktivum není přijímáno všemi subjekty v dané ekonomice, nejedná se o peníze, ale o časově omezenou náhražku (Robertson, 2012).

V případě existence všeobecnosti, se zde počítá také s důvěryhodností peněz. Znamená to, že subjekty, které jednou peníze přijmou, automaticky počítají s budoucím použitím peněz. V tomto případě se jedná o definici, která říká, že peníze jsou aktivem, ve které lidé věří, že bude jinými lidmi přijímáno za účelem platby (Doubková, Tomek, 2017).

Peníze se vyskytují v různých formách. Historicky první peníze měly podobu mincí z drahých kovů ať už se jednalo o stříbro nebo zlato. Obsah drahého kovu v určité minci zvyšuje důvěryhodnost, což je další klíčová vlastnost peněz, která se považuje za důležitou. Později se objevily také mince z běžných kovů, které však mají nižší vnitřní hodnotu. S postupným rozvojem vznikaly papírové peníze, jejichž vnitřní hodnota je považována za prakticky bezcennou, v případě, kdy kupní síla klesá k nule. Jejich důvěryhodnost je však dána možností směny za drahý kov, jejichž hodnota se měří procentem krytí peněz drahými kovy. Druhým klíčovým faktorem je stanovení peněz zákonným platidlem, které platí na daném území. Papírové peníze a mince se označují termínem oběživo. V devatenáctém století se objevují bezhotovostní peníze, ve formě zápisů na účtech v bankách, jejichž důvěryhodnost je spojená s obchodními bankami. Vnitřní hodnota bezhotovostních peněz je nulová. Jednotlivé platby probíhají pomocí běžných účtů nebo dalších finančních nástrojů jako jsou platební nebo úvěrové karty. V menší míře také prostřednictvím šeků (Revenda, 2015).

Funkce peněz

Peníze v ekonomice zastávají tři hlavní role, a to uchovatele hodnoty, účetní jednotky a také jsou prostředkem směny. Roli uchovatele hodnoty plní peníze prostřednictvím úspor, což lze definovat jako: „zásoba kupní síly v čase“, což umožňuje překlenutí času mezi příjmy a výdaji. Bohatství v tomto směru je dána kvalitou peněz, která je závislá na stabilitě kupní síly peněz. Kupní síla peněz představuje množství zboží a služeb, které lze za daných cen v různém čase získat pomocí peněz. Samotný vztah cenové hladiny a kupní síly je nepřímo úměrný, tzn. pokles cenové hladiny peněz vede k růstu kupní síly peněz a naopak (Škvára, 2016).

Peníze jako prostředek směny umožňuje placení za zboží a služby. Tato funkce má velký vliv na formu peněz. Je těžké si představit, že jako platidlo by sloužilo např. živé zvíře oproti drahým kovům, které byly nahrazeny v historii mincemi. V novější době, kdy se přešlo do papírové podoby a následně do bezhotovostního placení, se díky těmto formám ušetřily transakční náklady.

Pomocí funkce účetní jednotky umožňuje vyjádřit ceny ostatních aktiv – služeb, zboží, kapitálu, práce, zahraničních měn. Zároveň umožňují vést účetnictví a celkově se podíli na zjednodušení celé směny (Sokol, 2016).

Z pohledu samotného peněžního množství je možné hovořit o empirické definici peněz. Měnová politika, která souvisí s tržní ekonomikou, je obvykle prováděná centrální bankou. Cílem centrální banky je regulace vývoje peněz v celkovém bankovním systému, zejména rezerv anebo také v podobě krátkodobých úrokových sazeb. Tímto mechanismem dochází k ovlivňování vývoje měnových agregátů, které následně působí na konečné cíle (Kliková, Kotlán, 2013).

Měnové agregáty představují dělení peněz podle určitého stupně likvidity. Základním účelem je stanovení množství peněz, které se nacházejí právě v oběhu, čímž následně ovlivňují další makroekonomické veličiny, zejména úroveň cenové hladiny (Revenda, 2015).

Vývoje cenových hladin bývají vyjadřovány spotřebitelským košem či velkoobchodními ceny reprezentativních souboru zboží či služeb pomocí bazických indexů nebo mírou inflace

indexů k předchozímu období. V rozsáhlejší podobě lze také použít deflátor hrubého domácího produktu.

Souhrn cen všech vyrobených finálních produktů za určité časové období dané ekonomiky se nejčastěji udává v podobě hrubého domácího produktu a v širším kontextu hrubého národního produktu. HDP se udává v nominálních běžných cenách, tj. v cenách daného období anebo také nabývá podoby reálného ve stálých cenách, tj. v cenách základního období (Fioramonti, 2013).

Sestavení měnových agregátů je povinné pro členské země Mezinárodního měnového fondu, kterých je 188 včetně České republiky. Členění měnových agregátů je uspořádáno podle likvidity, což je schopnost rychle aktiva přeměnit na peněžní prostředky v co nejkratší čas při minimálních nákladech. Nejlikvidnější forma měnového agregátu je M1, která zahrnuje tzv. oběživo, tj. mince a bankovky a také další peněžní zůstatky, které lze pohotově převést, nejčastěji za účelem použití k bezhotovostní platbě např. jednodenních vkladů. Další měnové agregáty se vždy skládají z peněz, které jsou obsaženy jednak v předchozím agregátu, ale také nových, méně likvidních finančních prostředků. M2 konkrétně reprezentuje vklady s dvouroční splatností a vklady s výpovědní lhůtou tří měsíců, jedná se tedy kromě oběživa také o likvidní vklady. M3 zahrnuje navíc obchodovatelné nástroje, které jsou emitovány sektorem měnových finančních institucí. Jedná se konkrétně o některé nástroje finančního trhu, jako jsou akcie, podílové listy fondů nebo repo operace (Česká národní banka, 2020).

V měnové politice měnové agregáty plní roli zprostředkujících kritérií, to je veličin, jejichž vývoj se centrální banky pokoušejí ovlivnit tak, aby dosáhly konečných stanovených cílů. Na zprostředkující kritéria nemají centrální banky přímý vliv, proto existuje řada nástrojů, jejichž pomocí se snaží působit. Patří sem např. regulace operativních nástrojů, zejména krátkodobých úrokových sazeb nebo rezerv bank a dále se používají k ovlivnění např. cílování inflace různé indikátory měnového vývoje (Brčák, Sekerka, Stará, 2014).

Na níže uvedené tabulce lze vidět složení peněžního agregátu v České republice a jeho stav k 31. 1. 2020 v milionech Kč.

Tabulka 1 Měnový přehled k 31. 1. 2020 v mil. Kč

Oběživo	593.264,2
Jednodenní vklady	3.548.037,0
M1	4.141.301,2
Vklady s dohodnutou splatností do 2 let	411.882,7
Vklady s výpovědní lhůtou do tří měsíců	205.940,1
M2	4.759.124,0
Obchodovatelné nástroje	128.695,6
<u>M3</u>	<u>4.887.819,6</u>

Zdroj: vlastní zpracování dle České národní banky, 2020

Bankovní systém

V současném světě vyspělá tržní ekonomika je charakteristická odvětvím, s nejvyšší dynamikou rozvoje, kterým je bankovníctví. Bez fungujících bank na vyspělé úrovni si lze těžko představit, že by ekonomika byla v daném státu pokroková, což se ukázalo již mnohokrát v historii, např. ekonomická recese spojená s finanční krizí v roce 2008. Vztah bankovního odvětví a ostatních oblastí ekonomiky je oboustranný, tudíž bez vyspělé ekonomiky by nebyl vyspělý bankovní systém a naopak (Mejstřík, Pečená, Teplý, 2015).

Bankovní systém lze definovat jako souhrn všech bankovních institucí v daném státě a uspořádání vzájemných vztahů mezi nimi. Z pohledu institucionálního se bankovní systém skládá z konkrétních bank ať už centrálních, obchodních nebo úzce specializovaných. Z funkčního hlediska jsou pro bankovní systém důležité způsoby, jakým lze uspořádat vztahy mezi bankovními institucemi v dané ekonomice. Ty se dělí na jednostupňové a dvoustupňové (Kantnerová, 2016).

Jednostupňový bankovní systém je charakteristický bankou, která je označována jako centrální. Centrální banka funguje jako nezávislá jednotka, které má na starosti veškeré zásadní bankovní operace a svým rozhodnutím ovlivňuje ostatní banky, které zde fungují. Ostatní banky jsou nepodnikatelskými subjekty, které mívají na starosti úzce specifický rozsah bankovních činností, který jim nedovoluje zbankrotovat. Jednostupňové bankovní

systemy se vyskytují převážně v netržních ekonomikách. V Československé a následně České republice se jednalo o období 1950 až 1989 (Česká bankovní asociace, 2020).

Dvoustupňový bankovní systém funguje na odděleném centrálním a obchodním bankovníctví. V tomto případě centrální banka nezasahuje až na výjimky do činností, které spadají do kompetencí obchodních a dalších bank. Tento bankovní režim lze vidět zejména v tržní ekonomice, avšak v každé zemi může mít odlišný charakter. Podle toho, v čem se specializují se dělí na univerzální a specializovaný bankovní systém.

V univerzálním bankovním systému obchodní banky provádí obchody ručitelského typu a některé další obchody s akciemi, na rozdíl od specializovaného, kde je striktně oddělena činnost obchodních bank, které přijímají vklady od veřejnosti a investičních bank, které následně obchodují s akciemi a mají na starosti další operace, za které ručí. Česká republika společně s ostatními zeměmi v Evropské unii mají univerzální bankovní systém (Klínský, Münch, Chromá, 2019).

Podle míry proniknutí zahraničních bank na tamní trh se bankovní systém liší na vysoce a málo otevřený. Evropské systémy jsou považovány za vysoce otevřené, na rozdíl od USA anebo asijské země Japonska, kde je v tomto ohledu fungování bankovního systému mnohem složitější záležitostí.

Poslední dělení je založené na uspořádání bankovního systému, a to na pobočkovém principu, unitárním a v neposlední řadě propojeném systému. Bankovní systém v České republice je považován za propojený společně se Švýcarskem. V ostatních zemích Evropy převládá pobočkový systém. Unitární systém je specifikum pro americké bankovníctví (Revenda, 2015).

Tabulka 2 Členění dvoustupňového bankovního systému

Univerzální	Obchodní a investiční bankovníctví není odděleno
Specializovaný	Obchodní bankovníctví oddělené od investičního
Vysoce otevřený	Vysoký podíl zahraničních bank na domácím bankovním trhu
Málo otevřený	Nízký podíl zahraničních bank na domácím bankovním trhu
Pobočkový	Málo bank, hodně poboček
Unitární	Hodně bank, málo poboček
Propojený	Relativně hodně bank navzájem propojených vlastnickými podíly

Zdroj: vlastní zpracování dle Revenda, 2015

Centrální banka

Hlavním úkolem centrálních bank je zabezpečit fungování řady činností. Mezi hlavní patří běžné operace s hotovostními penězi, transakce deviz, regulace a dohled fungování bank, zajišťuje také platební a zúčtovací operace pro bankovní systém a státní instituce a v neposlední řadě centrální banka provádí měnovou politiku. V některých operacích centrální banka má dominantní až monopolní postavení. Hlavním cílem centrálních bank není dosažení zisku, ale obecně jde o efektivní zabezpečení všech činností při provádění měnové politiky. První centrální banka ve světě byla založená ve Švédsku v roce 1668 a jedná se o Sveriges Riksbank. V České republice roli centrální banky plní Česká národní banka (Revenda, 2015).

Česká národní banka

Česká národní banka zastává roli centrální banky pro Českou republiku na základě Ústavy a svoji činnost provádí v souladu se zákonem č. 6/1993 Sb., o České národní bance. ČNB je právnickou osobu sídlící v hlavním městě Praze na adrese – Na Příkopě 28, 115 03 Praha 1 od roku 1993. Svoji hlavní ústřední činnost vykonává v Praze s pomocnými mimopražskými pracovišti v Ústí nad Labem, Plzni, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Brně a Ostravě. Česká národní banka spadá do Evropského systému centrálních bank, Evropského systému

dohledu nad finančními trhy a také spolupracuje s Evropskou radou pro systémová rizika a evropskými orgány dohledu nad finančními trhy.

Nejvyšším řídicím orgánem ČNB je sedmičlenná bankovní rada. Jejími členy jsou guvernér, dva viceguvernéři a další čtyři členové bankovní rady. Prezident republiky jmenuje všechny členy bankovní rady na nejvýše dvě šestiletá období. Mezi podmínky pro jmenování patří svéprávnost, bezúhonnost, vysokoškolské vzdělání, zkušenosti a v neposlední řadě uznání v oblasti finančního trhu a měnových záležitostech. Odvolání z funkce probíhá podle čl. 63 (3) Ústavy, kdy prezident ke schválení odvolání potřebuje kontrasignaci předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády (Česká národní banka, 2020).

Při jednání bankovní rady předsedá guvernér, v případě nepřítomnosti jím pověřený viceguvernér. Za usnášeníschopnou se považuje za přítomnosti guvernéra, případně viceguvernéra a alespoň tří jejích členů. Na základě prosté většiny hlasů přijímá rada svá rozhodnutí, v případě rovnosti hlasů rozhoduje hlas předsedajícího.

Současnými členy bankovní rady jsou Jiří Rusnok, který vykonává roli guvernéra od 1. 7. 2016. Dále Marek Mora a Tomáš Nidetzký v rolích viceguvernérů od 1. 12. 2018. Dalšími členy jsou Vojtěch Benda od 1. 7. 2016, Oldřich Dědek od 13. 2. 2017 a posledními členy jsou od 1. 12. 2018 Aleš Michl společně s Tomášem Holubem.

Hlavním cílem činností České národní banky, v souladu s článkem 98 Ústavy České republiky podle primárního práva Evropské unie, je dohled nad cenovou hladinou. Dosažení a následně udržení nízké inflace v ekonomice má následně pozitivní dopad na vytváření podmínek pro udržitelný hospodářský růst. Inflačním cílem, kterého chce ČNB dosáhnout od roku 2010, po vstupu ČR do eurozóny, jsou 2 %. Předpokladem k udržení cenové stability pomocí měnových nástrojů, je nezávislost centrální banky (Česká národní banka, 2020).

Další činností ČNB je zajištění fungujícího finančního systému v ČR a s ní spojená péče o finanční stabilitu. Vytváří tzv. obezřetnostní makroekonomickou politiku, jejímž cílem je identifikace rizik ohrožující stabilitu finančního systému a zároveň se podílí na odolnosti vůči těmto rizikům.

Dále podporuje obecnou hospodářskou politiku vlády nejen v ČR, ale také v Evropské unii. ČNB je zodpovědná za vedení měnové politiky. To obnáší vydávání bankovek a mincí, řízení a dohled nad bankovním a kapitálovým trhem. Spadá jsem také zodpovědnost za fungující oblasti jako je pojišťovnictví, penzijní připojištění, družstevní záložny, instituce elektronických peněz a směnárny (Česká národní banka, 2020).

ČNB také pravidelně zpracovává a vytváří statistické informace pro veřejnost. ČNB také jako centrální banka poskytuje bankovní služby státu a veřejnému sektoru. Do její kompetence také spadá vedení účtů organizací a osobám, které odpovídají za státní rozpočet. Provádí také operace spojené s emisemi státních dluhopisů a investicemi na finančních trzích na základě spolupráce s Ministerstvem financí (Ministerstvo financí České republiky, 2020).

Obchodní banky

Obchodní banky jsou instituce, jejichž hlavní činností je provádění operací a obchodů s penězi. V současném světě jsou peníze jednoznačně spojeny s existencí a fungováním bank. Základem fungování každé ekonomiky je existence nabídky a poptávky, tzn. dočasně volná kupní síla na jedné straně a na druhé dočasný nedostatek peněžních prostředků. Cílem obchodních bank je shromáždění dočasně volných peněžních zdrojů, ze kterých dále emitují další bezhotovostní peníze v podobě běžných vkladů.

První banky vznikly na území dnešní Itálie už ve 12. století, kdy byly zakládány skupinami směnárníků, kteří za úplatu směňovali různé druhy mincí podle jejich pravosti, správné váhy a jiných specifických vlastností, které určovaly jejich cenu. Směnárnici také dávali peníze do úschovy a později je půjčovali obchodníkům. Z toho lze definovat hlavní operace, obchodních bank, kterými jsou depozitní a úvěrové (Revenda, 2015).

Od 17. století začal rychlý rozmach bankovníctví, kdy obchodní banky začaly pracovat se směnkami, šeky vystavenými proti vkladu a později na přelomu 19. a 20. století také s bezhotovostními penězi. Na rychlém rozvoji bankovníctví se v té době podílela rozrůstající velkovýroba a rozmach tržních ekonomik. Ke zdokonalování bankovních služeb došlo především po druhé světové válce (Revenda, 2015).

Hlavním cílem činnosti obchodních bank je považován zisk, jinými slovy, kapitalizace majetku akcionářů. V rámci vymezených pravidel regulace a dohledu jsou banky považovány za soukromé subjekty, které podnikají s penězi. Svým chováním banky mají vliv na chování nebankovních subjektů v rámci poptávky po bankovních produktech a služeb. Veškeré činnosti a výsledky hospodaření bank, které provádějí za cílem maximalizace tržní ceny vlastních akcií, ovlivňují samotnou existenci bank, včetně možnosti úpadku, přičemž ze specifikovaných důvodů je centrální banka či dokonce stát nenechá, aby zkrachovaly (Rejnuš, 2016).

3.2.2 Cenová gramotnost

Cenová gramotnost se skládá z kompetencí, které jsou zásadní pro pochopení cenových mechanismů a inflaci. Základním jádrem je porozumění makroekonomickým ukazatelům národního hospodářství a ujasnění principu ceny peněz v čase, které souvisí s cenami finančních nástrojů a služeb (OECD, 2013).

Trh

Trh lze obecně definovat jako místo, kde dochází ke střetnutí nabídky a poptávky a tím dochází ke směně statků a peněz. Podle toho, co je předmětem nabídky a poptávky se trh dělí na pracovní trh, finanční trh a na trh výrobků a služeb. Na základě těchto vzájemných působení vzniká na jedné straně cena a na druhé straně objem nakoupeného, resp. prodaného zboží a služeb (Škvára, 2016).

Trh lze rozdělit na základě dalších hledisek:

1) Geografické hledisko:

- místní trh – např. lokální trh
- národní trh – působí na území jednoho státu
- světový trh

2) Věcné hledisko

- dílčí trh (trh jednoho výrobku nebo služby)
- individuální trh (trh výrobku nebo služby jednoho výrobce)
- agregátní trh (trh veškerých výrobků a služeb)

3) Stupeň organizovanosti

- organizovaný trh (burza)
- neorganizovaný trh (OTC trhy)

4) Předmět obchodu

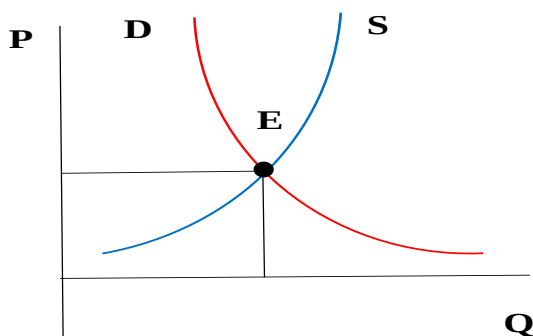
- peníze a kapitál (finanční trh)
- zboží a služby (trh produktů)
- půda, práce a kapitál (trh výrobních faktorů)

Cena

Cenu lze obecně definovat jako peněžní vyjádření a ukazatel hodnoty daného výrobku nebo služby. Jedna z podstatných vlastností ceny je její pružnost, která by se měla přizpůsobovat dle aktuální situace na stále měnícím se trhu. Faktory, které ovlivňují cenu a tím určují její klesání nebo stoupání, se dělí na vnější a vnitřní. Za vnější faktory lze považovat např. změnu nabídky a poptávky, strukturu trhu, inflaci, konkurenci, vnímání cen zákazníku nebo strukturu obyvatel. Do vnitřních faktorů patří struktura nákladů, cíle a strategie firem nebo marketingové cíle (Wickens, 2011).

Na cenu lze nahlížet také opačným způsobem, a to jako na tvůrce ovlivňujícího konečné zákazníky. Stanovení samotné ceny je důležité, jak pro prodávajícího, tak kupujícího, kteří se snaží své protikladné zájmy sjednotit s co nejefektivnějším nákupem. Z toho důvodu existuje tzv. tržní mechanismus, který si klade za cíl dosažení tržní rovnováhy. Ta nastává při kolizi nabídky a poptávky, kdy se poptávané množství rovná množství nabízenému a nevzniká tak na trhu přebytek ani nedostatek. Díky tomu na trhu vzniká tzv. rovnovážná cena, která se odráží současně na mezním užitku spotřebitelů a také na nákladech výrobců. Tento vztah lze vyjádřit na křivce představující kupované množství daného statku, které se mění v závislosti na jeho ceně. A v souvislosti s výrobcí lze také ukázat závislost nabízeného množství statku na jeho ceně (Ryan, J. S., Ryan, Ch, 2017).

Schéma 3 Tržní rovnováha

Q - rovnovážné množství

P - rovnovážná cena

D - poptávka

S - nabídka

E - tržní rovnováha (equilibrium)

Zdroj: vlastní zpracování dle Holmana, 2018

Makroekonomické ukazatele

Makroekonomie je obor ekonomie, který zkoumá fungování ekonomiky jako celku. Konkrétně se zabývá strukturou, výkonem, chováním a rozhodováním ekonomiky pomocí proměnných na agregátní úrovni. Za základní lze považovat hrubý domácí produkt, inflaci, nezaměstnanost a platební bilanci. Tyto veličiny jsou na sebe navzájem závislé a z toho důvodu jsou zobrazovány pomocí magického čtyřúhelníku.

HDP

Hrubý domácí produkt (HDP) vyjadřuje výkonnost dané ekonomiky státu. HDP vykazuje tržní hodnotu veškerých finálních statků a služeb vyprodukovaných v dané ekonomice na daném území za dané období, zpravidla kalendářní rok nebo čtvrtletí. Zjišťování konkrétní výše HDP mají na starosti statistické úřady za pomoci systému národního účetnictví (= systém národních účtů – SNÚ), jehož cílem je poskytovat komplexní informace o vývoji ekonomiky. Samotná výroba, akumulace, rozdělování důchodů včetně jejich užití je zachycena pomocí národních účtů. Podstatu tvoří soustava sektorových účtů, ve kterých jsou zachyceny materiální, peněžní, důchodové a ostatní toky mezi všemi ekonomickými subjekty uvnitř národní ekonomiky a také zahrnuje toky ze zahraničí (Slaný a kol., 2003). V zemích Evropské unie se používají v současnosti národní účty, které vycházejí z evropského systému účtů (ESA) z roku 2010 (Eurostat, 2020).

Hrubý domácí produkt se vyjadřuje v tržních neboli kupních cenách. V těchto cenách jsou zahrnuté nepřímé daně (DPH, spotřební daně). Nominálním HDP neboli HDP v běžných cenách se označuje HDP daného roku v kupních cenách stejného roku. U sledování vývoje v čase u nominálního HDP, je těžší určit, zdali změna je způsobena změnou cen, změnou fyzického objemu produktu anebo určitou kombinací obou. Eliminací změnou cen lze získat reálné HDP, které se vyjadřuje ve stálých cenách určitého základního roku. V případě sledování vývoje reálného HDP v čase, je změna způsobena pouze fyzickým objemem finálních statků a služeb. Vydělením nominálního HDP reálným HDP se získává tzv. deflátor, který se řadí do cenových indexů a používá se pro zachycení vývoje cenové hladiny v dané zemi (Soukup, CSc., a další, 2018).

Hrubý domácí produkt lze určit pomocí tří metod:

- Výrobní – HDP se získává sečtením hrubé přidané hodnoty včetně odpisů a přičtením nepřímých daní zmenšených o dotace. Hrubá přidaná hodnota se rovná odečtení meziprojektu od celkové produkce (Svatoš, CSc., a další, 2018).

$$HDP = \textit{Produkce} - \textit{Mezíspotřeba} + \textit{Daně z produktů} - \textit{Dotace na produkty}$$

- Výdajová – HDP se počítá jako součet výdajů domácností na spotřebu (C), hrubých soukromých investic (I), vládních nákupů statků a služeb (G) a čistého exportu (NX) (Svatoš, CSc., a další, 2018).

$$HDP = \textit{Výdaje na konečnou spotřebu} + \textit{Tvorba hrubého kapitálu} \\ + \textit{Vývoz výrobků a služeb} - \textit{Dovoz výrobků a služeb}$$

- Důchodová – HDP se vyjadřuje součtem důchodů z vlastnictví výrobních faktorů, tj. mezd, rent, čistých úroků, zisku a nepřímých daní zmenšených o dotace.

$$HDP = \textit{Náhrady zaměstnancům} + \textit{Daně z výroby a z dovozu} - \textit{Dotace} + \textit{Čistý} \\ \textit{provozní přebytek} + \textit{Čistý smíšený důchod} + \textit{Spotřeba fixního kapitálu}$$

INFLACE

Inflaci lze označit jako projev nerovnováhy v ekonomice, který se značí růstem cenové hladiny. Inflace je nepřetržitý růst agregátní cenové hladiny v čase, který zahrnuje veškeré zboží a služby. Změnou inflace dochází ke zdražování statků a poskytovaných služeb. Souběžné také roste množství peněz v ekonomice a zároveň klesá kupní síla peněžní jednotky. Konkrétně v případě vkladů inflace znamená znehodnocení peněz, který způsobuje negativní úroková míra (Holman, 2018).

Z kvantitativního hlediska se inflace člení na:

- Mírná (plíživá) - Tempo růstu cen se v podstatě rovná tempu růstu výroby. Nominální a reálný produkt rostou stejnou rychlostí. Zpravidla se jedná o inflaci do 10 %.
- Pádívá (cválající) – Tempo výroby zaostává za tempem růstu cen. Dochází ke ztrátě kupní síly peněz, kdy se lidé snaží peníze nedržet ve svých rukách. Řadí se sem inflace nad 10 % do 99 %.
- Hyperinflace – Extrémně pádívá inflace, kdy tempo růstu cen je vysoké a přestává brát v potaz tempo výroby. Nestabilní situace má za následek častou změnu cen. Dochází k selhání funkce peněz, kdy může dojít až na obchodování zboží a služeb bez použití peněz tzv. barter. Jedná se o inflaci nad 100 %.

K měření inflace lze použít kvantitativní nástroj, kterým je tzv. míra inflace. Míra inflace vyjadřuje změnu cenového indexu oproti minulému období vyjádřená v procentech.

Schéma 4 Míra inflace

$$\pi_t = \frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}} * 100$$

Π_t = index inflace

P_t = cenová hladina v čase t

P_{t-1} = cenová hladina v čase t-1

Zdroj: Mrázek, 2019

Pro samotné měření se využívají různé cenové indexy. V praxi se lze nejčastěji setkat s indexem spotřebitelských cen (CPI), který vyjadřuje změnu velikosti výdajů jednotlivých spotřebitelů (domácností) použitých na nákup statků. Konkrétně v České republice se index inflace měří pomocí tzv. spotřebního koše, který pravidelně aktualizuje Český statistický úřad. Tento spotřební koš obsahuje přes 700 položek. Jedná se o statky a služby, které představují hlavní výdaje obyvatelstva České republiky (Mrázek, 2019).

NEZAMĚSTNANOST

Nezaměstnanost existuje v případě, kdy skutečný produkt ekonomiky je pod nebo nad jeho potencionální úrovní, ale vyskytuje se i v případě, že ekonomika se nachází na úrovni potencionálního produktu „Y“. Nezaměstnanost, lze také vysvětlit situací, kdy na trhu práce nabídka převyšuje poptávku, na straně nabízejících stojí domácnosti a na straně poptávajících firmy (Eurostat, 2020).

Podle příčin vzniku lze nezaměstnanost dělit:

- Frikční – Tento druh nezaměstnanosti je složkou přirozené míry nezaměstnanosti. Projev nesouladu požadavků zaměstnance s podmínkami, které vytvářejí pracovní místo. Nesoulad se může vztahovat např. na pracovní podmínky, zdravotní podmínky nebo odměňovací systém. Spadají sem také čerství absolventi škol od ukončení studia do doby vstupu do pracovního procesu. Do frikční nezaměstnanosti spadá také sezónní nezaměstnanost, která vzniká v důsledku sezónní poptávky po pracujících např. v zemědělství nebo turistickém ruchu.
- Strukturální – Je charakteristická likvidací pracovních míst a tím dochází k zániku určitých profesí. Obecně vzniká při poklesu poptávky po produktech určitých komodit, což se následně projevuje ve snížené poptávce po práci. Vznik strukturální nezaměstnanosti bývá často hlavní příčinou rozdílné míry nezaměstnanosti v regionech daného státu, hlavně ze sociálního hlediska.
- Cyklická – Vzniká při přechodu ekonomiky z fáze vrchol do fáze recese a může nastat ve většině odvětví. Dochází k tomu tak, že ve vrcholné fázi roste poptávka po zboží a při dokonale pružných mzdách také poptávka po práci. To vede k růstu cen produktů, na kterou reaguje růst nominální mzdy společně s cenovou hladinou. Za předpokladu,

že tyto procesy probíhají dostatečně rychle, nedojde tím ke změně reálných mezd, produktů i zaměstnanosti. V případě, že se změni očekávání, domácnosti zvyšují úspory a ve firmách se vytvářejí zásoby. Tím, že firmy realizují menší objem produkce, dochází k poklesu tržeb. Firmy nejsou tak schopni financovat běžné potřeby, sníží své investice, tím upadá jejich konkurenceschopnost, čím znovu dochází ke zvyšování zásob. Celkově tak znovu dojde ke snížení produkce a zaměstnanosti (Holman, 2018).

Nezaměstnanost lze měřit pomocí míry nezaměstnanosti.

Schéma 5 Míra nezaměstnanosti

$$u = \frac{U}{U + E} = \frac{U}{L}$$

Míra nezaměstnanosti (u) vyjádřená v procentech, se vypočítá jako poměr nezaměstnaných (U) k ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu (L). Ekonomicky aktivní obyvatelstvo se skládá ze zaměstnaných (E), těmi, co práci mají a nezaměstnaných (U), těmi, co práci aktivně hledají (Brčák, Sekerka, Stará, 2014).

PHILLIPSOVA KŘIVKA

Phillipsova křivka dokazuje existenci inverzního vztahu mezi mírou nezaměstnanosti a mírou růstu peněžních (nominálních) mzdových sazeb.

Tento jev potvrdil v roce 1958 novozélandský ekonom A. W. Philips studií: „The Relation Between Unemployment and the Rate of Change of Money Rates in the United Kingdom, 1861-1957“, ve které zanalyzoval chování mezd a míry nezaměstnanosti ve Velké Británii v letech 1861-1957. Phillipsova křivka byla formulována na základě empirických údajů, jejichž charakteristické vlastnosti jsou negativní sklon a protnutí osy u v bodě u^* . Čím vyšší je míra nezaměstnanosti, tím nižší je míra mzdové inflace, případně je i negativní, tím také platí, že čím nižší je míra nezaměstnanosti, tím vyšší je míra růstu mezd.

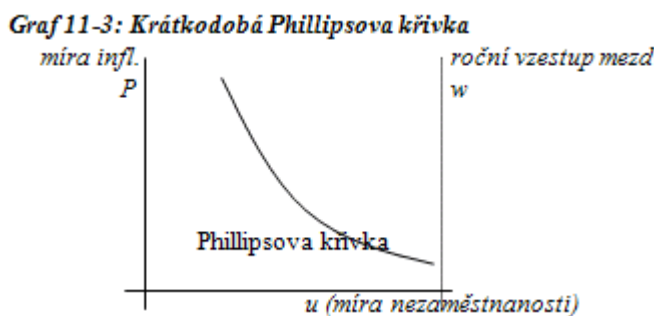
Později P. A. Samuelson a R. M. Solow nahradili ve Phillipsově křivce míru růstu nominálních peněžních mezd za míru růstu agregátní cenové hladiny. Výsledkem se tak stala cenově inflační verze Phillipsovy křivky, která vyjadřuje vztah mezi mírou růstu inflace a

mírou nezaměstnanosti. Z toho vyplývá že nízká míra nezaměstnanosti je doprovázena nežádoucí vysokou mírou inflace a zároveň tedy vysoká míra nezaměstnanosti je doprovázena nízkou mírou inflace, respektive negativní inflací.

Vývoj Phillipsovi křivky se také liší podle toho, zdali se jedná o krátkodobé nebo dlouhodobé období.

V případě krátkodobého období se předpokládá, že se nemění setrvačná míra inflace. Pokud vliv setrvačné inflace zůstává neutrální, vyjadřuje Phillipsova křivka mezi inflací a nezaměstnaností inverzní vztah.

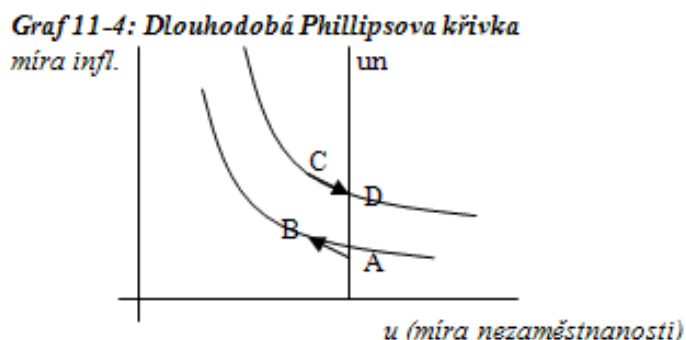
Schéma 6 Krátkodobá Phillipsova křivka

Zdroj: Rusmichová, L. - Soukup, J.: Makroekonomie, 2011

V dlouhodobém období v bodě A se míra nezaměstnanosti nachází na přirozené úrovni. Pomocí expanzivní politiky lze snížit míru nezaměstnanosti pod její přirozenou míru za cenu zvýšení míry skutečné inflace. Tím se posune po krátkodobé křivce z bodu A do bodu B. Zvýšení skutečné míry inflace vyvolá růst setrvačné inflace, kdy dojde k posunu křivky vzhůru. V případě, že by stát nadále udržoval nezaměstnanost pod přirozenou mírou, křivka by se posunovala vzhůru a tím by došlo ke zrychlení inflace. Po nějaké době vláda musí použít nástroje restriktivní politiky, kdy se nezaměstnanost vrátí ke své přirozené míře, ale už při vyšší inflaci.

Schéma 7 Dlouhodobá Phillipsova křivka

Zdroj: Rusmichová, L. - Soukup, J.: Makroekonomie, 2011

PLATEBNÍ BILANCE

Platební bilance se skládá ze systematického zápisu veškerých ekonomických transakcí mezi rezidenty a nerezidenty sledované země za určité časové období. Ve vyspělých zemích struktura platební bilance vychází z metodiky Mezinárodního měnového fondu (MMF). Platební bilance sleduje transakce zboží, služeb a finančního kapitálu. Konkrétně obsahuje čtyři složky, tj. běžný účet, kapitálový účet, finanční účet a poslední složka se nazývá chyby a opomenutí, která slouží k vyrovnaní předchozích složek (Klínský, Münch, Chromá, 2019).

Při rozboru platební bilance se posuzuje rozdíl mezi kreditní a debetní položkou. Kreditní položka představuje transakce, které přinášejí do státního rozpočtu peněžní prostředky, nejčastěji pomocí vývozu. Do debetní položky spadají transakce jejichž výsledkem je odliv peněžních prostředků ze státního rozpočtu, např. díky importu. Ze zásady podvojného účetnictví platební bilance musí vykazovat po případném vyrovnaní nulový zůstatek. Z rozboru jednotlivých finančních toků se určí, zdali vzniklo aktivní saldo, tj. přebytek nebo pasivní saldo, respektive schodek (Soukup, CSc., a další, 2018).

$$PŘÍJMY > VÝDAJE = PŘEBYTEK (AKTIVNÍ SALDO)$$

$$PŘÍJMY < VÝDAJE = SCHODEK (PASIVNÍ SALDO)$$

3.2.3 Rozpočtová gramotnost

Rozpočtová gramotnost představuje kompetence, které jsou nezbytné pro správu osobního a v širším pojetí rodinného rozpočtu. Zahrnuje to schopnost vedení si rozpočtu, stanovení si finančních cílů a také rozhodování o alokaci finančních prostředků. Spadá sem obecně také

zvládání různých životních situací z finančního hlediska. Rozpočtová gramotnost také vyžaduje orientaci ve finančních produktech a službách na finančním trhu.

Jedná se o schopnost jednotlivé produkty či služby mezi sebou porovnávat a následně se rozhodnout pro ty, které se nejlépe hodí pro aktuální životní situaci. Týká se to správy finančních aktiv např. investic nebo pojištění a na druhé straně finančních závazků, které snižují rozpočet např. půjčky nebo úvěry (Syrový, Tyl, 2014).

V první řadě se jedná o získání přehledu o příjmech a výdajích, tzn. získat bilanci za určité období jedince nebo celé domácnosti. Následně to zahrnuje plánování finančního rozpočtu tak, že mohou reálně nastat tři situace. Bilance na konci určitého období vykazuje kladnou bilanci, to znamená, že došlo k ušetření při hospodaření. Druhým případem je situace, kdy došlo k neutrálnímu výsledku, tj. výdaje jsou na stejné úrovni jako příjmy. A třetí situace je taková, kdy došlo k deficitu rozpočtu tzn. kdy výdaje jsou vyšší než příjmy (Doubková, Tomek, 2017).

Finanční produkty

Na finanční produkty lze nahlížet jako na nástroje, díky kterým si jedinci mohou efektivně plnit své osobní přání a cíle. Finanční produkty lze v současné době získat na finančním trhu u bankovních i nebankovních institucí a jsou určeny, jak pro fyzické, tak právnické osoby. V České republice v současné době působí přes 60 bankovních institucí a počet nebankovních institucí, které získali licenci k 26. 1. 2020 od České národní banky dosahuje osmdesáti (ČNB, 2020).

BANKOVNÍ ÚČET

Bankovní účet, je jeden z nejčastějších finančních nástrojů využívaný obyvateli v České republice, konkrétně pak se jedná o běžný bankovní účet. Primárním úkolem běžného bankovního účtu je umožnění hospodaření s peněžními prostředky bezhotovostní formou prostřednictvím některého z bankovního domu. V současné době je vyžadován jako nástroj pro vyplacení výplat zaměstnavatelem. Běžný účet je určen, jak pro fyzické, tak právnické osoby. Zároveň může být veden v českých korunách nebo v jiných zahraničních měnách, nejčastěji se lze setkat s účtem vedeným v eurech. Lze jej snadno využívat pomocí internetového nebo mobilního bankovníctví. Tento účet je však z pohledu velmi nízkého

úročení určený především k likvidním penězům, které jsou potřeba k okamžité manipulaci (Finance.cz, 2020).

SPOŘICÍ ÚČET

Spořicí účet z pohledu zhodnocení finančních prostředků je na tom lépe než běžný bankovní účet, protože se snaží dosáhnout vyššího finančního výnosu, nejčastěji s cílem pokrýt alespoň inflaci. Spořicí účet lze zřídit k běžnému účtu nebo jako termínovaný vklad. Spořicí účet může být veden ve dvou formách, a to s výpovědní lhůtou a bez výpovědní lhůty. Co se týče délky výpovědní doby je to zpravidla v řádů několika dní až po jeden rok. V případě, že by majitel spořicího účtu vybral peníze dříve musí počítat se sankcemi. V případě spořicího účtu bez výpovědní lhůty, lze peníze vybrat hned bez jakýchkoliv sankcí, tudíž je zde vysoká likvidita vložených finančních prostředků. Spořicí účet lze považovat za velmi bezpečný finanční nástroj, protože stejně jako běžný účet je pojištěn do maximální částky 100.000 EUR. Zároveň však nedosahuje vysokého finančního zhodnocení, a proto je určený spíše pro ty, kteří nemohou své volné prostředky dlouhodobě investovat nebo nechtějí podstoupit vyšší riziko, díky kterému by dosáhli vyššího zhodnocení (Peníze.cz, 2020).

STAVEBNÍ SPOŘENÍ

Stavební spoření lze považovat za účelovou formu spoření převážně k financování bydlení anebo také k neúčelovému spoření volných finančních prostředků. Samotné stavební spoření se úročí přiměřeně stejným procentem jako na spořicím účtu, výhodou však je připsání příspěvku státní podpory. Státní podpora činí 10 % z vložené roční částky, maximálně však 20 000 Kč, tj. 2 000 Kč. Smluvně stanovený úrok se stanovuje na šestileté období, po které také nelze bezplatně peníze čerpat. Za samotné sjednání stavebního spoření se platí poplatek za sjednání, roční poplatek za vedení účtu a v případě samotného vybrání po dobu trvání smlouvy také sankce za předčasný výběr. Po samotném skončení stavebního spoření klient získává nárok na úvěr ze stavebního spoření, kterým může financovat své bydlení (Banky.cz, 2020).

DOPLŇKOVÉ PENZIJNÍ SPOŘENÍ

Doplňkové penzijní spoření je finanční nástroj, který nahradil v roce 2013 na základě zákona č. 427/2011 Sb. tzv. penzijní připojištění, pomocí kterého lze stejně jako u stavebního spoření získat státní podporu. Státní podpora začíná od 90 Kč za měsíc při minimálním vkladu 300 Kč také za měsíc. Maximálně lze od státu čerpat 230 Kč za měsíc při vkladu 1 000 Kč za měsíc.

Bez nároku na státní podporu lze však začít na částce 100 Kč za měsíc, zároveň v případě, že klient si odkládá nad 1 000 Kč měsíčně, tedy v součtu 12 000 Kč za rok, může si tuto částku odečíst ze základu daně, maximálně však 3 600 Kč za rok. Příspěvek na doplňkové penzijní spoření bývá benefitem spousty zaměstnavatelů, kteří tímto způsobem podporují své zaměstnance k přípravě na stáří. Možnost příspěvku státní podpory je stále možné jak u penzijního připojištění, tak doplňkového penzijního spoření (Ministerstvo financí, 2020).

Existuje však několik rozdílů mezi penzijním připojištěním a doplňkovým penzijním spořením.

U penzijního připojištění stát garantoval 100% návratnost vložených finančních prostředků, zodpovědnost za to nesl samotný penzijní fond. Tato garance se v dlouhodobém hledisku ukázala jako největší nevýhoda tohoto nástroje, protože příprava na stáří se bere jako dlouhodobý cíl a peníze, tak neměly šanci se zhodnotit a při započtení inflace ztrácely na své hodnotě. Co se týče čerpání peněžních prostředků, tak je nastavené možné čerpání 50 % vložených prostředků po 15 letech spoření a jedná se o tzv. výsluhovou penzi. Doživotní invalidní penzi lze čerpat už po třech letech od založení penzijního připojištění a odbytné lze čerpat dokonce už po 12 měsících. Penzijní připojištění už sice nelze na finančním trhu sjednat, ale stále je spousta lidí v České republice, u kterých lze tento produkt najít v jejich finančních portfoliích.

U doplňkového penzijního spoření lze stanovit strategii podle vhodného investičního profilu a dosáhnout tak vyššího výnosu a za možné riziko nese zodpovědnost majitel smlouvy. Nyní nelze čerpat peněžní prostředky bez sankcí před 60. rokem věku. Invalidní péči lze sjednat pouze na dobu určitou a odbytné lze získat po 24 měsících (Prodej.mesec.cz, 2020).

POJIŠTĚNÍ

Na pojištění lze nahlížet jako na finanční rezervu určenou pro případ neočekávaných událostí. Z právního hlediska se jedná o závazek pojistitele, potvrzený pojistnou smlouvou pojistitele s pojistníkem, který sjednává pojištění ve prospěch pojištěného. V roli pojistitele vystupuje zpravidla pojišťovna. V roli pojistníka a pojištěnce může být, jak fyzická, tak právnická osoba, v případě, že pojistník sjednává pojistku pro sebe, vstupuje zároveň do role pojištěnce. Pojišťovna rozhoduje o tvorbě, rozdělení a užití samotného pojistného fondu, je také pojištěna proti kumulaci pojistných událostí tzv. zajišťovnou. Samotné pojištění je určeno na předem

dohodnutou pojistnou událost, která se může vyskytnout s určitou pravděpodobností, která se předem odhadne (Kolektiv finančních poradců Partners, 2013).

Samotné pojištění lze rozdělit podle několika specifických hledisek:

Podle obsahu pojištění: a) pojištění osob – úrazové, důchodové, nemocenské, pojištění na dožití a cestovní pojištění

b) pojištění majetku – havarijní, živelní a pojištění proti odcizení

c) pojištění zájmu – povinné ručení a pojištění odpovědnosti za škodu

Podle účasti: a) dobrovolné

b) povinné

Životní pojištění

Na finančním trhu lze sjednat z pohledu krytí pět druhů životních pojištění, a to podle toho, jestli mají být kryta pouze rizika anebo zároveň má pojištění sloužit jako nástroj k částečnému spoření.

V prvním případě lze hovořit o rizikovém životním pojištění, které je určeno ke krytí základního rizika smrti a dalších rizik jako je např. úraz, nemoc ať už krátkodobého nebo dlouhodobého charakteru, tzv. invalidity (Peníze.cz, 2020). V případě, že životní pojištění obsahuje tzv. spořicí složku lze mluvit buď o kapitálovém, univerzálním, důchodovém nebo investičním životním pojištění.

Kapitálové životní pojištění slouží pro případ smrti a zároveň dožití. V případě smrti pojištěného dochází k vyplacení tzv. pojistné částky na smrt a v případě dožití pojistné smlouvy, dojde k vyplacení dohodnuté pojistné částky na dožití, a to včetně podílu na výnosech. Investiční riziko v případě kapitálového životního pojištění je neseno pojišťovnou, která investuje na základě zvolené investiční strategie pojištěného, který nemůže strategii během trvání smlouvy změnit.

Univerzální (flexibilní) životní pojištění obsahuje minimální garantované zhodnocení, které je však nulové, tzv. kladná nula, což znamená, že dochází minimálně k vyplacení vložené částky snížené o pojistné částky na pojistná rizika. Na rozdíl od kapitálového pojištění lze měnit

poměr mezi pojistnou ochranou a spořením. Důchodové životní pojištění slouží k zajištění přilepšení k budoucímu důchodu. V tomto případě má pojištěný garantované zhodnocení do tzv. kladné nuly. Tuto smlouvu lze uzavřít pro případ dožití (minimální věk 60 let), smrti nebo i na jiná životní rizika. Pojistné plnění v případě dožití se smluveného důchodového věku lze vyplácet buď jednorázově, v několika splátkách nebo jako formou měsíční renty. V případě důchodového pojištění není možné měnit nastavení pojištění, tzn. nelze ovlivnit tvorbu kapitálové hodnoty (Hyperfinance.cz, 2019).

V případě investičního životního pojištění se jedná o kombinaci pojištění pro případ smrti pojištěného s investováním určité částky do podílových fondů. V podílových fondech dochází ke zhodnocení finančních prostředků podle zvolené investiční strategie a také záleží na sumě peněz rozdělené na pojistnou ochranu a zhodnocení. Investiční riziko je neseno klientem. V případě smrti pojištěného a dalších pojistných událostí dojde k vyplacení částky sjednané podle dohodnutých podmínek. V případě dožití pojistné smlouvy se jedná o aktuální hodnotu naspořených finančních prostředků (Partners, 2013).

Neživotní pojištění

Neživotní pojištění slouží k pojištění majetku anebo odpovědnosti jedince. Majetkové pojištění se sjednává pro případ poškození, zničení či ztráty majetku ať už se jedná o živelní pohromu, strojní či vodovodní poruchy, ale také sem patří odcizení či vandalství. Z pohledu odpovědnosti existuje tzv. pojištění odpovědnosti za újmu, které kryje škody vzniklé na majetku nebo způsobené újmy na zdraví třetích osob. Dále se odlišuje také, jestli se jedná o odpovědnost v běžném občanském životě (např. srážka chodce při jízdě na kole) anebo o odpovědnost z držby nemovitosti (např. prasknutí vodovodní trubky ve zdi, které způsobí vytopení souseda) (Mesec.cz, 2020).

Povinné ručení neboli pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem motorového vozidla, je nejčastěji uzavírané neživotní pojištění, a to zejména z důvodu povinného sjednání ze zákona pro každého vlastníka motorového vozidla registrovaného v České republice. Toto pojištění kryje škodu způsobenou na zdraví, životě a majetku vůči třetím osobám. V případě krytí újmy řidiče a škody na jeho vozidle se jedná o havarijní pojištění, které však povinné ze zákona není.

Pojištění odpovědnosti zaměstnance se týká škody, kterou způsobí zaměstnanec při plnění pracovních úkolů v pracovněprávním vztahu svému zaměstnavateli, který musí mít sídlo v České republice. Zaměstnanec si volí spoluúčast, náhrada škody plynoucí z této odpovědnosti však nemůže přesáhnout 4,5 násobek průměrného hrubého měsíčního příjmu zaměstnance v případě, že se nejedná o úmyslnou škodu, škodu způsobenou v opilosti nebo po použití návykových látek (Srovnac.cz, 2020).

INVESTICE

V případě, že pojistná ochrana na neočekávané události je zajištěna a také je k dispozici dostatečná likvidní finanční rezerva, která by měla být vytvořena minimálně ve výši tří měsíčních příjmů, je vhodné další volné finanční prostředky zhodnocovat.

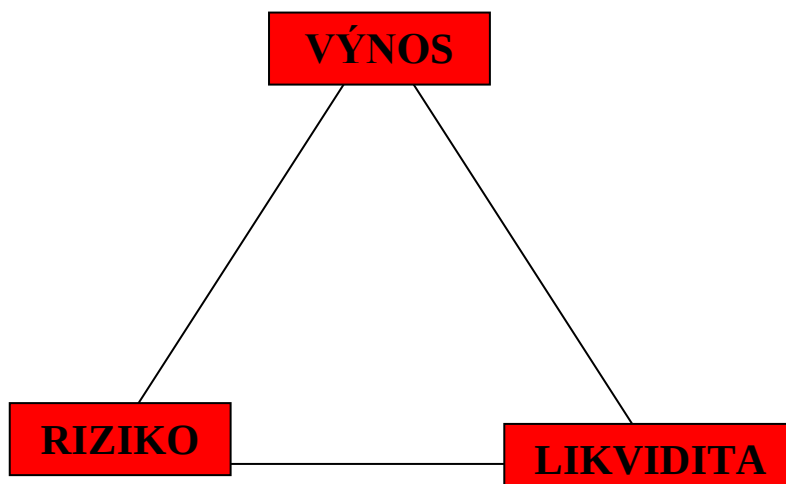
Za nejběžnější investici lze považovat nástroje finančního trhu. Patří sem např. akcie, cenný papír, potvrzující podíl v určité veřejné akciové společnosti. S tímto podílem jsou spojena práva akcionářů podílet se na zisku společnosti a práva hlasovat na valné hromadě nebo se podílet na likvidačním zůstatku společnosti v případě její likvidace (Partners, 2013).

Dále např. dluhopis, cenný papír, s nímž je spojeno právo na splacení určité dlužné částky a případně vyplacení stanovených výnosů a dalších povinností.

V dnešní době lze investovat do různých komodit (např. drahé kovy), dále do uměleckých děl nebo také např. do luxusních alkoholových nápojů. Investovat lze také např. do nemovitostí, kdy např. v případě pronájmu bytu, lze na byt nahlížet jako na aktivum generující další peníze. V neposlední řadě také investice do podnikání se považuje za aktivum, které v případě úspěchu bude generovat příjem v budoucnu (Thomas A. Lucey, 2018).

U investování platí tzv. investiční trojúhelník, který ukrývá vztahy mezi výnosem, rizikem a likviditou. U investice chce každý investor dosáhnout maximálního výnosu, minimálního rizika a maximální likvidity. Ze zásad investičního trojúhelníku vyplývá, že současně se lze přiblížit pouze ke dvou vrcholům. V případě výnosu a rizika platí, že u investice, která má vyšší výnosnost, zahrnuje také vyšší riziko a také je méně likvidní a naopak, v případě, podstoupení nižší míry rizika lze počítat s nižším výnosem a vyšší likviditou.

Schéma 8 Investiční trojúhelník

Zdroj: vlastní zpracování dle Ministerstva financí, 2020

ÚVĚRY

Úvěr lze definovat jako dočasné postoupení peněz finančních prostředků věřitelem dlužníkovi. Dlužník se zavazuje uhradit po dobu splatnosti nebo po uplynutí určitý úrok, což je odměna věřiteli za poskytnutí úvěru. Úvěry poskytují bankovní i nebankovní instituce, přičemž úvěry tvoří značnou část činností bank. Úvěry lze členit např. podle délky, kdy krátkodobé jsou do jednoho roku, střednědobé do pěti let a za dlouhodobé se považují nad pět let. Při vybírání vhodného úvěru se posuzují různé finanční hodnoty, za ty hlavní však lze považovat úrok, úroková míra a RPSN (Efinancnik.cz, 2020).

Úrok

Úrokem se rozumí finanční odměna za půjčení peněz, která nejvíce ovlivňuje konečnou částku úvěru, kterou dlužník zaplatí věřiteli. Samotná hodnota úroku se odvíjí podle délky trvání úvěru, výši, rizikovosti a dalších souvisejících podmínkách. V případě výpočtu úroku, lze jej získat z následujícího vzorce:

Schéma 9 Úrok

$$\text{Úrok} = (\text{jistina} \times \text{sazba} \times \text{čas}) / 100$$

Jistina – částka, ze které je úrok počítán

Sazba – úroková sazba v procentech za rok

Čas – délka úročení v letech

Zdroj: vlastní zpracování dle Moneta, 2020

Úroková míra

Úroková míra, někdy též označována jako úroková sazba, udává navýšení zapůjčené částky za stanovené období v procentech. Úroková míra kromě měření hodnoty peněz, udává rizikovost půjčky – z pohledu věřitele čím větší je riziko, tím vyšší je úroková sazba. Úroková sazba bývá zpravidla uváděná ročně, může však být vztažena k různým časovým obdobím (Žehrová, 2016).

RPSN

Roční procentní sazba nákladů, číslo, pomocí kterého lze lépe vyhodnotit výhodnost poskytovaného úvěru. Jedná se o procentuální podíl z dlužné částky, který musí spotřebitel zaplatit v souvislosti se splátkami, správou a dalšími výdaji spojenými s čerpáním úvěru za dobu jednoho roku (Peníze.cz, 2020).

Na finančním trhu existuje několik druhů úvěrů, mezi nejběžněji užívané patří:

KONTOKORENTNÍ ÚVĚR (KREDITNÍ KARTA)

Kontokorentní úvěr, zkráceně kontokorent, je doplněk k běžnému účtu. Kontokorent umožňuje čerpání peněz z běžného účtu i v případě, kdy není na účtu dostatečná hotovost. Banka v tomto případě klientovi finanční prostředky půjčí, jedná se o tzv. povolený debet, kdy klient může čerpat do mínusu. Kontokorent je sjednán na dobu neurčitou, lze jej využívat kdykoliv a opakovaně až do vyčerpání sjednaného úvěrového limitu. U splácení kontokorentu není stanovena velikost splátky a datum splatnosti, obvykle se však jedná o jeden rok (Finance.cz, 2020).

SPOTŘEBITELSKÝ ÚVĚR

Jedná se o úvěr, který je určený pro jednotlivce, především fyzickým osobám na nepodnikatelské účely. Zejména se jedná o půjčky na spotřební zboží, které je finančně náročnější např. mobil, dále automobil nebo na vybavení domácnosti. V české republice se spotřebitelský úvěr řídí zákonem č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (Sbírka zákonů, 2016).

HYPOTEČNÍ ÚVĚR

Hypoteční úvěr, zkráceně tzv. hypotéka, je úvěr zajištěný zástavním právem k nemovitosti. Nejčastěji se jedná o účelovou hypotéku, kterou je možné využít k nákupu nemovitosti za účelem bydlení či pronájmu. Vyskytuje se však také neúčelový hypoteční úvěr, tzv. americká hypotéka, který není právě účelově vázán a lze jej využít pro financování osobních potřeb (Moneta.cz, 2020).

NEBANKOVNÍ ÚVĚR

Nebankovní úvěr je takový, který lze sjednat od jiných subjektů, než je banka. Tyto úvěry jsou dostupnější žadatelům o úvěr díky benevolentnějším podmínkám pro jejich získání. Zároveň tyto úvěry bývají zpravidla dražší zejména díky vyšším úrokům a vysokou roční procentní sazbou nákladů (Pujcky.cz, 2020).

3.3 Současné finanční vzdělávání v České republice

3.3.1 Standardy finanční gramotnosti

V České republice pod vedením Ministerstva financí existuje tzv. standard finanční gramotnosti z roku 2017, který stanovuje cílovou úroveň finanční gramotnosti žáků základních a středních škol. Tyto standardy vycházejí ze standardů Slovenska, OECD, dále z nových skutečností na finančním trhu a celkovou zkušeností s výukou finanční gramotnosti. Tyto standardy jsou postupně zapracovány do rámcových vzdělávacích programů pro první a druhý stupeň základních škol a středních škol. Konkrétní zapracování do jednotlivých škol má na starosti ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

Tyto standardy se skládají ze čtyř okruhů, které jsou pak následně rozebrány do detailů podle toho, o jakou úroveň vzdělání se jedná. Níže jsou uvedené příklady, které jsou součástí diskuse u jednotlivých oblastí (Ministerstvo financí, 2020).

1) NAKUPOVÁNÍ A PLACENÍ

- ZŠ I. stupeň – srovnání zboží dle ceny, použití bezhotovostních a hotovostních peněz, kontrola nákupu za použití dokladu
- ZŠ II. stupeň – vysvětlení pojmu inflace, debetní, kreditní karta, rozpoznání nekalých obchodních praktik
- SŠ – znalost vzorového dokladu a smlouvy, směna cizí měny, ochrana proti inflaci

2) HOSPODAŘENÍ DOMÁCNOSTÍ

- ZŠ I. stupeň – uvědomění si finančních možností na reálných přáních a potřebách, sestavení jednoduchého rozpočtu a rozeznání vyrovnaného, přebytkového případně schodkového rozpočtu
- ZŠ II. stupeň – vysvětlení pojmu čistý příjem, hrubý příjem, rozeznání finančních produktů, úvod do finančního plánování
- SŠ – prohloubení úrovně osvojení do výpočtu finančních produktů a finančního plánování

3) PŘEBYTEK ROZPOČTU A DOMÁCNOSTI

- ZŠ I. stupeň – podstata spoření
- ZŠ II. stupeň – stanovení rozdílu mezi spotřebou, úsporou a investicí, druhy pojištění
- SŠ – výpočty spoření, posouzení různých druhů investic včetně rozložení rizika

4) SCHODEK ROZPOČTU DOMÁCNOSTÍ

- ZŠ I. stupeň – objasnění vzniku a účelu dluhu, placení dluhu
- ZŠ II. stupeň – návrh řešení schodku v rozpočtu domácností, porovnání nabídek úvěrů, postup vymáhání dluhu
- SŠ – stanovení úrokových sazeb, znalost RPSN, posouzení úvěruschopnosti, vysvětlení důsledku oddlužení (Standard finanční gramotnosti, 2017).

3.3.2 Finanční instituce

V současné době k 1. 6. 2020 existuje na finančním trhu několik institucí, které svými projekty se snaží zvýšit finanční gramotnost mezi obyvateli České republiky. Níže jsou uvedeny některé z nich společně s jejich konkrétními kroky podílející se na zvýšení finanční gramotnosti v České republice.

Ministerstvo financí ČR

Ministerstvo financí České republiky lze považovat za základní instituci, která se snaží předávat finanční vzdělání všem spotřebitelům na finančním trhu. S veřejností komunikuje pomocí informačních systému ministerstva financí konkrétně skrz web Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat? Jsou zde uvedeny jednotlivé oblasti pro základní orientaci na finančním trhu.

Ministerstvo financí je zřízeno zákonem č. 2/1969 Sb. a současnou ministryní od 13. 12. 2017 je Alena Schillerová (Ministerstvo financí, 2020).

Partners Financial Services, a. s.

Partners Financial Services, a. s., zkráceně Partners, je největší finančně poradenská společnost na českém trhu. Jedná se o českou společnost poskytující od roku 2007 finanční poradenství a zprostředkování finančních produktů prostřednictvím sítě finančních poradců a kamenných poboček.

Partners se aktivně podílí na vzdělávání obyvatelstva nejen svou poskytovanou službou, ale také prostřednictvím provozovaných serverů zaměřených na finance, konkrétně Peníze.cz, Finmag.penize.cz (Partners, 2020).

Partners také od roku 2011 zavedla projekt Den Finanční gramotnosti (DFG), který každý rok připadá na 8. září. DFG je projekt určený široké veřejnosti. Převážně je však využíván na vzdělávání žáků druhého stupně základních škol a středních škol. Funguje na principu, kdy si daná škola bezplatně objedná certifikovaného školitele, který je poučí v dané oblasti a obohatí o řadu vzdělávacích a zábavných her či materiálů, které usnadňují pochopení dané problematiky. Celkově bylo odškoleno přibližně 3 000 seminářů při celkové účasti cca 38 000 osob. V současné době funguje 160 aktivních školitelů (Denfinancnigramotnosti.cz, 2020).

Česká národní banka

Česká národní banka jako orgán vykonávající dohled nad finančním trhem v České republice, cíleně podporuje vzdělávání finanční gramotnosti. Konkrétně se jedná o webový portál Finanční a ekonomická gramotnost aneb jak proplout bez nehody světem financí. Jsou zde uvedené materiály, jak pro žáky, studenty, tak učitelé. ČNB má pod správou např. mobilní aplikaci České peníze, ve které se lze vzdělávat cíleně v oblasti měnové politiky (ČNB, 2020).

Your Chance, o.p.s.

Yourchance o.p.s. je obecně prospěšná společnost fungující od roku 2010, která realizuje tři projekty s mezinárodní působností. Konkrétně se jedná o projekt Začni správně, cílený na integraci mladých dospělých opouštějících instituce náhradní rodinné výchovy, dále Podnikavost, projekt určený k seznámení principů podnikání a rozvoje podnikavosti žáků základních a středních škol.

Posledním projektem je Finanční gramotnost do škol, určený k výuce finanční gramotnosti. V rámci této výuky organizace pořádá celostátní soutěž Rozpočti si to! a je také národním organizátorem Global Money Week (GMW), kdy je cílem během jednoho týdne šířit povědomí o penězích, jejich získávání a efektivní hospodaření s nimi napříč generacemi (Yourchance, 2020).

4 Vlastní práce

Praktická část byla zaměřena na průzkum znalostí, dovedností a zkušeností v oblasti finanční gramotnosti u vybraných skupin studentů středních škol v České republice.

4.1 Popis a průběh dotazníkového šetření

Samotné dotazování probíhalo pomocí online standardizovaného dotazníku. Dotazník obsahoval 28 otázek, z nichž prvních 5 bylo identifikačních. Otázky v dotazníku byly otevřeného a uzavřeného charakteru. Dotazník je uveden v příloze č. 1.

4.2 Základní charakteristika zkoumané populace

Dotazníkového šetření se celkem zúčastnilo 225 studentů ze tří středních škol. Testovanou skupinou byli žáci řádného studia tří středních škol v České republice. Jednalo se o žáky třetích a čtvrtých ročníků celkově v rovnoměrném zastoupení. Jednalo se o školy s ekonomickým zaměřením, kde samotný předmět zaměřený pouze na finanční gramotnost se nevyučuje, základy finančního vzdělávání jsou však obsaženy ve výuce předmětů jako např. účetnictví, ekonomika anebo v praktických předmětech jako je např. cvičná kancelář.

Jednalo se o školy Obchodní akademie a Jazyková škola se státní jazykovou zkouškou Šumperk, Obchodní akademie a Hotelová škola Havlíčkův Brod a Vyšší odborná škola ekonomická, sociální a zdravotnická, Obchodní akademie, Střední pedagogická škola a Střední zdravotnická škola Most.

Obchodní akademie a Jazyková škola se státní jazykovou zkouškou Šumperk

Obchodní akademie a Jazyková škola se státní jazykovou zkouškou je koncipována jako univerzální odborná škola obchodně podnikatelského zaměření zakončená maturitní zkouškou. První výuka byla zahájena v roce 1945.

Ve školním roce 2020/2021 jsou otevřeny vzdělávací obory Obchodní akademie a Ekonomické lyceum. Mimo výuku zde pro veřejnost funguje také Jazyková škola s jazykovými kurzy němčiny a angličtiny (OA Šumperk, 2020).

Obchodní akademie a Hotelová škola Havlíčkův Brod

Obchodní akademie a Hotelová škola Havlíčkův Brod je střední škola nabízející vzdělání v ekonomických a gastronomických oborech jednak se zakončením výučního listu, tak maturitní zkoušky. Tato škola funguje od roku 1909, kdy došlo k jejímu založení v tehdejší Německém Brodu.

Ve školním roce 2020/2021 jsou pro žáky otevřeny ekonomické, hotelové a gastro obory. Konkrétně z ekonomických oborů se jedná o Obchodní akademii, Obchodní akademii se sportovním zaměřením a Ekonomické lyceum, právě tyto tři byly do průzkumu zapojeny (OAHS Havlíčkův Brod, 2020).

Vyšší odborná škola ekonomická, sociální a zdravotnická, Obchodní akademie, Střední pedagogická škola a Střední zdravotnická škola Most

Vyšší odborná škola ekonomická, sociální a zdravotnická, Obchodní akademie, Střední pedagogická škola a Střední zdravotnická škola Most poskytuje střední vzdělání, střední vzdělávání s maturitou a vyšší odborné vzdělávání. Tato škola vznikla v roce 2009 sloučením dvou škol, ta první se zaměřovala na ekonomické a pedagogické vzdělávání, které bylo v Mostu od poloviny 60. let a také sociálního vzdělávání, které tady bylo od 70. let minulého století. Druhá škola se zaměřovala na zdravotnické vzdělávání, které bylo realizováno od roku 1946.

Ve školním roce 2020/2021 je zde pro žáky otevřena celá řada zdravotnických, pedagogických a ekonomických oborů pro studium v denní nebo dálkové formě. Pro průzkum byly vybráni žáci denního studia oborů Obchodní akademie, Ekonomické lyceum, Předškolní a mimoškolní pedagogika a Pedagogické lyceum (VOŠ-SOŠ Most, 2020).

4.3 Metodika sběru dat

Realizace sběru probíhala pomocí online dotazníku vytvořeného v nástrojích Google formulářů. Samotné dotazníky byly předány žákům přes vybrané pedagogy zastupující jednotlivé školy, což zvýšilo množství vyplněných dotazníků, ale také důslednost studentů při

vypracování odpovědí. Cílovým respondentům byla poskytnuta informace o účelu sběru dat, o anonymitě získaných odpovědí a předpokládaná časová dotace na vyplnění dotazníku.

4.4 Způsob zpracování dat

Získaná data od studentů byla zpracována v prvních třech částí převážně za pomoci grafů. V části testování hypotéz získaná data od respondentů byla zpracována pomocí vybraných testovacích metod. Nejprve byly použity kontingenční (četnostní) tabulky, kde byla zpracována data z dotazníkového průzkumu. Kontingenční tabulky se skládají z absolutních četností, které udávají počet výskytu dané kategorie nebo hodnoty v souboru dat pro danou proměnnou a také z četností relativních, které označují procentuální zastoupení každé kategorie nebo hodnoty relativně k celkovému počtu všech případů (Hendl a Remer, 2017). K interpretaci byly použity kontingenční tabulky s řádkovými a sloupcovými součty.

Druhou statistickou metodou byl použit Pearsonův „chí“ kvadrát test o nezávislosti. Tento test byl použit pro zjištění závislosti mezi jednotlivými vybranými proměnnými (ročník studia) a odpovědmi v kontingenčních tabulkách. Pearsonův „chí“ kvadrát test vychází z rozdílu skutečně naměřených (empirických, zjištěných) četností (n_{ij}) a teoretických (očekávaných, předpokládaných) četností (e_{ij}).

Schéma 10 Pearsonův „chí“ kvadrát test

$$X^2 = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^c \frac{(n_{ij} - e_{ij})^2}{e_{ij}}$$

Zdroj: Hendl a Remer, 2017

K samotnému použití testu bylo nutné ověřit splnění testovacích podmínek. Ta první říká, že podíl teoretických četností menších než 5 nesmí překročit 20 % a ta druhá zní, že žádná z teoretických četností nesmí být menší než jedna. Tyto zmíněné podmínky byly pro všechny výpočty χ^2 testu provedeny. χ^2 měří celkovou nepodobnost n_{ij} a e_{ij} . Hladina významnosti byla stanovena na úrovni $\alpha = 5 \%$. Tato hladina významnosti uvádí četnost zamítnutí nulové analýzy za předpokladu, že ve skutečnosti platí. Hladina spolehlivosti z toho vychází $100 - \alpha$. Samotný výpočet hodnoty p byl proveden u všech stanovených hypotéz pomocí testu

„chitest“ v Microsoft Excel a následně porovnán s hodnotou α . V případě, že hodnota p byla nižší, než hodnota α pak byla nulová hypotéza o nezávislosti zamítnuta.

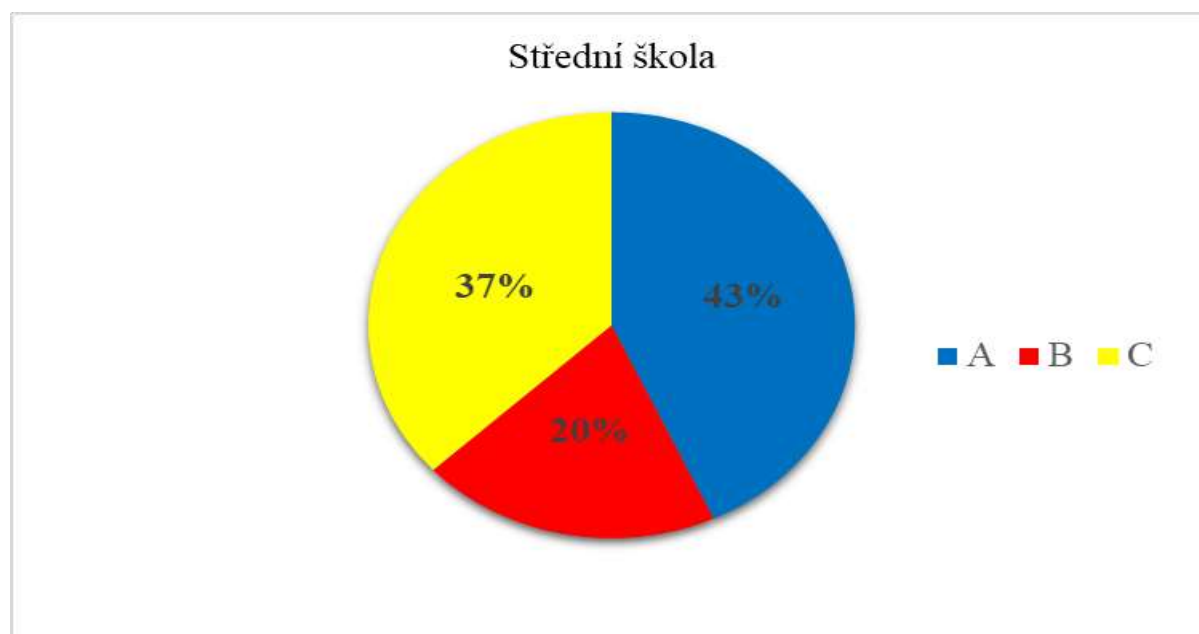
4.5 Předvýzkum

Samotný dotazník byl poskládán otázky ze čtyř oblastí. Tou první byly otázky identifikační a další už byly zaměřené přímo na postoje a chování v oblasti finanční gramotnosti. Druhá část konkrétně byla zaměřená na peněžní gramotnost, třetí oblast na cenovou a také dotazník obsahoval otázky na rozpočtovou gramotnost.

1) Identifikační otázky – U první otázky žáci měli uvést jakou střední školu studují. Dále byla otázka na pohlaví a na zařazení do věkového rozmezí. Následovala otázka na ročník studia a poslední byla otázka na bydliště žáků.

První otázka identifikačního charakteru byla zaměřena na výběr školy. Z celkového počtu respondentů 43,1 % (97) žáků navštěvuje Obchodní akademii a Hotelovou školu v Havlíčkově Brodě (A). 20 % (45) respondentů studuje na Obchodní akademii a Jazykové škole s právem státní jazykové zkoušky v Šumperku (B). Vyšší odborná škola ekonomická, sociální a zdravotnická, Obchodní akademie, Střední pedagogická škola a Střední zdravotnická škola je zastoupena (C) 36,9 % (83) žáků.

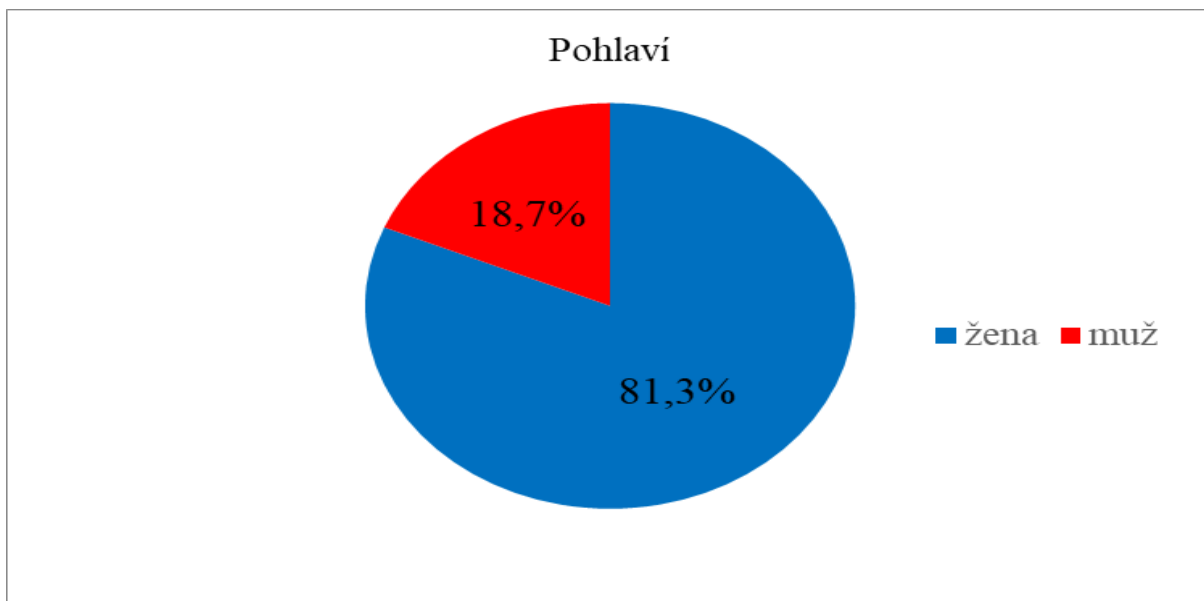
Graf 1 Střední škola

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

Co se týče pohlaví, z celkového počtu respondentů je 81,3 % (183) žen a 18,7 % (42) mužů.

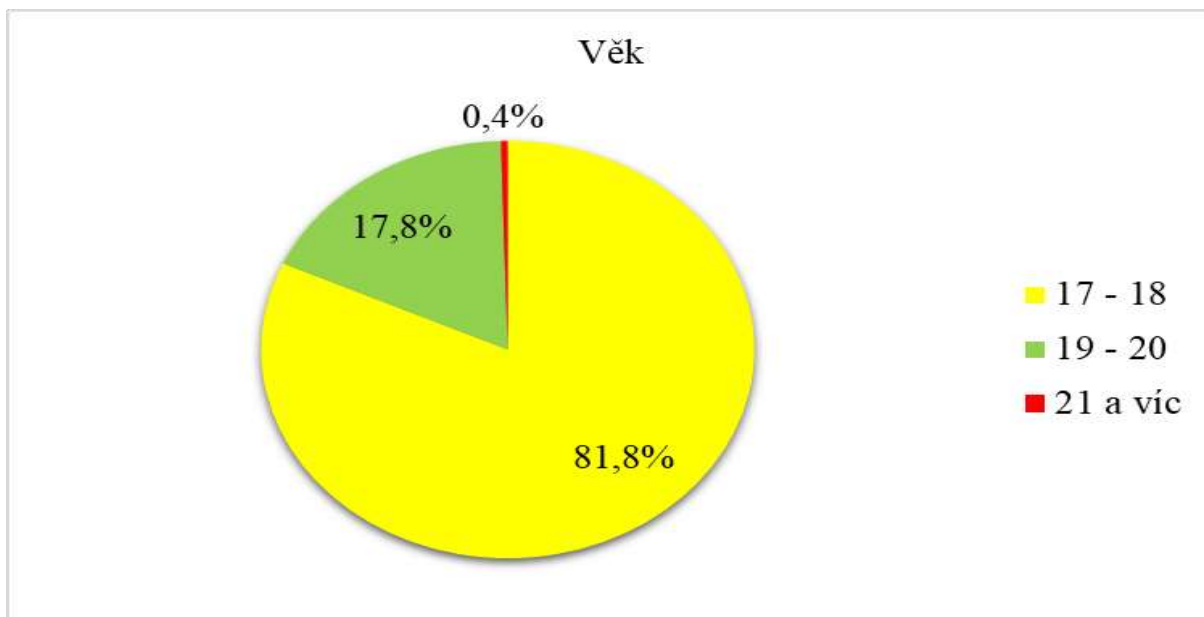
Graf 2 Pohlaví

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

Věková struktura je u 81,8 % (184) respondentů 17-18 let. 17,8 % (40) žáků má 19 až 20 let a ze všech žáků pouze 0,4 %, tj. 1 respondent je starší dvaceti let.

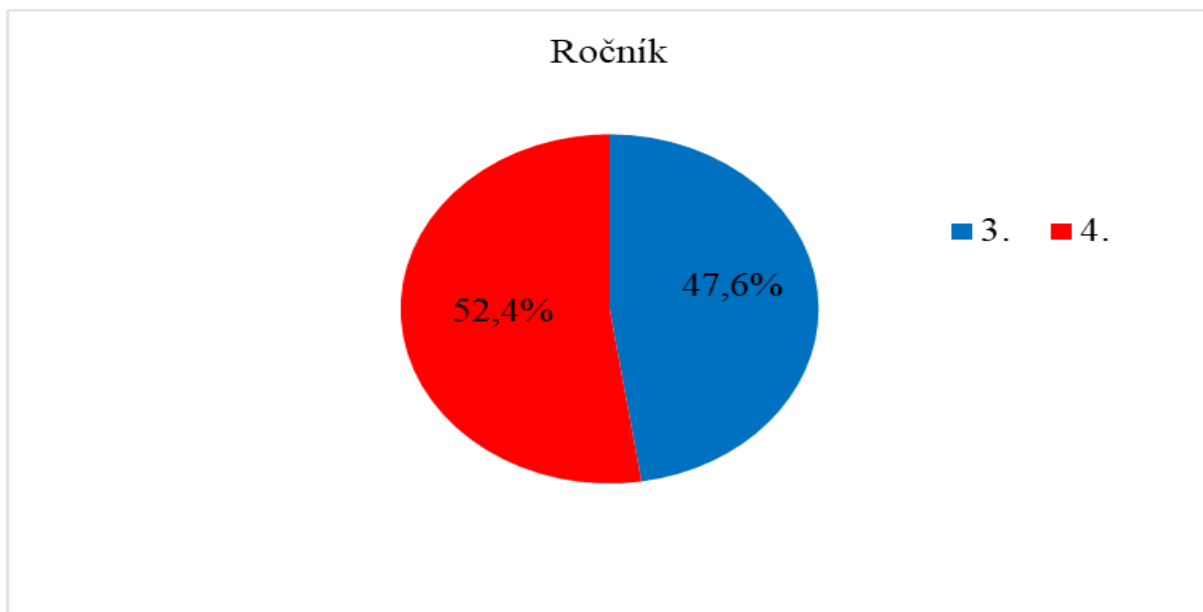
Graf 3 Věk

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

Co se týče zastoupení respondentů z jednotlivých ročníků, tak je zde poměrně rovnoměrně zastoupen třetí a čtvrtý ročník. Z celkového počtu respondentů 52,4 % (118) žáků navštěvuje poslední maturitní ročník a 47,6 % (107) jsou studenti třetího ročníku.

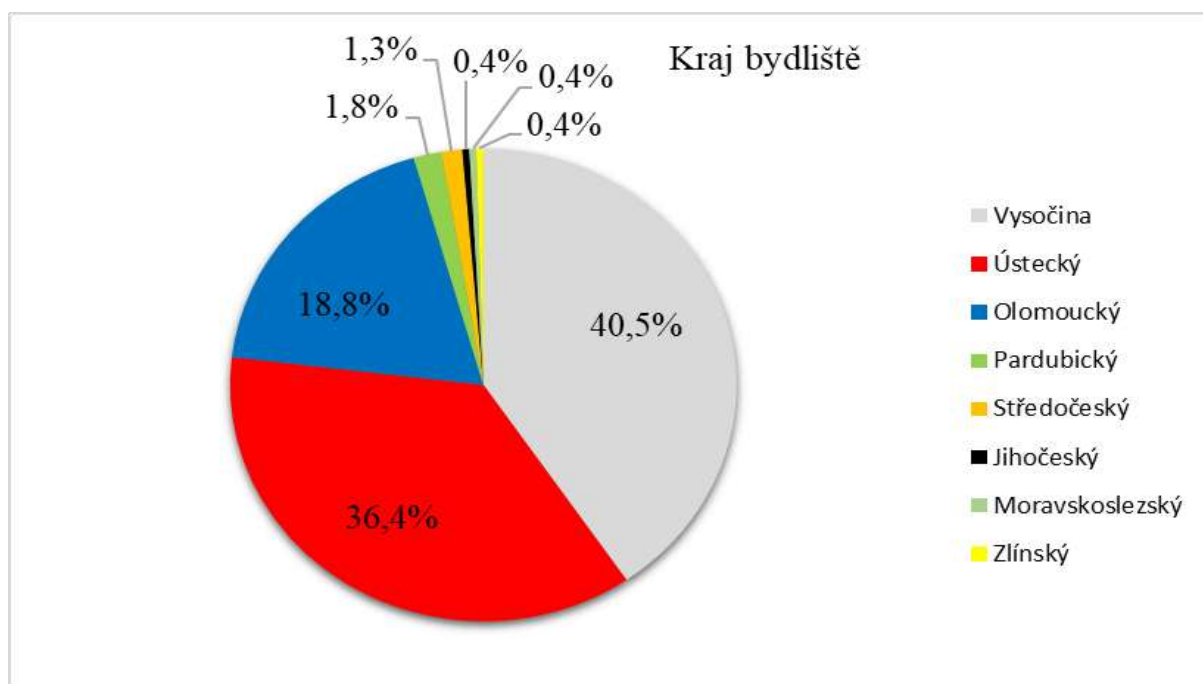
Graf 4 Ročník

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

Z pohledu krajů v souvislosti s bydlením respondentů, největší zastoupení mají kraje, na jejímž území se nachází jednotlivé školy. Z celkového počtu respondentů 40,5 % (91) žáků bydlí na Vysočině. 36,4 % (82) respondentů má svůj domov v Ústeckém kraji a třetí nejvíce zastoupený kraj je Olomoucký s bydlištěm pro 18,8 % (42) žáků. V menším měřítku 1,8 % (4) žáků bydlí v Pardubickém kraji a 1,3 % (3) respondentů žije v kraji Středočeském. S 0,4 % (1) žáků mají své zastoupení kraje Moravskoslezský, Zlínský a Jihočeský.

Graf 5 Kraj bydliště

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

2) Peněžní gramotnost – Tato oblast obsahovala otázky na konkrétní nástroje finančního trhu. Jednalo se o otázku na znalost rozdílu mezi kreditní a debetní kartou, dále na životní pojištění a hypoteční úvěr. Tyto otázky prověřovaly reálnou znalost zmíněných pojmů. Byla zde zastoupena otázka také na současné využívání nástrojů finančního trhu a tuto oblast uzavírala otázka na případovou situaci v oblasti půjček.

3) Cenová gramotnost – V této oblasti byly žákům položeny znalostní otázky nejprve na oblast sazeb, kde konkrétně byla zkoumána u žáků reálná znalost RPSN. Dále byly otázky zaměřeny na makroekonomické veličiny – inflaci a nezaměstnanost včetně jejích aktuální míry. Poslední dvě otázky byly zaměřeny na bankovní systém v České republice.

4) Rozpočtová gramotnost – Tato oblast obsahovala otázky na tvoření si vlastního přehledu o příjmech a výdajích. Konkrétně zde byla položena otázka na způsob zaznamenávání si přehledu o osobním rozpočtu a v případě netvoření si přehledu zde byla položena otázka na zjištění důvodu proč tomu tak je. Dále byly zde položeny otázky zaměřené na finanční přípravu na období stáří, konkrétně na dosavadní zamyšlení se a také využití finančních nástrojů v rámci zabezpečení na toto období. Následně zde byla položena ještě jedna otázka na využití finančních nástrojů tentokrát však za účelem zhodnocení volných finančních

prostředků. Poslední sada otázek v této oblasti byla zaměřená na odborníky na finančním trhu, konkrétně na zkušenost s poradcem z banky a následně na zamyšlení, či radou by se respondenti řídili při financování bydlení.

4.6 Výsledky šetření

Výsledky dotazníkového šetření byly vyhodnoceny v rámci oblastí peněžní, cenové a rozpočtové gramotnosti. V poslední části byly testovány hypotézy na vybrané otázky.

4.6.1 Peněžní gramotnost

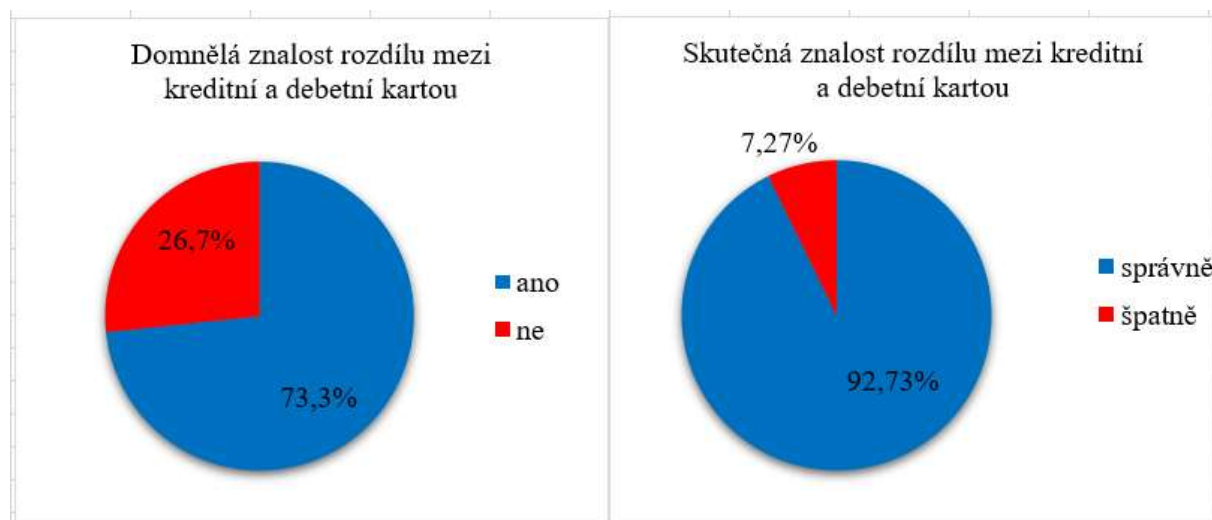
V oblasti peněžní gramotnosti byly respondentům pokládány otázky zaměřující se na znalost a správné využití finančních nástrojů, ke kterému jsou určeny. Při vyhodnocování je více zaměřena pozornost na tzv. domnělou znalost (respondent ve své odpovědi prohlašuje určitou znalost) a skutečnou znalost (respondent uvede správně konkrétní charakteristiku, vysvětlí pojem). Tyto znalosti jsou mezi sebou porovnávány a následně je zjištěno v jaké míře se respondent domnívá o určité znalosti a kdy je jeho znalost zároveň také reálná.

Nástroje finančního trhu

Z hlediska využití finančních nástrojů pro hospodaření vlastních prostředků byly respondentům nejprve položeny otázky zaměřené na platební karty. V první otázce respondenti byli dotazováni, zdali si myslí, že ví, jaký je rozdíl mezi debetní a kreditní platební kartou. V případě, že žák uvedl, že tento rozdíl zná, v následující otázce byl požádán o podrobnější charakteristiku rozdílu těchto dvou platebních karet. Z celkového počtu respondentů se 73,3 % (165) domnívá, že ví, v čem spočívá tento rozdíl a 26,7 % (60) označilo odpověď „ne“, tudíž, že rozdíl mezi platebními kartami nezná.

U respondentů prohlašující domnělou znalost bylo následně zjišťováno, kolik z nich reálně dokáže správně rozdíl mezi platebními kartami charakterizovat. Na tuto navazující otázku odpovídalo 165 žáků. Z tohoto počtu respondentů uvedlo správnou odpověď 92,73 % (153), 7,27 % (12) uvedlo nesprávně, jaký je rozdíl u těchto dvou platebních karet. Z uvedeného vyplývá, že z celkového počtu respondentů (225) dokáže rozdíl správně identifikovat 68 % (153). Z uvedeného je patrné, že studenti se domnívají že vědí tento rozdíl a také valná většina z nich umí správně rozdíl popsat.

Graf 6 Komparace domnělé a reálné znalosti rozdílu mezi kreditní a debetní kartou

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

V pořadí další otázka položená žákům byla zaměřená na finanční nástroj životní pojištění. Cílem bylo zjistit domnělou znalost respondenta. V případě, že respondent uvedl, že si myslí, že tento pojem zná, byl požádán prostřednictvím následující otázky o charakteristiku tohoto finančního nástroje, případně jeho využití. Z celkového počtu dotázaných 64,9 % (146) odpovědělo, že se domnívá, že tento pojem zná, 35,1 % (79) uvedlo, že význam ani využití tohoto finančního produktu nezná.

U respondentů deklarujících domnělou znalost bylo následně zjišťováno, kolik z nich reálně dokáže tento pojem správně charakterizovat. Na tuto navazující otázku odpovídalo 146 respondentů. Z tohoto počtu žáků uvedlo správnou odpověď 80 % (117), 20 % (29) odpovědělo nesprávně, co tento finanční nástroj znamená či nedokázalo popsat správně jeho využití. Z uvedeného vyplývá, že z celkového počtu respondentů (225) dokáže správně charakterizovat životní pojištění přibližně polovina 52 % (117). Z uvedeného je patrné, že respondenti, kteří se domnívají, že vědí, co tento finanční pojem znamená, ho také z 80 % zvládnou vysvětlit.

Graf 7 Komparace domnělé a reálné znalosti životního pojištění

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

Poslední teoretická otázka zaměřená na finanční nástroje, se týkala hypotečního úvěru. Účelem bylo zjistit, zda se respondent domnívá, že ví, co tento pojem znamená. Pokud odpověděl respondent, že si myslí, že tento finanční nástroj zná, byl požádán o vysvětlení tohoto pojmu případně jeho využití. Z celkového počtu dotázaných se 68 % (153) domnívá, že ví, co tento finanční nástroj znamená a k čemu se využívá, 32 % (72) uvedlo, že hypoteční úvěr nezná.

Navazujícím dotazem bylo zjišťováno, kolik respondentů reálně dokáže správně vysvětlit hypoteční úvěr. Na tuto otázku odpovídalo 153 žáků. Z tohoto počtu respondentů uvedlo správnou odpověď 84 % (129), 16 % (24) odpovědělo nesprávně, co hypoteční úvěr znamená a k čemu se využívá. Z uvedeného vyplývá, že z celkového počtu respondentů (225) dokáže správně vysvětlit hypoteční úvěr lehce přes polovinu respondentů 57,3 % (129). Z uvedeného je patrné, že respondenti, kteří se domnívají, že vědí, co tento finanční produkt znamená, ho také z 84 % správně identifikuje.

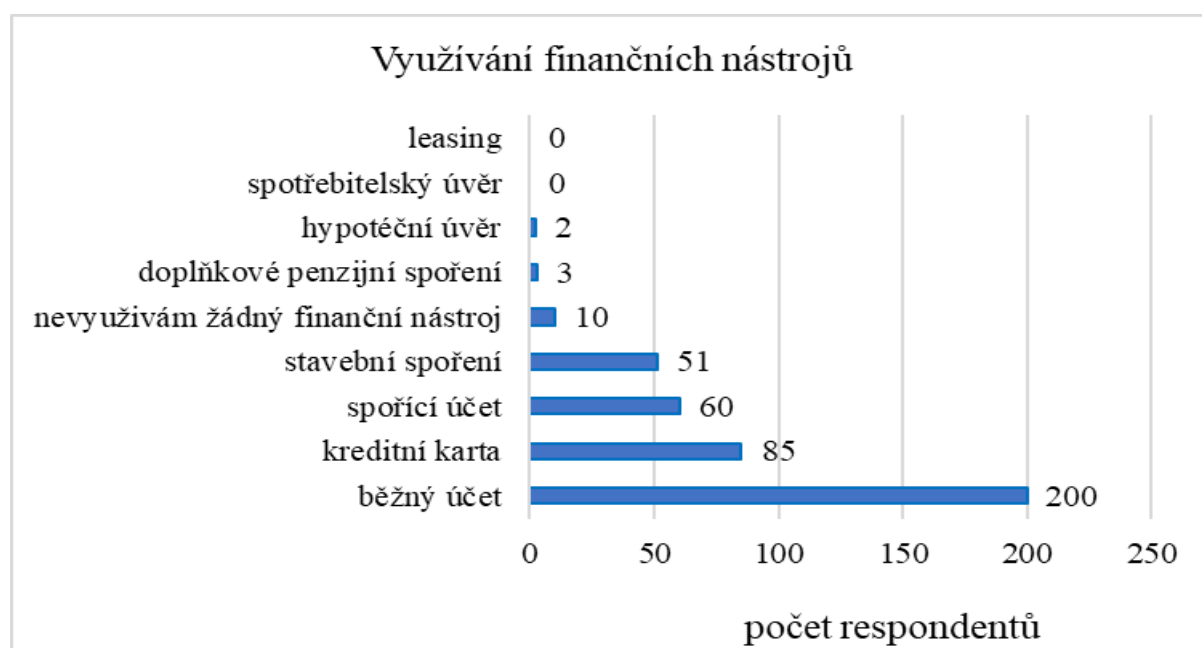
Graf 8 Komparace domnělé a reálné znalosti hypotečního úvěru

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

Další otázka položená respondentům zkoumala využívání finančních nástrojů pro správu finančních prostředků. Žáci byli dotazováni na využívání finančních produktů. Na výběr měli běžný účet, spořicí účet, kreditní kartu, doplňkové penzijní spoření, stavební spoření, hypoteční úvěr, spotřebitelský úvěr, leasing a v případě, že žádný finanční nástroj doposud nevyužili, tak i tuto odpověď zde bylo možné zvolit. Z celkového počtu respondentů uvedlo 88,4 % (194), že vlastní běžný účet, mezi druhý nejvyužívanější finanční nástroj se řadí kreditní karta se zastoupením 37,8 % (85) respondentů. 26,7 % (60) žáků, jako třetí nejpoužívanější finanční nástroj, označili spořicí účet. Stavební spoření využívá 22,7 % (51) respondentů. S nižším zastoupením zde bylo 4,4 % (10) respondentů, kteří doposud žádný finanční nástroj nevyužili. 1,3 % (4) žáků uvedlo, že využívá doplňkové penzijní spoření a pouze 0,9 % (2) respondentů má hypoteční úvěr. Z uvedeného vyplývá, že z celkového počtu respondentů (225) více, jak polovina 54,2 % (122) respondentů využívá minimálně 2 finanční nástroje, z toho 3 a více finančních nástrojů využívá přibližně jedna pětina. 5,6 % (13) respondentů uvedlo, že používá čtyři finanční nástroje, což byl zároveň nejvyšší počet. Z výsledků lze obecně říct, že žáci používají finanční nástroje, pro shromažďování jejich vlastních finančních prostředků, zároveň však také ve stejné míře využívají finanční nástroj, kde jsou peníze tzv. na dluh, což je překvapivé zjištění v takovém věku.

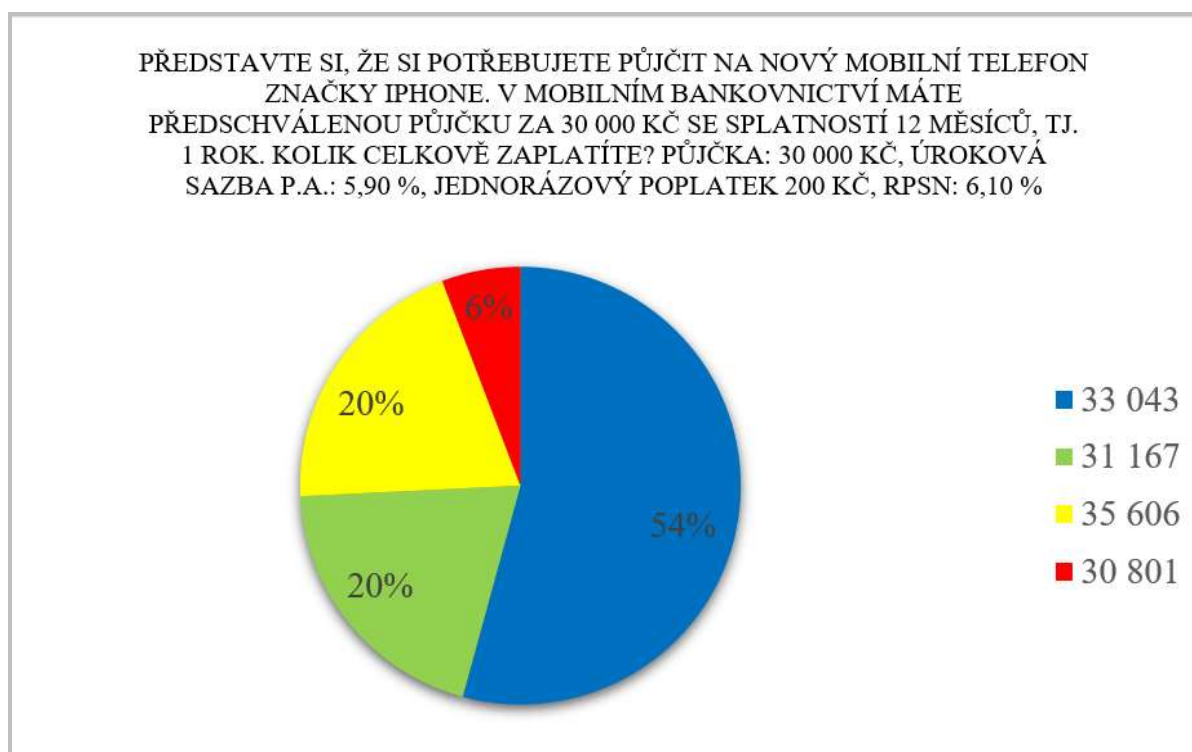
Graf 9 Využívání finančních nástrojů

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

Poslední otázka byla praktického charakteru, kde žáci za využití znalostí z cenové gramotnosti se zamysleli nad financováním mobilního telefonu. Půjčka: 30 000 Kč, úroková sazba p.a.: 5,90 %, jednorázový poplatek 200 Kč, RPSN: 6,10 %. Na výběr měli ze čtyř možností. Z celkového počtu respondentů pouze 20 % (45) dokázalo spočítat správnou celkovou výši půjčky, zbylých 80 % (180) žáků zvolilo špatnou odpověď.

Graf 10 Případová studie

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

4.6.2 Cenová gramotnost

V rámci oblasti cenové gramotnosti byly zkoumány základní znalosti především z oblasti makroekonomie. Porozumění této oblasti přispívá k lepší orientaci cen finančních nástrojů a služeb.

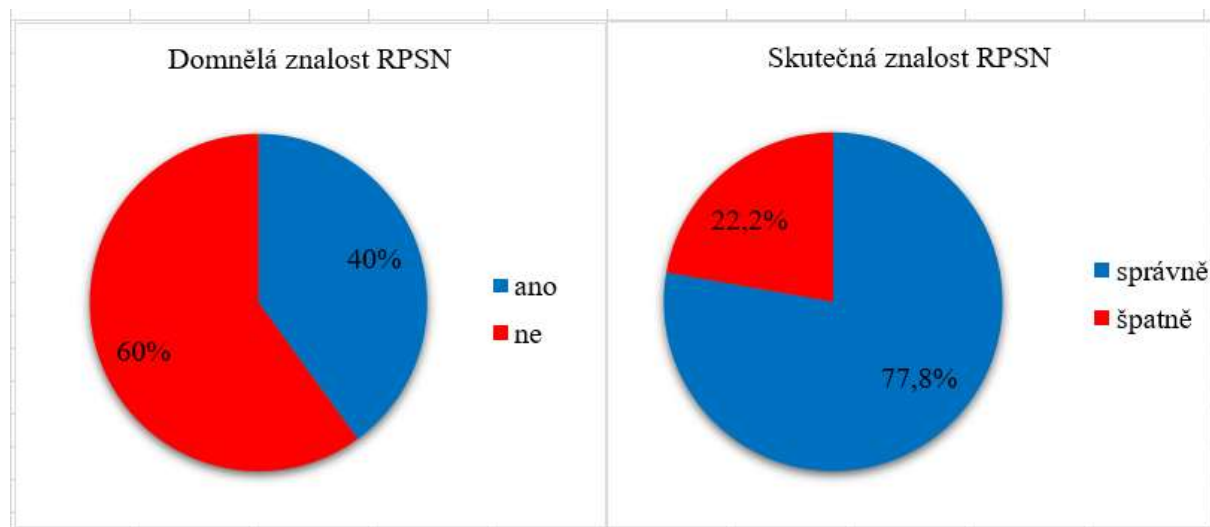
Oblast sazeb

První otázka z oblasti sazeb, se týkala otázky na znalost sazby RPSN. Cílem bylo zjistit domnělou znalost respondenta. V případě, že respondent uvedl, že si myslí, že zkratku zná, byl požádán prostřednictvím další otázky o vysvětlení značky, případně jejího využití. Z celkového počtu dotázaných 40 % (90) odpovědělo, že si myslí, že ví, co tato zkratka znamená, 60 % (135) z nich význam ani využití této zkratky nezná.

U respondentů deklarujících domnělou znalost bylo následně zjišťováno, kolik z nich reálně dokáže správně uvést charakteristiku RPSN. Na tuto navazující otázku odpovídalo 90 žáků. Z tohoto počtu respondentů uvedlo správnou odpověď 77,8 % (70), 22,2 % (20) odpovědělo nesprávně, co tato zkratka znamená či nedokázalo popsat správně její využití. Z uvedeného vyplývá, že z celkového počtu respondentů (225) dokáže správně charakterizovat zkratku

RPSN přibližně třetina 31,1 % (70). Z uvedeného je patrné, že přes tři čtvrtě respondentů prokázalo reálnou znalost této zkratky.

Graf 11 Komparace domnělé a reálné znalosti RPSN

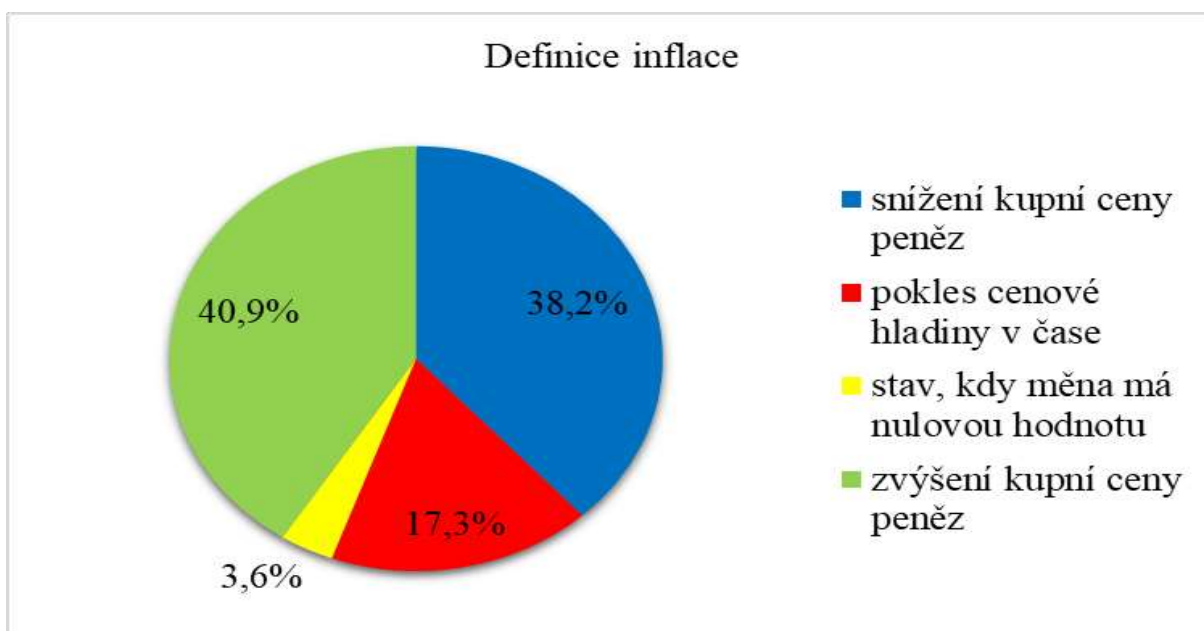

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

Makroekonomické veličiny

V rámci cenové gramotnosti byly žákům položeny otázky ohledně inflace. První otázka se týkala samotného pojmu inflace, kdy respondenti měli na výběr ze čtyř charakteristik, kdy pouze jedna odpověď byla správná. Z celkového počtu respondentů pouze 38,2 % (86) zvolilo odpověď, že se jedná o snížení kupní ceny peněz, zbytek respondentů 61,8 % (139) vybralo špatnou odpověď. Z hlediska špatných odpovědí, byly nejčastěji zvolené odpovědi, že inflace je zvýšení kupní ceny peněz a pokles cenové hladiny v čase. Obě tyto odpovědi charakterizují deflaci, což se ukázalo pro žáky jako stěžejní otázka.

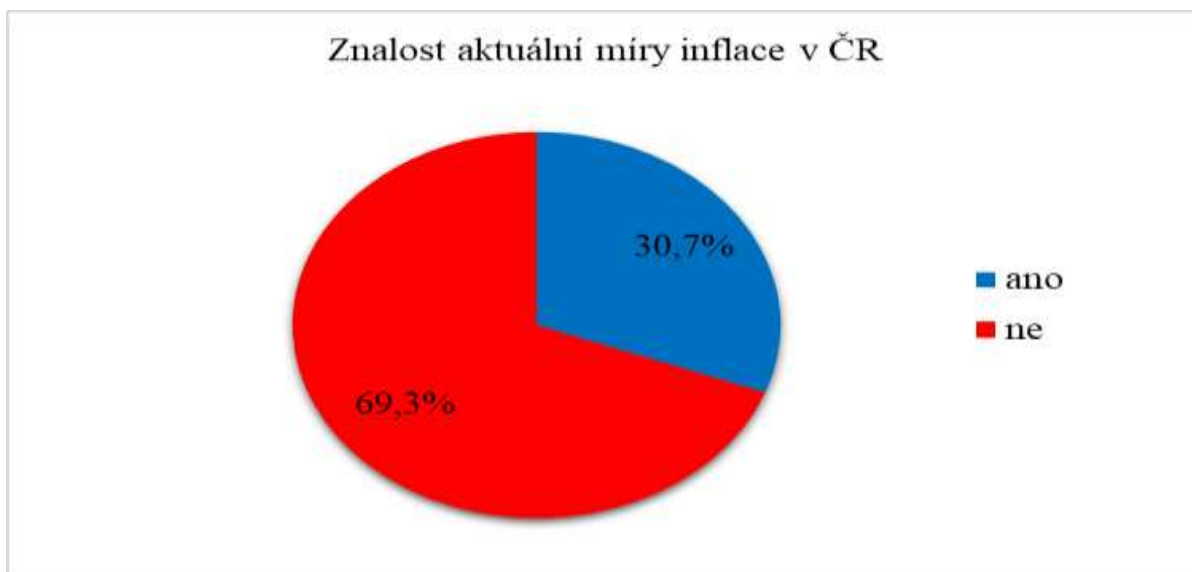
Graf 12 Definice inflace

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

V navazující otázce respondenti byli dotazováni na znalost míry inflace v České republice v roce 2020. Respondenti volili z možností „ano“ nebo „ne“. Z celkového počtu respondentů 69,3 % (156) uvedlo, že hodnotu míry inflace neví a pouze 30,7 % (69) zvolilo možnost ano. Z výsledku vyplývá, že povědomí o inflaci je na nízké úrovni.

Graf 13 Znalost aktuální míry inflace v ČR

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

V další otázce byla respondentům položena otázka zaměřená na nezaměstnanost. Konkrétně žáci byli dotazováni na znalost míry nezaměstnanosti v České republice v roce 2020. Respondenti volili z možností „ano“ nebo „ne“. Z celkového počtu respondentů 48,4 % (109) uvedlo, že hodnotu míru nezaměstnanosti ví a přibližně polovina 51,6 % (116) žáků uvedla, že míru nezaměstnanosti neví.

Graf 14 Znalost aktuální míry nezaměstnanosti v ČR

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

Bankovní systém v ČR

Z pohledu bankovního systému v České republice, byli respondenti dotázáni, zdali ví, že v České republice funguje dvoustupňový bankovní systém. Respondenti volili z možností „ano“ nebo „ne“. Z celkového počtu respondentů uvedlo 38,7 % (87), že to zná a 61,3 % (138) o způsobu fungování bankovního systému v České republice nevědělo.

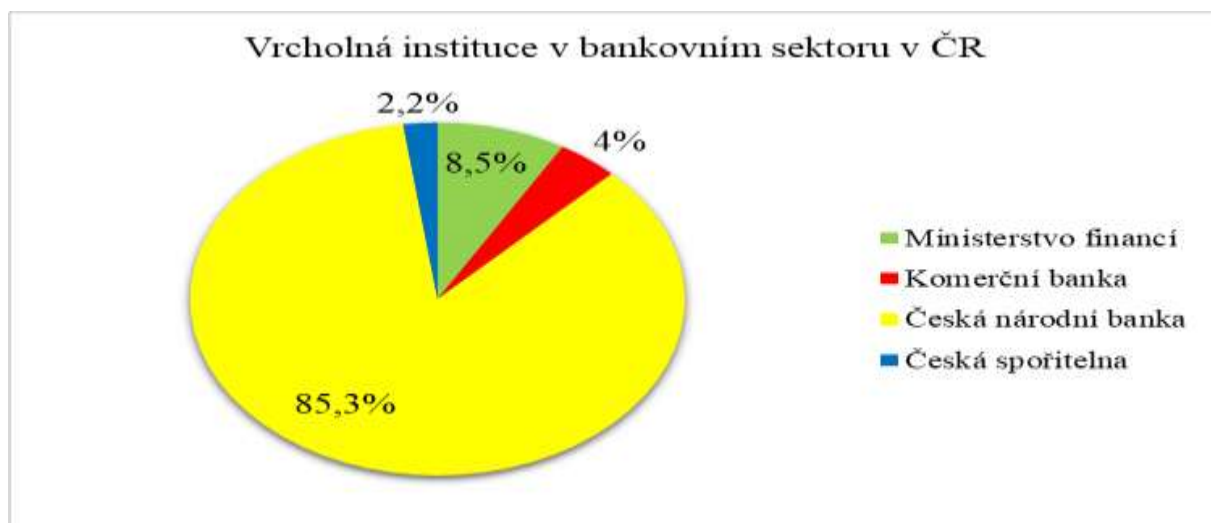
Graf 15 Znalost o fungování dvoustupňového bankovního systému v ČR

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

Z pohledu dohledu nad bankami byla respondentům položena otázka, která instituce v ČR je považována v bankovním sektoru za vrcholnou. Respondenti měli na výběr ze čtyř odpovědí, z nichž pouze jedna byla správná. Z celkového počtu žáků, správnou odpověď zvolilo 85,3 % (192), zbytek respondentů 14,7 % (33) označilo špatnou odpověď. Respondenti jako nejčastěji zvolenou špatnou odpověď uvedli, že vrcholnou institucí v bankovním sektoru je Ministerstvo financí v ČR. Z výsledků vyplývá, že znalosti bankovního systému, jsou spíše průměrné.

Graf 16 Vrcholná instituce v bankovním sektoru v ČR

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

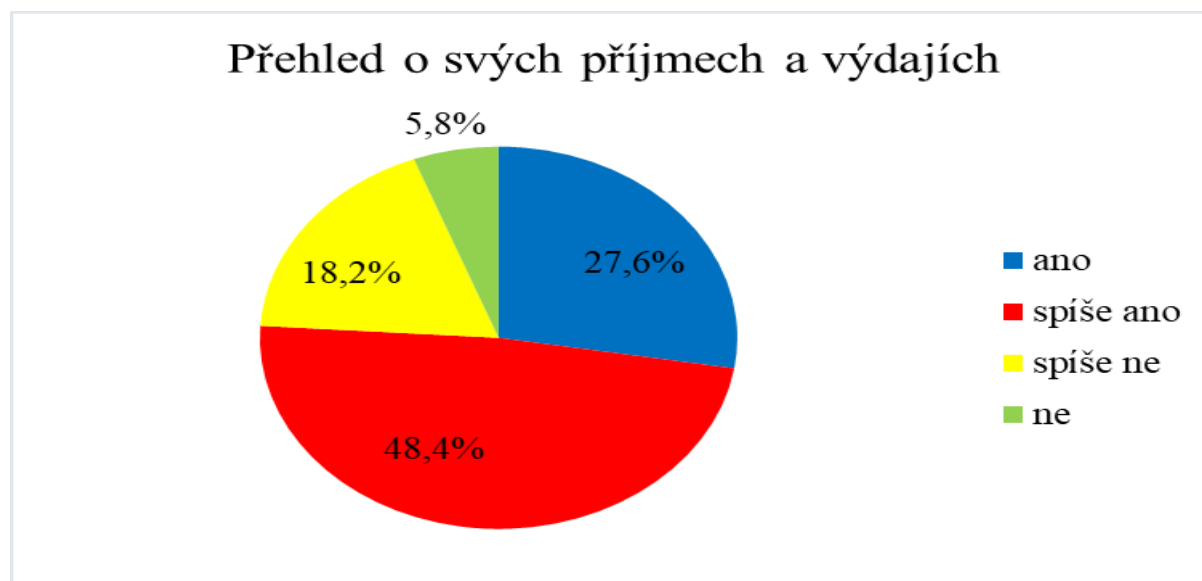
4.6.3 Rozpočtová gramotnost

V otázkách zaměřených na rozpočtovou gramotnost, bylo u žáků zkoumáno chování, postoje a také už zavedené návyky v hospodaření s vlastními finančními prostředky. Dále byly dotázáni na způsob vedení si svých příjmů a výdajů, zabezpečení na stáří, nakládání s volnými prostředky a také na pomoc odborníků působících na finančním trhu.

Přehled o svých příjmech a výdajích

V první otázce, žáci byli tázáni, zdali mají přehled o svých příjmech a výdajích, to znamená, že si tvoří svůj osobní rozpočet. V tomto případě, z celkového počtu respondentů odpovědělo 27,6 % (62) žáků „ano“, tedy, že má přehled o hospodaření s penězi. 48,4 % (109) respondentů uvedlo „spíše ano“, 18,2 % (41) respondentů odpovědělo „spíše ne“ a jen malá část, konkrétně 5,8 % (13) žáků uvedlo, že přehled o svém rozpočtu nemají.

Graf 17 Přehled o svých příjmech a výdajích

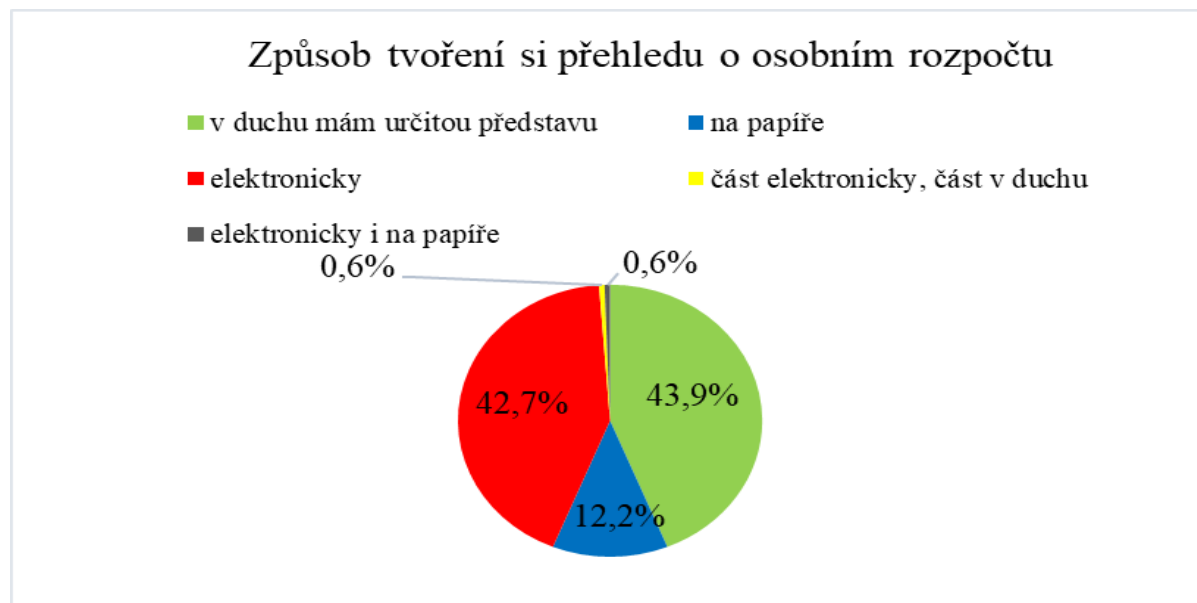

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

V návaznosti na výše uvedenou otázku, bylo zjišťováno, jakým způsobem sledují respondenti své příjmy a výdaje. Na tuto otázku tedy odpovídali jen žáci, kteří uvedli, že mají přehled o svých příjmech a výdajích, jednalo se o 171 osob. Respondenti odpověděli, že 42,7 % (73) osob si tvoří svůj přehled elektronicky, druhá nejpočetnější skupina má určitou představu o svém rozpočtu v duchu, konkrétně 43,9 % (75). 12,2 % (21) respondentů si tvoří svůj přehled papírovou formou. Dva žáci využili odpovědi jiný způsob, z toho jeden člověk (0,6

%) napsal, že využívá kombinace elektronického tak papírového přehledu a druhý zmíněný (0,6 %) využívá jak představy v duchu, tak elektronického záznamu.

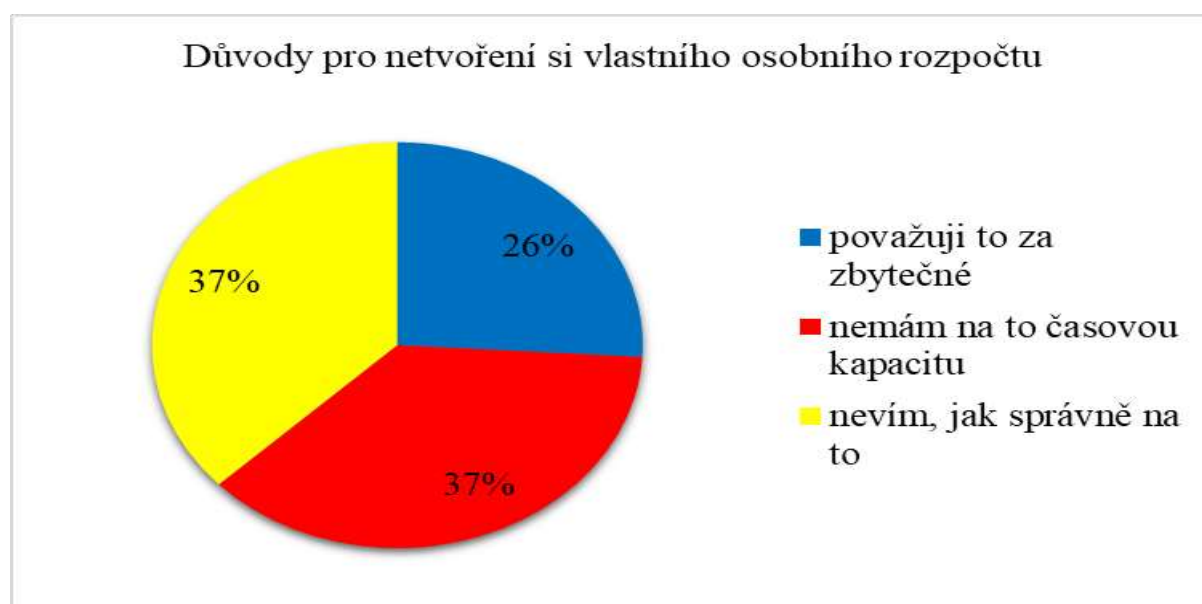
Graf 18 Způsob tvoření si přehledu o osobním rozpočtu

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

V případě, že žáci odpověděli, že nemají přehled o svých příjmech a výdajích, byly dotázáni na důvod, proč tento přehled netvoří. Z výsledků u celkového počtu respondentů (54) vyplývá, že nejčastější důvody pro netvoření si vlastního rozpočtu je nedostatek časové kapacity u 37 % (20) a také stejný počet respondentů 37 % (20) uvedlo, že neví, jak správně na to. Odpověď, že to považují za zbytečnou činnost uvedlo 26 % (14) žáků. Možnost vlastní odpovědi, nikdo z dotázaných nevyužil.

Graf 19 Důvody pro netvoření si vlastního osobního rozpočtu

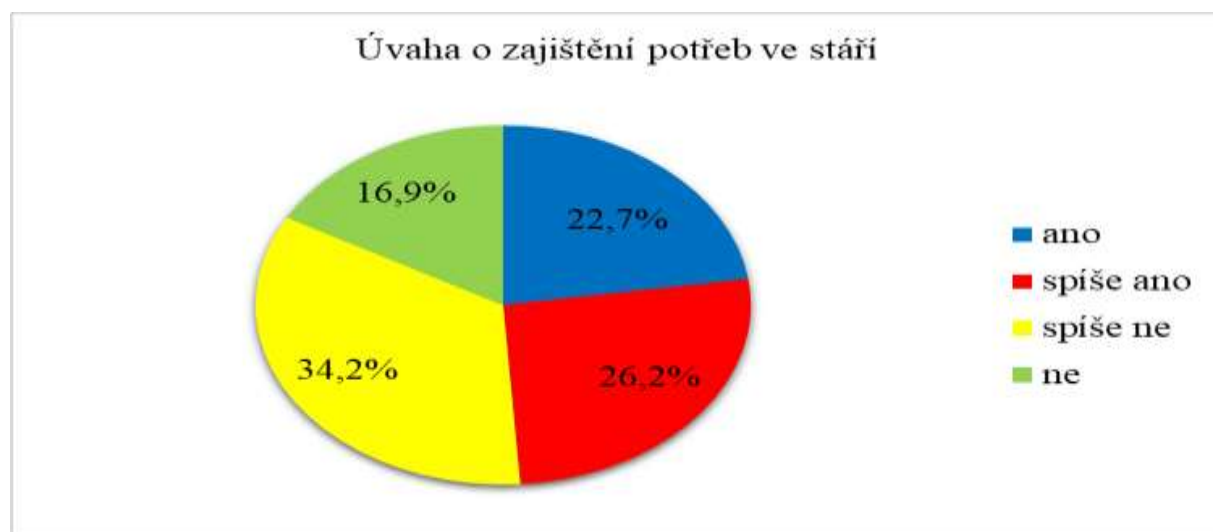

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

Zajištění na stáří

V souvislosti s vedením si svého osobního rozpočtu byly respondentům položeny otázky na zajištění si finančních prostředků ve stáří. Nejprve všichni žáci (225) odpovídali na otázku, zdali vůbec nad touto problematikou už přemýšleli. 22,7 % (51) respondentů uvedlo odpověď „ano“, o trochu více zvolilo možnost „spíše ano“ 26,2 % (59). Největší zastoupení od žáků měla odpověď „spíše ne“ 34,2 % (77) a 16,9 % (38) respondentů uvedlo, že nad tématem finančního zabezpečení na stáří, dosud nepřemýšleli.

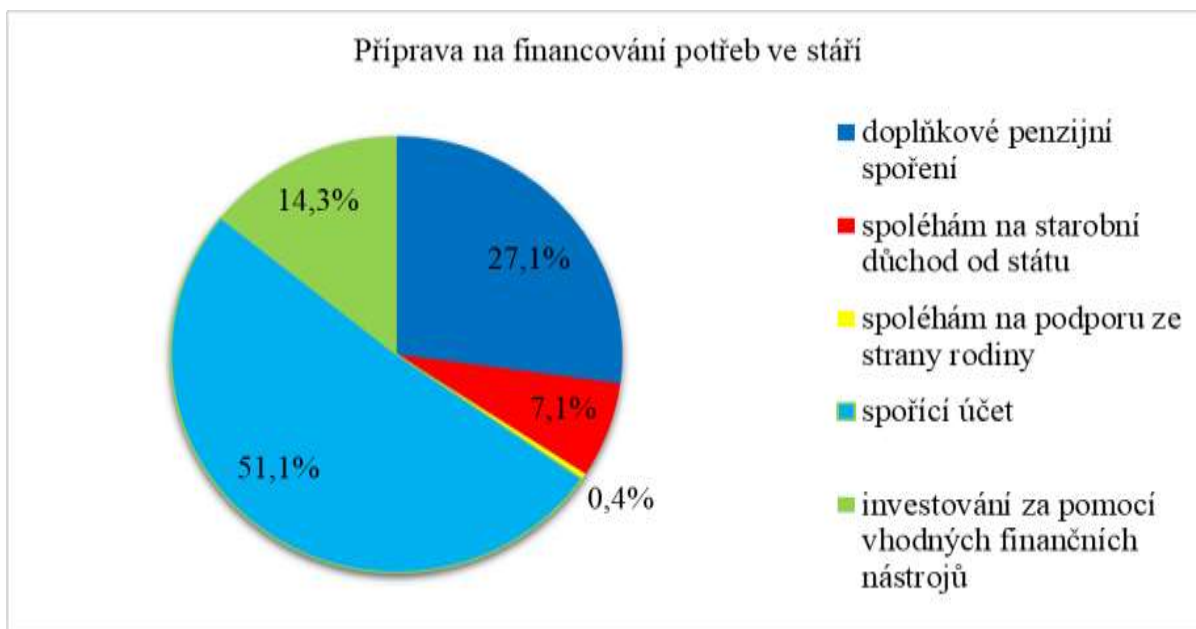
Graf 20 Úvaha o zajištění potřeb ve stáří

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

V návaznosti na tuto otázku, byla respondentům položena otázka zaměřená právě na způsob současné nebo budoucí přípravy na financování potřeb v důchodovém věku. Přibližně polovina z dotázaných zvolila možnost odkládání si na spořicí účet 51,1 % (115), druhou početnou skupinou byli jedinci, kteří zvolili konkrétní finanční produkt, a to doplňkové penzijní spoření 27,1 % (61). 14,3 % (32) respondentů zvolilo možnost investování za pomoci vhodných finančních nástrojů. Na finanční prostředky pouze od státu ve formě tzv. starobního důchodu spoléhá 7,1 % (16) a pouze 0,4 %, jeden respondent uvedl, že spoléhá na finanční podporu od rodiny.

Graf 21 Příprava na financování potřeb ve stáří

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

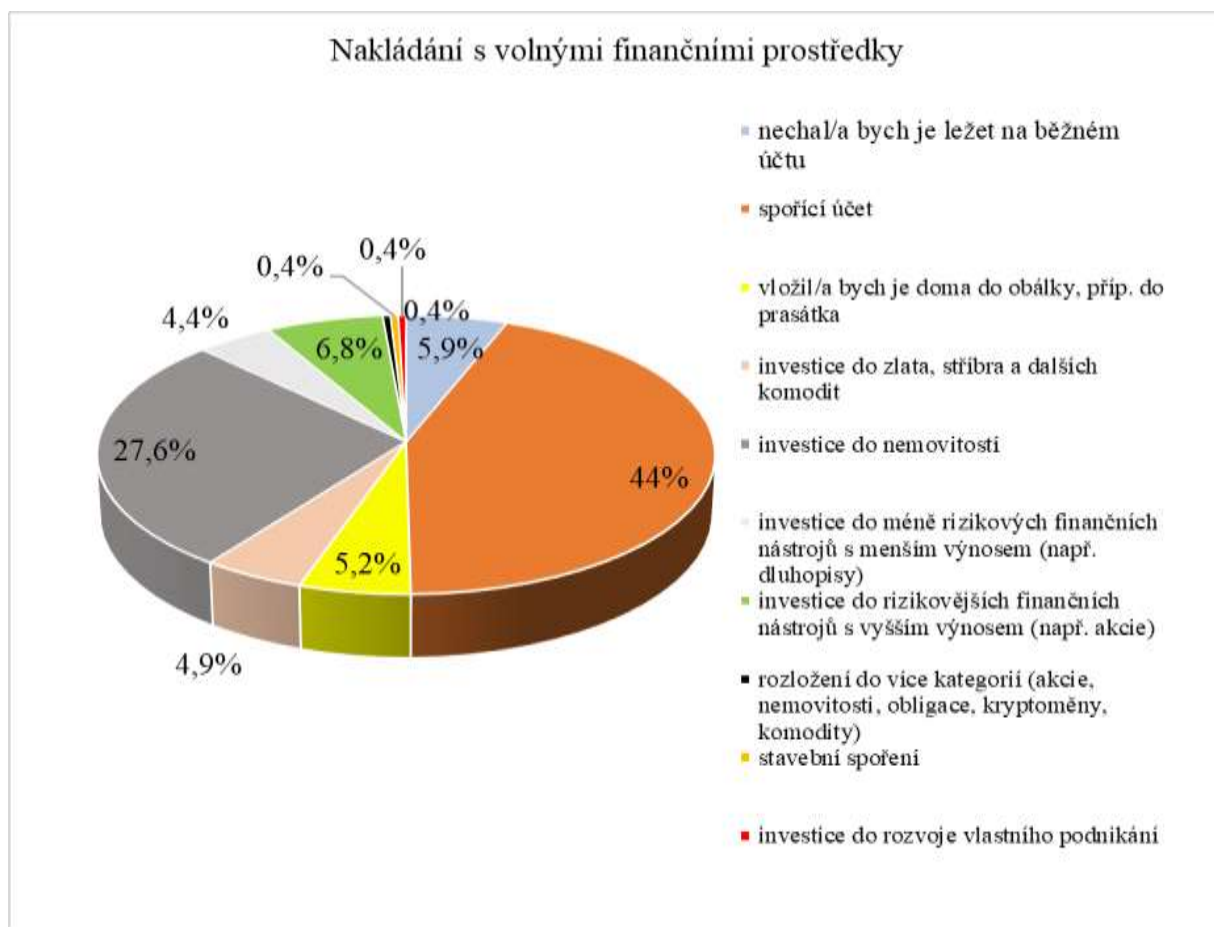
Postoje k finančním nástrojům určených k investování a spoření

Do rozpočtové gramotnosti spadá také oblast přístupu k investování a spoření, obecně to lze označit jako způsoby, které vedou ke zhodnocování finančních prostředků. Respondentům byla položena otázka na situaci, kdyby měli volné finanční prostředky, tak jak by s nimi naložili. Respondenti měli zvolit jednu možnost z následujícího výběru – běžný účet, spořicí účet, stavební spoření, vložení do obálky příp. prasátka, investice do zlata, stříbra a dalších komodit, investice do nemovitosti, investice do méně rizikových finančních nástrojů s menším výnosem (např. dluhopisy), investice do rizikovějších finančních nástrojů s vyšším výnosem (např. akcie) a případně bylo možné využít vlastní odpovědi.

Z celkového počtu respondentů 44 % (99) žáků zvolilo možnost zhodnocení prostředků na spořicí účtu, 27,6 % (62) žáků by investovalo do nemovitostí, možností investice do rizikovějších finančních nástrojů s vyšším výnosem (např. akcie) by využilo 6,8 % (15) respondentů, 5,9 % (13) žáků by nechalo peníze ležet na běžném účtu. Vložení peněz doma do obálky, případně prasátka zvolilo 5,2 % (12) žáků. Investici do zlata, stříbra a dalších komodit si zvolilo 4,9 % (11) respondentů. 4,4 % (10) žáků by zvolilo investici do méně rizikových finančních nástrojů s menším výnosem. Pouze 0,4 % (1) respondentů zvolilo možnost stavebního spoření. Možnost vlastní odpovědi využilo 0,8 % (2) respondentů, kdy jeden uvedl, že by investoval do rozvoje vlastního podnikání a druhý by rozložil volné prostředky do více kategorií (např. akcie, nemovitosti, kryptoměny, obligace, komodity).

Z výsledků vyplývá, že studenti, raději volí jistotu před rizikem. Více než polovina respondentů volí také likvidnější formu finančních nástrojů.

Graf 22 Nakládání s volnými finančními prostředky

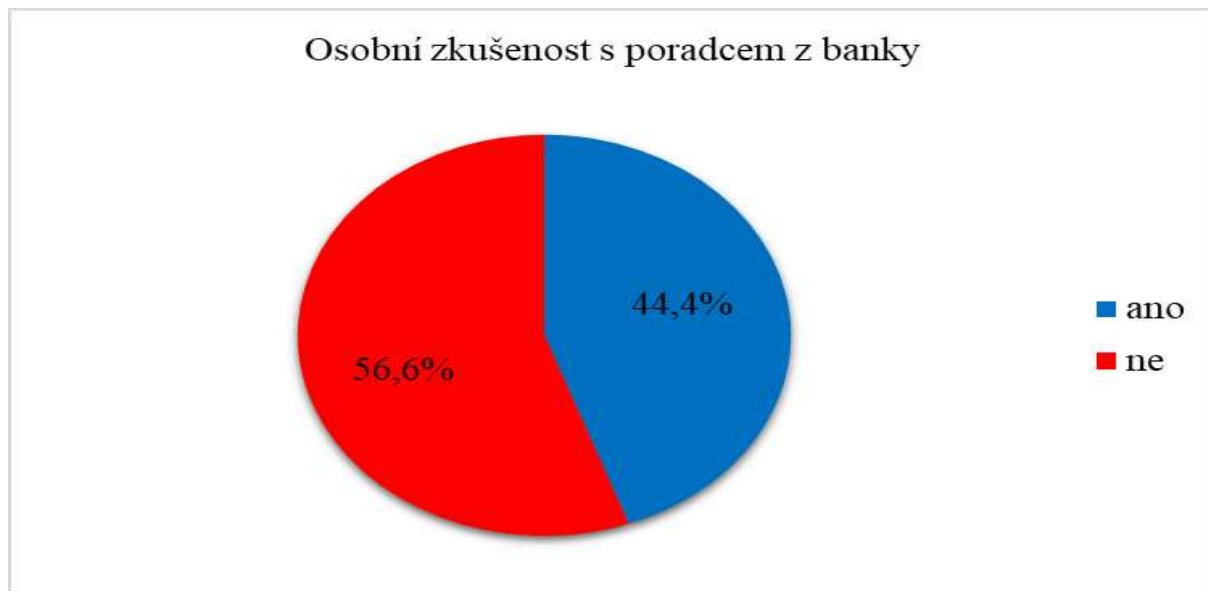
Zdroj: vlastní průzkum, 2020

Odborníci působící na finančním trhu

Poslední kategorie otázek se týká odborníků na finančním trhu, se kterými se lze radit při hospodaření se svými finančními prostředky, to může zahrnovat např. radu ohledně optimalizace osobního rozpočtu nebo využití vhodných finančních nástrojů.

V první otázce žáci byli dotázáni, zdali mají osobní zkušenost s poradcem v bance. Z celkového počtu respondentů 44,4 % (100) uvedlo, že ano a 55,6 % (125) žáků označilo odpověď „ne“, tudíž osobní zkušenost s poradcem pracujícím v bance zatím nemají.

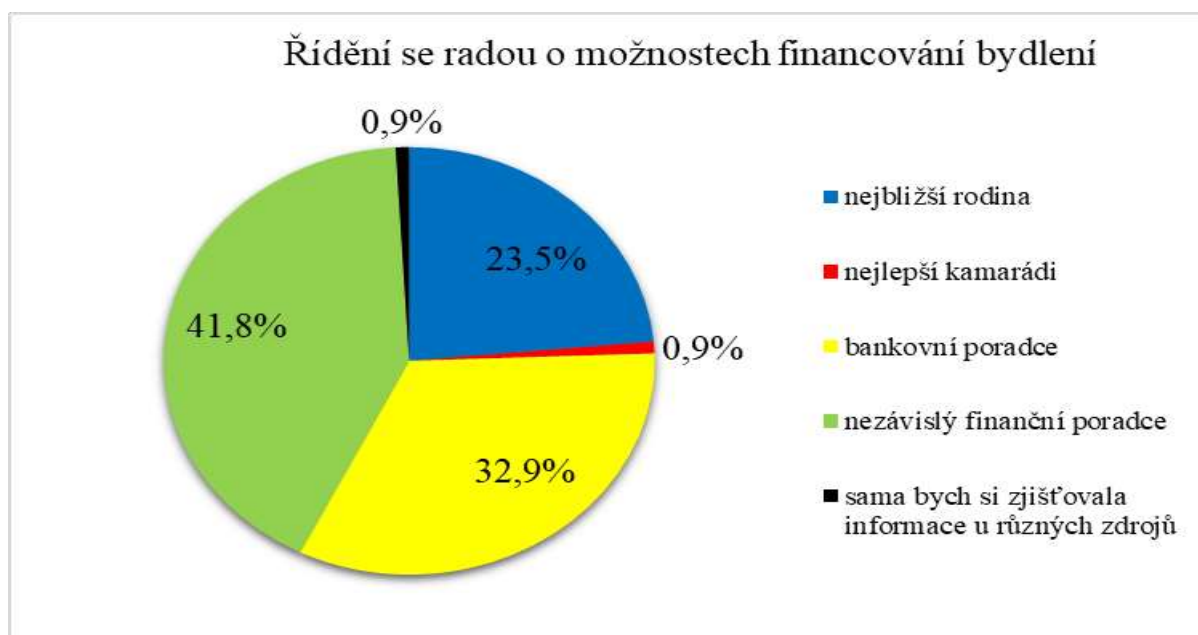
Graf 23 Osobní zkušenost s poradcem z banky

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

V druhé otázce žáci se měli rozhodnout, koho radou by se řídili, kdyby se chtěli poradit o možnostech financování bydlení. Na výběr měli z možností nejbližší rodina, nejlepší kamarádi, bankovní poradce, nezávislý finanční poradce a také zde byla možnost vlastní odpovědi. Z celkového počtu respondentů 41,8 % (94) by zvolilo nezávislého finančního poradce, 32,9 % (74) žáků by se řídilo radou bankovního poradce, na radu nejbližší rodiny by dalo 23,5 % (53) respondentů. Menšinová část 0,9 % (2) žáků by se řídila radou od nejlepších kamarádů a jinou možnost v podobě zjišťování informací u různých zdrojů zvolilo 0,9 % (2) respondentů.

Graf 24 Řídění se radou o možnostech financování bydlení

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

4.6.4 Testování hypotéz

V rámci získaných dat v dotazníkovém průzkumu byly vybrány tři otázky, které byly testovány z hlediska závislosti ročníků respondentů na tuto zvolenou skutečnost. Chí kvadrát test byl proveden za pomoci Microsoft Excel. Nejprve u každé hypotézy bylo konkrétně představeno znění nulové hypotézy, následně bylo provedeno zobrazení v kontingenční tabulce, kde byly zobrazeny ať už absolutní, tak také relativní četnosti. Dále byly provedeny výpočty k získání teoretických a očekávaných četností, následně byl proveden samotný Chí kvadrát test. Výsledkem bylo získání p-hodnoty, která se následně porovnávala s α a bylo tak možné určit, zdali dojde k zamítnutí nulové hypotézy či nikoliv.

První hypotéza se týkala orientace respondenta v přehledu o příjmech a výdajích vůči závislosti ročníku, který navštěvuje.

Tabulka 3 Přehled respondenta o svých příjmech a výdajích ve vztahu k ročníku studia

ROČNÍK	PŘEHLED ROZPOČET				Celkový součet
	NE	ANO	SPÍŠE ANO	SPÍŠE NE	
3.					
ABSOLUTNÍ ČETNOST	9	33	47	18	107
RELATIVNÍ ČETNOST	8,41 %	30,84 %	43,93 %	16,82 %	100,00 %
4.					
ABSOLUTNÍ ČETNOST	4	29	62	23	118
RELATIVNÍ ČETNOST	3,39 %	24,58 %	52,54 %	19,49 %	100,00 %
Celkem ABSOLUTNÍ ČETNOST	13	62	109	41	225
Celkem RELATIVNÍ ČETNOST	5,78 %	27,56 %	48,44 %	18,22 %	100,00 %

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

Z kontingenční tabulky lze vyčíst, že z celkového počtu (107) respondentů třetích ročníků odpovědělo, že 8,41 % (9) si rozpočet netvoří, 30,84 % (33) odpovědělo, že si rozpočet určité tvoří, 43,93 % (47) odpovědělo, že si rozpočet spíše tvoří a odpověď „spíše ne“ zvolilo 16, 82 % (18). Z celkového počtu respondentů (118) ze čtvrtého ročníku, 3,39 % (4) respondentů odpovědělo, že si rozpočet netvoří. 24,58 % (29) žáků odpovědělo „ano“, přes polovina studentů tj. 52,54 % (62) označila „spíše ano“ a 19,49 % (23) zvolilo odpověď spíše ne.

Tabulka 4 Stanovení nulové hypotézy

Č. hypotézy	Znění nulové hypotézy
1.	Vedení si přehledu o svých příjmech a výdajích respondenta nezávisí na ročníku studia

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

Tabulka 5 Pozorované a očekávané četnosti u hypotézy č. 1

9	33	47	18
6,182	29,484	51,836	19,498
4	29	62	23
6,818	32,516	57,164	21,502

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

Pomocí funkce „chitest“, lze vyčíslit hodnotu $p - \text{value} = 0,228$, která charakterizuje, že H_0 nelze zamítnout na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

$$p - \text{value} = 0,228 > 0,05$$

Z faktu, že nulovou hypotézu nelze zamítnout vyplývá, že vedení si přehledu o svých příjmech a výdajích respondenta nezávisí na ročníku studia.

Druhá hypotéza se týká osobní zkušenosti respondenta s poradcem z banky v závislosti na ročníku, který studuje.

Tabulka 6 Osobní zkušenost respondenta s poradcem z banky ve vztahu k ročníku studia

ROČNÍK	ZKUŠENOST		Celkový součet
	NE	ANO	
3.			
ABSOLUTNÍ ČETNOST	67	40	107
RELATIVNÍ ČETNOST	62,62 %	37,38 %	100,00 %
4.			
ABSOLUTNÍ ČETNOST	58	60	118
RELATIVNÍ ČETNOST	49,15 %	50,85 %	100,00 %
Celkem ABSOLUTNÍ ČETNOST	125	100	225
Celkem RELATIVNÍ ČETNOST	55,56 %	44,44 %	100,00 %

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

Z kontingenční tabulky lze vyčíslit, že z celkového počtu (107) respondentů třetích ročníků odpovědělo, že osobní zkušenost s poradcem z banky má 37,38 % (40) respondentů a 62,62 % (67) žáků tuto zkušenost zatím ještě nemá. Z celkového počtu (118) žáků ze čtvrtých ročníků uvedlo, že osobní zkušenost má 50,85 % (60) a zbylých 49,15 % (58) respondentů prozatím ne.

Tabulka 7 Stanovení nulové hypotézy

Č. hypotézy	Znění nulové hypotézy
2.	Osobní zkušenost respondenta s poradcem z banky nezávisí na ročníku studia

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

Tabulka 8 Pozorované a očekávané četnosti u hypotézy č. 2

67	40
59,444	47,566
58	60
65,556	52,444

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

Pomocí funkce „chitest“, lze vyčíst hodnotu $p - \text{value} = 0,042$, která charakterizuje, že H_0 lze zamítnout na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

$$p - \text{value} = 0,042 < 0,05$$

Ze zamítnutí nulové hypotézy vyplývá, že osobní zkušenost respondenta s poradcem z banky lehce závisí na ročníku studia.

Poslední hypotéza je zaměřená na znalost respondenta o fungování dvoustupňového bankovního systému v ČR v závislosti na ročníku, který studuje.

Tabulka 9 Znalost respondenta o fungování dvoustupňového bankovního systému v ČR ve vztahu k ročníku studia

ROČNÍK	ZNALOST		Celkový součet
	NE	ANO	
3.			
ABSOLUTNÍ ČETNOST	78	29	107
RELATIVNÍ ČETNOST	72,90 %	27,10 %	100,00 %
4.			
ABSOLUTNÍ ČETNOST	60	58	118
RELATIVNÍ ČETNOST	50,85 %	49,15 %	100,00 %
Celkem ABSOLUTNÍ ČETNOST	138	87	225
Celkem RELATIVNÍ ČETNOST	61,33 %	38,67 %	100,00 %

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

Z kontingenční tabulky vyplývá, že z celkového počtu (107) respondentů třetích ročníků 27,10 % (29) si je vědom znalosti o fungování bankovního systému v ČR, 72,90 % (78) tuto znalost nemá. Ve čtvrtém ročníku povědomí o dvoustupňovém bankovním systému je přibližně u poloviny žáků, konkrétně 49,15 % (58) uvedlo, že ví a 50,85 % (60) tuto znalost nemá.

Tabulka 10 Stanovení nulové hypotézy

Č. hypotézy	Znění nulové hypotézy
3.	Znalost respondenta o fungování dvoustupňového bankovního systému v ČR nezávisí na ročníku studia

Zdroj: vlastní zpracování, 2020

Tabulka 11 Pozorované a očekávané četnosti u hypotézy č. 3

78	29
65,627	41,373
60	58
72,373	45,627

Zdroj: vlastní průzkum, 2020

Pomocí funkce „chitest“, lze vyčíst hodnotu $p - \text{value} = 0,001$, která charakterizuje, že H_0 lze zamítnout na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

$$p - \text{value} = 0,001 < 0,05$$

Ze zamítnutí nulové hypotézy vyplývá, že znalost respondenta o fungování dvoustupňového bankovního systému v ČR poměrně hodně závisí na ročníku studia.

5 Výsledky a diskuse

V této kapitole jsou vymezeny oblasti, ve kterých se žáci nejlépe orientují, ale také problémové oblasti, které byly identifikovány na základě dotazníkového průzkumu. Dále vyhodnocení testovaných hypotéz a následně budou navrženy možné metody výuky na středních školách, které by podpořily zvýšení úrovně finanční gramotnosti mezi mladými studenty.

5.1 Peněžní gramotnost

Z dotazníkového šetření v oblasti peněžní gramotnosti vyplývá pozitivní skutečnost a to taková, že rozdíl mezi debetní a kreditní kartou je schopno správně identifikovat 68 % žáků.

Další otázka byla zaměřena na reálnou znalost životního pojištění, tento finanční nástroj dokázalo správně identifikovat 52 % žáků, jehož využití jim pomůže do budoucna pokrýt rizika zdravotního charakteru.

Poslední zkoumanou reálnou znalostí byla na hypoteční úvěr, v tomto případě cca 57 % tento pojem dokáže správně popsat, což vlastně na to, že se jedná o jeden z nejčastěji používaných finančních nástrojů, není v tomto směru znalost mezi mladými respondenty vysoká.

Další otázka byla zaměřena na dosavadní zkušenost, kde žáci měli určit, které využívají finanční nástroje. Z výsledku šetření v tomto ohledu vyšlo, že více jak polovina respondentů využívá minimálně 2 finanční nástroje, z toho 3 a více finančních nástrojů využívá přibližně jedna pětina. Největší počet finančních nástrojů využívaných na jednu osobu byly čtyři. Nejpoužívanějším finančním nástrojem se ukázal běžný účet a na druhém místě se umístila kreditní karta, což je překvapivé zjištění v takovém věku, kde vlastně žáci čerpají peníze na dluh. Na třetím místě se umístil spořicí účet a následně na čtvrtém stavební spoření.

Poslední otázka byla praktického charakteru, kde žáci za využití znalostí z cenové gramotnosti se zamysleli nad financováním mobilního telefonu, kde tedy reálně správně dokázalo spočítat celkové zaplacení za předschválený úvěr pouze 20 % žáků, což je negativní zjištění. Bohužel realita nemluví jinak podle uskutečněného průzkumu Banky Air Bank si detailní podmínky dopředu při využití půjčky zjistí přibližně asi jedna desetina Čechů (Air Bank, 2014).

5.2 Cenová gramotnost

Z výsledků cenové gramotnosti byly zjištěny znalostní mezery především v oblasti makroekonomie. Konkrétně pouze třetina žáků dokáže správně popsat zkratku RPSN. Roční procentní sazba nákladů je však jedním z nejdůležitějších ukazatelů, který slouží k vyhodnocení výhodnosti či nevýhodnosti poskytovaného úvěru a to díky tomu, že při výpočtu RPSN se vedle výpůjční úrokové sazby, struktury splátek jistiny zohledňují také poplatky za posouzení žádosti o úvěr, poplatky vážící se k uzavření smlouvy, poplatky za převod peněžních prostředků a poplatky za vedení úvěrového účtu, platby za pojištění nebo záruku pro případ neschopnosti spotřebitele splácet úvěr a platby provizí (ČNB, 2020).

Další významnou veličinou, která dělala žákům problém byla inflace, její teoretickou znalost prokázalo pouze cca 38 % žáků a následně cca 30 % uvedlo, že zná její aktuální míru v České republice. Tuto zjištěnou skutečnost lze považovat za alarmující, z toho pohledu, že v praxi tuto znalost bude umět využít ještě menší procento, přitom znalost praktického fungování této veličiny ovlivňuje vhodné zvolení finančních nástrojů pro ochranu hodnoty peněz, která se v čase snižuje (ČNB, 2020). Reálné chování Čechů v tomto směru dává za pravdu, protože téměř tři čtvrtiny z nich si své peníze nechávají na běžném účtu, přitom jeho zhodnocení nemá šanci pokrýt dlouhodobě inflaci (Měšec.cz, 2019).

Znalost míry nezaměstnanosti v tomto ohledu dopadla lépe, kdy téměř polovina respondentů odpověděla, že má povědomí o její aktuální míře v ČR. Lze to také připsat skutečnosti, že se jedná o všeobecně více probírané téma ve společnosti, lze o něm více slyšet např. v televizních relacích a je to více mediálně podpořené téma než inflace, a to hlavně z toho důvodu, že zaměstnání je v České republice zdrojem příjmu pro cca 4 miliony osob (Český statistický úřad, 2020).

Z pohledu znalosti o fungování bankovního systému v České republice vyšla pozitivní skutečnost, že 85 % procent zná vrcholnou instituci, na druhou stranu, co se týče samotného fungování dvoustupňového bankovního systému, tak v tomto směru, zná odpověď pouze 39 %, což s ohledem na to, že se jedná o střední školy s ekonomickým zaměřením, tak úroveň znalosti této oblasti lze označit spíše za průměrnou.

5.3 Rozpočtová gramotnost

Z dotazníkového průzkumu vyplývá, že 76 % respondentů, má přehled o svém osobním rozpočtu, což lze označit za pozitivní zjištění, protože tímto návykem si zvyšují šanci na tvoření si tzv. železné rezervy pro případ neočekávaných finančních výdajů. Přitom současná situace říká, že v České republice podle průzkumu banky ING konaného v létě 2020 na reprezentativním vzorku pracujících osob, pouze třetina (33 %) Čechů má své peníze pod kontrolou a jsou tak připraveni na nenadálé výpadky příjmů (ING, 2020). Za nejčastější způsob vedení si osobního rozpočtu byla zvolená elektronická forma, jednalo se o cca 43 %. U žáků (24 %), kteří uvedli, že si přehled o svých příjmech a výdajích nedělají, tak se nejvíce vyskytoval důvod v podobě nedostatku časové kapacity nebo znalosti správného postupu.

Co se týče oblasti zajištění na stáří, tak cca polovina respondentů odpověděla, že se nad touto problematikou dosud nezamýšlela, přitom platí, že v čím dřívějším věku lidé na přípravu myslí, tím si zvyšují pravděpodobnost, že z finančního hlediska prožijí důstojné stáří. Z pohledu finančního zabezpečení, vyplývá skutečnost, že pouze 7 % respondentů spoléhá v tomto ohledu na pomoc od státu, ostatní by se připravovali z vlastních finančních prostředků a využili by k tomu finanční nástroje podle vlastní preference. Tuto volbu lze označit z finančního hlediska za správnou, a to z několika hledisek, které vedou ke skutečnosti, že na podporu od státu se nelze stoprocentně spolehnout. Hlavním faktorem jsou demografické změny v několika posledních desetiletích, které významně ovlivňují většinu zemí Evropské unie a další vyspělé země světa, kdy Česká republika není výjimkou. Poválečná generace v poslední dekádě odešla do důchodu, čím se zvýšil počet důchodců a ubylo tím lidí v produktivním věku. Nejpočetnější skupina tzv. Husákovi děti (narození v 70. letech 20. století) budou kolem roku 2035 odcházet do důchodu, což predikce říká, že když už nyní v průměru dva ekonomicky aktivní pracují na jednoho důchodce, tak bude potřeba v přepočtu na jeden důchod příjem od více pracujících obyvatel. Dalšími faktory je zlepšující se lékařská péče, díky které se prodlužuje délka života, ale zároveň dochází ke stárnutí populace, protože míra plodnosti nestačí ani na prostou reprodukci (Deloitte, 2019).

Co se týče nakládání s volnými finančními prostředky, tak z průzkumu vyplývá, že žáci by využili z pohledu investičního trojúhelníku spíše likvidnější formu finančních nástrojů, které jsou sice méně rizikové, ale jsou také méně výnosnější, což v tomto mladém věku je na škodu. Tím, že respondenty teprve čeká financování většiny potřeb a přání během jejich

života v různých časových horizontech, má z pohledu správně zvolených finančních nástrojů čas působit složený úrok. Tímto lze získat také více finančních prostředků, díky kterým např. lze právě financovat i levnější formou budoucí život, né náhodou už Albert Einstein řekl, kdo nepochopil složený úrok ten ho platí a označil ho tak za osmý div světa (Isaacson, 2018).

Z pohledu setkání s odborníky na finančním trhu, 44 % žáků uvedlo, že má zkušenost s poradcem z banky, co se týče poskytnutí finanční rady, kterou by se následně řídili, tak čtvrtina studentů uvedla, že by se poradila s nejbližší rodinou, nejlepšími kamarády nebo by si vystačili sami, což lze brát za pozitivní zjištění, protože zbylých cca 75 % procent žáků by se radilo s odborníkem, čím si zvyšují šanci na správné finanční rozhodnutí. Na druhou stranu pouze přibližně 42 % by se poradilo s nezávislým finančním poradcem, který na rozdíl od bankovního poradce má např. větší výběr obchodních partnerů, systém rovných provizí a klientská spolupráce s ním bývá dlouhodobějšího charakteru. V tomto směru je v České republice určitě prostor pro zlepšení, protože v západních zemích jako je např. Švýcarsko nebo Spojené státy americké, jako mají domácnosti svého lékaře, tak mají i svého nezávislého finančníka, což u nás i díky vlivem komunistické doby ještě nenastalo a bude trvat několik let, než se tento zvyk osvojí také v České republice (Peníze.cz, 2020).

5.4 Testování hypotéz

V rámci výsledků, které vyplývají z testování hypotéz u vybraných otázek v závislosti na ročníku studia se tato závislost nejvíce projevila ve znalosti respondenta o fungování dvoustupňového bankovního systému v České republice, tato poměrně zjištěná silná závislost znamená, že ve čtvrtém ročníku cca polovina studentů správnou odpověď zná, na rozdíl od třetích ročníků, kde cca 73 % tuto znalost nemá.

Lehká závislost se prokázala také v otázce, zdali žák má osobní zkušenost s poradcem z banky. Z provedeného testování vyšlo najevo, že v případě, že respondent navštěvuje čtvrtý ročník, je zde větší šance, že tuto zkušenost už má za sebou (cca 50 %) na rozdíl od třetího ročníku (cca 37 %).

Co se týče otázky tvoření si přehledu o osobním rozpočtu v tomto v případě ročník studia respondenta, nemělo na tuto skutečnost zásadní vliv, protože u obou ročníků přibližně 73 % si tvoří tento přehled a 17 % ne.

5.5 Návrhy

Z pohledu samotného návrhu na zlepšení vzdělávání finanční gramotnosti na středních školách by bylo vhodné žákům do vzdělávacích osnov zařadit samostatný předmět, který by byl zaměřen na základní osvojení si správných návyků v rámci tvoření si vlastního rozpočtu, získání znalosti finančních pojmů, se kterými se reálně mohou potkat už během střední školy např. při zřízení prvního běžného účtu po dovršení patnácti let.

Koncepce tohoto předmětu by byla poskládána do tří částí a to takových, jako je rozdělení finanční gramotnosti, tj. peněžní, rozpočtová a cenová gramotnost. Jednalo by se o získání teoretických znalostí a praktických dovedností. Každá oblast finanční gramotnosti by v první polovině obsahovala teoretickou část, kde by byly představeny základní pojmy, které jsou důležité pro pochopení dané oblasti, s tím, že by se jednalo hlavně o problematiku, kterou valná většina použije v běžném životě při finančních rozhodnutích. V druhé polovině by se jednalo o praktickou část, kde by pojmy z první části byly představeny na konkrétních příkladech z praxe. Jako podpůrný materiál k tomuto předmětu by mohla sloužit učebnicová forma, kde by byly představeny základní pojmy.

V současné době existují učebnice, které obsahují oblast finanční gramotnosti a využívají se při výuce např. ekonomiky. Jedna z nejpoužívanějších učebnic se jmenuje: *Ekonomika – Ekonomická a finanční gramotnost pro SŠ* (Klínský, Münch, Chromá, 2019). Pro osvojení si teoretických znalostí je tato kniha dostačující. Pro praktickou část výuky by bylo vhodné zařadit i pracovní sešit, kde by bylo možné formou praktických úloh a cvičení si dané teoretické věci osvojit.

Zároveň tím, že oblast finanční gramotnosti se neustále vyvíjí a vlastně každým rokem zde dochází k aktualizaci dat podle současné situace na trhu, bylo by vhodné, aby tyto změny byly zaznamenány také ve výuce a žáci tak měli možnost pracovat s aktuálními daty, což by pozvedlo celkovou úroveň vyučovaného předmětu. K tomuto přichází do úvahy digitální forma výuky pomocí nainstalovaného programu, který by žáci využívali na počítačích. Je to sice finančně náročná investice hlavně při pořízení, ale tím, že v současné době, kdy je vyučován předmět informatiky, jsou školy vybavení počítačovou učebnou, by se jednalo hlavně o zaplacení licence na tento program.

U písemné formy učebnic aktualizace neprobíhají tak často a některé školy si z finančního hlediska nemohou dovolit také pořizovat žákům opakovaně nejnovější vydání. V tomto případě z hlediska průběžných nákladů je písemná forma učebnic finančně náročnější a také tím nelze zajistit aktuálnost informací, které jsou součástí vyučovaného předmětu.

V dlouhodobém horizontu se digitální forma vzdělání v oblasti finanční gramotnosti jeví jako daleko výhodnější forma investice do vzdělání.

Aktuálnost daného předmětu by dále mohly podpořit pravidelné hodiny zaměřené na tuto problematiku od externích odborníků, od kterých by žáci mohli získat nejen teoretickou znalost, ale hlavně právě tu praktickou, která jim přiblíží a ujasní využití při jejich budoucích finančních rozhodnutích, které čekají každého z nich při výběru vhodného finančního nástroje. Tuto návštěvu by bylo vhodné minimálně jednou za kvartál uskutečnit, tudíž by to vycházelo na tři pravidelné návštěvy za celý školní rok.

V rámci kompletního získání těchto zkušeností, by žáci také pravidelně absolvovali návštěvy finančních institucí, např. banky, pojišťovny nebo poradenské společnosti, aby měli žáci reálnou možnost poznat fungování daného odborníka v jeho pracovním prostředí z pohledu jejich možného budoucího klientského využití, aby věděli, s čím a na koho se mohou v budoucnu obrátit.

6 Závěr

Diplomová práce měla za hlavní cíl zhodnotit úroveň u vybraných žáků středních škol v České republice. Zvyšování úrovně finanční gramotnosti se obecně stává čím dál ti více diskutovaným tématem ve společnosti. Na této skutečnosti mají zásluhu zejména organizace, které se svými projekty cílí na žáky základních a středních škol až po širokou veřejnost, jako jsou např. zaměstnanci firem nebo občané důchodového věku. Počet těchto organizací roste, což je vlastně pozitivní zjištění a do budoucna lze očekávat, že to bude mít kladný dopad hlavně na rychlost šíření vzdělání finanční gramotnosti mezi obyvatelé České republiky.

Teoretickým přínosem práce je zpracovaný přehled o finanční gramotnosti za pomoci domácích a zahraničních vědeckých pramenů včetně relevantních internetových zdrojů. Tato kapitola byla rozdělena podle složek finanční gramotnosti, kde byly vysvětleny odborné pojmy vztažené k této problematice. Následně zde byl představen způsob současného vzdělávání finanční gramotnosti nejen, co se týče českého školství, ale také v rámci institucí, které se zaměřují kromě základních a středních škol také na širší veřejnost.

Praktickým přínosem práce je zjištění, které oblasti finanční gramotnosti dělaly žákům problémy v orientaci a v kterém okruhu naopak žáci prokázali znalost a dosavadní zkušenosti. Konkrétně v rámci peněžní gramotnosti žáci nejlépe prokázali znalost u platebních karet. K tomu odpovídá zjištěná skutečnost, kdy žáci uvedli, že po běžném účtu nejvíce používají právě kreditní kartu, jednalo se skoro o 38 % žáků, což je v tomto věku překvapivé zjištění. Nedostatky znalostí se projeví u finančních nástrojů jako je životní pojištění nebo hypoteční úvěr.

U cenové gramotnosti nedostatky žáci mají převážně v oblasti makroekonomie, kam spadá znalost zkratky např. RPSN nebo inflace, naopak lepší orientaci v tomto oboru ekonomie mají v rámci nezaměstnanosti.

U rozpočtové gramotnosti má největší počet žáků (76 %) vytvořený návyk v tvoření si vlastního rozpočtu, naopak nad financováním stárí se více než polovina žáků dosud nezamýšlela.

Pozitivní zjištění však je, že 93 % následně uvedlo, že se chce připravit na stáří z vlastních finančních prostředků, což si zvyšují šanci na prožití důstojného stáří. Pouze 45 % žáků uvedlo, že má zkušenost s poradcem z banky. A také z výsledků vyplynulo, že 42 % by se při finančním rozhodnutí poradilo s nezávislým finančním poradcem, což s ohledem na to, že se jedná o nejlepší možné řešení pro klienta, je malé množství. Co se týče nakládání s volnými finančními prostředky, tak z průzkumu vyplývá, že žáci by využili z pohledu investičního trojúhelníku spíše likvidnější formu finančních nástrojů, které jsou sice méně rizikové, ale jsou také méně výnosnější, což v tomto věku, kdy respondenty teprve čeká financování většiny potřeb v různých časových horizontech, tak není z finančního hlediska výhodná varianta.

Následně u vybraných otázek bylo provedeno testování znalostí v závislosti na ročníku studia žáků. Největší závislost se prokázala v rámci znalosti o fungování dvoustupňového bankovního systému v České republice, kde ve čtvrtém ročníku odpověděla správně přes polovina studentů, na rozdíl od třetího ročníku, kde skoro tři čtvrtě studentů neznalo správnou odpověď.

Na základě zjištěných výsledků byly navrženy způsoby pro zlepšení výuky finanční gramotnosti v rámci vzdělávacích osnov na středních školách v České republice. Konkrétně se jednalo o návrh samotného předmětu zaměřeného pouze na výuku finanční gramotnosti, která by byla zaměřena převážně na aktuálnost teoretických informací a praktickou stránku výuky, která by kromě digitální formy byla obohacena o reálné zkušenosti z praxe odborníky pohybujících se na finančním trhu.

Z vypracovaných návrhů je možno čerpat pro účely zvyšování úrovně finanční gramotnosti mladých studentů navštěvujících střední školy v kontextu dopadu na jednotlivce, konkrétně to bude mít vliv na jeho budoucí finanční rozhodnutí v běžném životě. Finančně gramotný člověk je schopen správně hospodařit se svým osobním rozpočtem v závislosti na budoucí přání a potřeby, je připraven na neočekávané situace, tudíž ho z finančního hlediska nezaskočí měnící se ekonomické podmínky, protože má vytvořenou dostatečnou finanční rezervu. Obecně tímto zodpovědným přístupem k vlastním financím pozitivně ovlivní fungování ekonomiky jako celku.

7 Seznam použitých zdrojů

Monografie

1. APREA, Carmela, Eveline WUTTKE, Klaus BREUER, Noi KENG KOH, Peter DAVIES, Bettina GREIMEL-FUHRMANN a Jane S. LOPUS. International Handbook of Financial Literacy. 2016. Springer. ISBN 9789811003608.
2. BERANOVÁ, Markéta. Finanční gramotnost studentů vysokých škol se zaměřením na zemědělství v České republice. Praha, 2019. Disertační práce (Ph.D.). Česká zemědělská univerzita. Provozně ekonomická fakulta. Katedra obchodu a financí. Dostupný také z WWW:
<https://is.czu.cz/zp/portal_zp.pl?podrobnosti_zp=214645;zpet=;prehled=pracoviste;pracoviste=117;dohledat=Dohledat;typ=3;obhajoba=2019;jazyk=1;lang=cz>.
3. BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA a Dana STARÁ. Makroekonomie – teorie a praxe. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 9788073804923.
4. DOUBKOVÁ, Anna a Karel TOMEK. Finanční gramotnost pro každého. 2017. Infra. ISBN 978-80-86666-64-8.
5. FIORAMONTI, Lorenzo. Gross Domestic Problem: The Politics Behind the World's Most Powerful Number. 2013. Zed Books. ISBN 978-1-78032-273-5.
6. FOSTER, Jeff. The Deepest Acceptance: Radical Awakening in Ordinary Life. Sounds True, 2017. ISBN 978-1622038657
7. HAVEL, Jiří a Veronika NAJVAROVÁ. Rozvíjení gramotnosti ve výuce na 1. stupni ZŠ: výzkumná analýza a popis soudobého stavu. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011, 110 s. ISBN 978-802-1057-142.
8. HENDL, Jan a Jiří REMER, 2017. Metody výzkumu a evaluace. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1192-1.
9. HOLMAN, Robert. Makroekonomie. 2018. C. H. Beck. ISBN 9788074007231.
10. ISAACSON, Walter. Einstein: Jeho život a vesmír. 2018. Paseka. ISBN 978-80-7432-956-2.
11. KANTNEROVÁ, Liběna. Základy bankovníctví: Teorie a Praxe. 2016. C. H. Beck. ISBN 9788074005954.
12. KLIKOVÁ, Christiana a KOTLÁN, Igor. 2013. Hospodářská politika. 3. Ostrava: Institut vzdělávání SOKRATES, 2013. ISBN 9788086572765.

13. KLÍNSKÝ, Petr, Otto MÜNCH a Danuše CHROMÁ. *Ekonomika: ekonomická a finanční gramotnost*. 2019. EDUKO. ISBN 978-80-88057-62-8.
14. KOLEKTIV FINANČNÍCH PORADCŮ PARTNERS, předmluva Pavel KOHOUT. *Jak ovládnout své peníze*. 2013. BizBooks. ISBN 978-80-265-0127-5.
15. MEJSTRÍK, Michal, Magda PEČENÁ a Petr TEPLÝ. *Bankovníctví v teorii a praxi*. 2015. Karolinum. ISBN 9788024628707.
16. OECD, 2013. *PISA 2012 Assessment and Analytical Framework: Mathematics, Reading, Science, Problem Solving and Financial Literacy*. OECD Publishing. ISBN: ISBN 978-92-64-19051-1
17. REJNUŠ, Oldřich, 2016. *Finanční trhy: učebnice s programem na generování cvičných testů*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-802-4758-718.
18. REVENDA, Zbyněk, 2015. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 6., aktualizované vydání Praha: Management Press. ISBN 978-807-2612-796.
19. ROBERTSON, James. *Future Money: Breakdown or Breakthrough*. 2012. UK: Green Books. ISBN 9781900322980.
20. RUSMICOVÁ, Lada a Jindřich SOUKUP. *Makroekonomie: Základní kurs*. 2011. Melandrium. ISBN 80-86175-24-3.
21. RYAN, J. S. a RYAN, Ch. *Personal financial literacy*. 3rd edition. Mason, Ohio: South-Western/Cengage, 2017. ISBN 9781305653078.
22. SLANÝ, Antonín a KOLEKTIV. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika*. 2003. C. H. Beck. ISBN 8071797383.
23. SOKOL, Jan. *Moc, peníze a právo*. 2016. Vyšehrad. ISBN 978-80-7429-638-3.
24. SOUKUP, CSc., prof. Ing. Jindřich a Kolektiv. 2018. *Makroekonomie*. 3. Praha: Management Press, 2018. str. 535. ISBN 9788072615377
25. SYROVÝ, Petr a Tomáš TYL, 2014. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 2., aktualizované vyd. Praha: Grada. ISBN 978-802-4748-320
26. SVATOŠ, CSc., prof. Ing. Miroslav a Kolektiv. 2018. *Ekonomika agrárního sektoru*. 2. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2018. str. 168. ISBN9788021328075.
27. ŠKVÁRA, Miroslav. *Finanční gramotnost*. 2016. Praha: Ing. Miroslav Škvára. ISBN 978-80-9048-233-3.
28. THOMAS A. LUCEY, *Financial Literacy for Children and Youth*, Second Edition, Peter Lang Publishing Inc, 2018, ISBN 9781433133602,

29. WICKENS, Mike. 2011. Macroeconomic theory a dynamic general equilibrium approach. 2. Princeton: Princeton University Press, 2011. str. 596. ISBN 978-0-691-15286-8.
30. ŽEHROVÁ, Jana, 2016. Finance. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta. ISBN: 978-80-213-2440-4

Elektronické zdroje

1. AIRBANK: Průzkum [online]. 2014 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z: <https://www.airbank.cz/novinky/kolik-za-pujcku-opravdu-zaplatim-to-si-spravne-zjistit-jen-9-cechu/>
2. BANKY: Spořicí účty [online]. 2020 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z: <https://www.banky.cz/stavebni-sporeni/>
3. BARBOŘÍKOVÁ, Romana. Výuka o penězích se osvědčuje. Metro Praha. březen 2014, čís. 58, s. 5. Dostupné online. ISSN 1211-7811
4. ČESKÁ BANKOVNÍ ASOCIACE. Český bankovní sektor [online]. 2020 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z: <https://cbaonline.cz/o-bankovnim-sektoru>
5. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [online]. 2020 [cit. 2020-12-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/evidencni-pocet-zamestnancu-a-jejich-mzdy-3-ctvrtleti-2020>
6. ČNB. Finanční a ekonomická gramotnost [online]. 2019 [cit. 2020-05-1]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/financni-a-ekonomicka-gramotnost/
7. ČNB: Měnová politika [online]. 2020 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/>
8. DELOITTE: Průzkum [online]. 2019 [cit. 2020-12-01]. Dostupné z: https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/cz/Documents/deloitte-analytics/Jake_budou_duchody.pdf
9. DFG [online]. 2020 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z: <https://www.denfinancnigramotnosti.cz/>
10. E15: Průzkum [online]. 2020 [cit. 2020-12-01]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/finexpert/vydelavame/jen-tretina-cechu-ma-finance-pod-kontrolou-ukazal-pruzkum-1372818>
11. EFINANČNÍK: Půjčky a úvěry [online]. 2020 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z: <http://www.efinancnik.cz/category/pujcky-a-uvery/>

12. EUROSTAT. Národní účty a HDP [online]. 2020 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z:
https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=National_accounts_and_GDP/cs
13. FINANCE: Běžný účet [online]. 2020 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z:
<https://www.finance.cz/ucty-a-sporeni/bezne-ucty/abeceda-beznych-uctu/co-je-to-bezny-ucet/>
14. FINANČNÍ GRAMOTNOST: Investice [online]. 2020 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z:
<https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/investice/investice-obecne>
15. FINMAG [online]. 2020 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z: <https://finmag.penize.cz/>
16. HYPERFINANCE: [online]. 2019 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z:
<https://www.hyperfinance.cz/magazin/znete-vsech-pet-typu-zivotniho-pojisteni-ktere-se-hodi-pro-vas/>
17. MALLOWS, David. What is literacy? EPALÉ. Blog [online]. 1. 9. 2017 [cit. 2020-01-04]. Dostupné z: <https://epale.ec.europa.eu/en/blog/what-literacy>
18. MFČR: Standardy finanční gramotnosti [online]. 2020 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z:
<https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/aktuality/2017/standard-financni-gramotnosti-29163>
19. MFČR: Slovník pojmů finanční gramotnosti [online]. 2020 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/tipy-navody/slovník-pojmu#tab-slovník-pojmu-f>
20. MĚŠEC: Neživotní pojištění [online]. 2020 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z:
<https://www.mesec.cz/serialy/nezivotni-pojisteni-vse-co-potrebuji-vedet/>
21. MONETA: Slovník pojmů [online]. 2020 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z:
<https://www.moneta.cz/slovník-pojmu/detail/co-je-urokova-sazba>
22. MRÁZEK Jiří: Inflace [online]. 2019: Český statistický úřad [cit. 2020-06-01]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/inflace_spotrebitelske_ceny
23. NÚV: Standard finanční gramotnosti [online]. 2017 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z:
<http://www.nuv.cz/standard-fg>
24. OAHS HAVLÍČKŮV BROD [online]. 2020 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z:
<https://www.oahshb.cz/>
25. OA ŠUMPERK [online]. 2020 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z: <http://www.oa-sumperk.cz/>
26. OECD. Finanční gramotnost [online]. 2020 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z:
<https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/oecd>

27. PENÍZE: Spořicí účty [online]. 2020 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/sporici-ucty>
28. PENÍZE: Životní pojištění [online]. 2020 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/zivotni-pojisteni>
29. PRODEJ.MĚŠEC: Doplnkové penzijní spoření [online]. 2020 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z: <https://prodej.mesec.cz/sporeni/doplňkove-penzijni-sporeni/>
30. PŮJČKY: Nebankovní půjčky [online]. 2020 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z: <https://www.pujcky.cz/nebankovni-pujcky>
31. SBÍRKA ZÁKONŮ: Zákon č. 257/2016 Sb. [online]. 2016 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-257>
32. SROVNÁVAČ: Pojištění odpovědnosti [online]. 2020 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z: <https://www.srovnavač.cz/pojisteni-odpovednosti-zamestnance/kalkulacka-a-srovnani>
33. VOŠ-SOŠ MOST [online]. 2020 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z: <https://www.vos-sosmost.cz/>
34. YOUR CHANCE [online]. 2020 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z: <https://www.yourchance.cz/>

8 Přílohy

Příloha 1 Dotazník

Příloha 1 Dotazník

DOTAZNÍK FINANČNÍ GRAMOTNOSTI

Vážení respondenti,

jsem studentkou Provozně ekonomické fakulty na České zemědělské univerzitě v Praze a zároveň lektorkou finanční gramotnosti v České republice. Tématem mé diplomové práce je Zhodnocení úrovně finanční gramotnosti studentů vybraných středních škol v České republice. Tímto bych Vás ráda požádala o vyplnění tohoto dotazníku, který bude sloužit jako podkladový materiál k vypracování praktické části diplomové práce a zároveň jako podpůrný materiál k výuce finanční gramotnosti na středních školách v České republice.

Dotazník je anonymní

Děkuji Vám za spolupráci při vyplnění

Bc. Simona Paslerová

***Povinné pole**

ŠKOLA

***Označte jen jednu**

elipsu.

- ☐ Obchodní akademie a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, Šumperk, Hlavní třída 31
- ☐ Vyšší odborná škola ekonomická, sociální a zdravotnická, Obchodní akademie, Střední pedagogická škola a Střední zdravotnická škola, Most, p.o., Z. Fibicha 2778
- ☐ Obchodní akademie a Hotelová škola Havlíčkův Brod, Bratříkův 851

1) JAKÉHO JSTE POHLAVÍ? *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ ŽENA
- ☐ MUŽ

2) JAKÝ JE VÁŠ VĚK? *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ 15 - 16
- ☐ 17 - 18
- ☐ 19 – 20
- ☐ 21 a víc

3) JAKÝ STUDUJETE ROČNÍK? *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ 1.
☐ 2.
☐ 3.
☐ 4.

4) V JAKÉM KRAJI BYDLÍTE? *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ PARDUBICKÝ
☐ OLOMOUCKÝ
☐ PRAHA
☐ STŘEDOČESKÝ
☐ JIHOČESKÝ
☐ ÚSTECKÝ
☐ KARLOVARSKÝ
☐ JIHOMORAVSKÝ
☐ MORAVSKOSLEZSKÝ
☐ ZLÍNSKÝ
☐ PLZEŇSKÝ
☐ KRÁLOVEDVORSKÝ
☐ VYSOČINA
☐ LIBERECKÝ

5) MÁTE PŘEHLED O SVÝCH PŘÍJMECH A VÝDAJÍCH, TZN. TVOŘÍTE SI SVŮJ OSOBNÍ ROZPOČET? *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ ANO
☐ SPÍŠE ANO
☐ SPÍŠE NE
☐ NE

V případě, že jste odpověděli ANO/SPÍŠE ANO, pokračujte prosím otázkou č. 6 a přeskočte otázku č. 7

V případě, že jste odpověděli NE/SPÍŠE NE, pokračujte prosím otázkou č. 7

6) JAKÝM ZPŮSOBEM SI TVOŘÍTE PŘEHLED O SVÝCH PŘÍJMECH A VÝDAJÍCH?

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ V DUCHU MÁM URČTOU PŘEDSTAVU
- ☐ NA PAPIŘE
- ☐ ELEKTRONICKY
- ☐ Jiné:

7) Z JAKÉHO DŮVODU SI NETVOŘÍTE PŘEHLED O SVÝCH PŘÍJMECH A VÝDAJÍCH?

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ POVAŽUJI TO ZA ZBYTEČNÉ
- ☐ NEMÁM NA TO ČASOVOU KAPACITU
- ☐ NEVÍM, JAK SPRÁVNĚ NA TO
- ☐ Jiné:

8) MÁTE OSOBNÍ ZKUŠENOST S PORADCEM V BANCE? *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ ANO
- ☐ NE

9) VĚDĚL/A JSTE ŽE V ČR FUNGUJE DVOUSTUPŇOVÝ BANKOVNÍ SYSTÉM? *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ ANO
- ☐ NE

10) KTERÁ INSTITUTE V ČESKÉ REPUBLICE JE V BANKOVNÍM SEKTORU VRCHOLNÁ? *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ MINISTERSTVO FINANCÍ
- ☐ KOMERČNÍ BANKA
- ☐ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA
- ☐ ČESKÁ SPOŘITELNA

11) CO JE TO INFLACE? *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ SNÍŽENÍ KUPNÍ CENY PENĚZ
- ☐ POKLES CENOVÉ HLADINY V ČASE
- ☐ STAV, KDY MĚNA MÁ NULOVOU HODNOTU
- ☐ ZVÝŠENÍ KUPNÍ CENY PENĚZ

12) ZNÁTE AKTUÁLNÍ MÍRU INFLACE ČR? *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ ANO
- ☐ NE

13) ZNÁTE AKTUÁLNÍ MÍRU NEZAMĚSTNANOSTI V ČR? *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ ANO
- ☐ NE

14) VĚDĚL/A BYSTE ROZDÍL MEZI DEBETNÍ A KREDITNÍ PLATEBNÍ KARTOU? *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ ANO
- ☐ NE

V případě, že jste odpověděli ANO, pokračujte prosím otázkou č. 15

V případě, že jste odpověděli NE, pokračujte prosím otázkou č. 16

15) JAKÝ JE ROZDÍL MEZI DEBETNÍ A KREDITNÍ PLATEBNÍ KARTOU?
VYSVĚTLETE VE ZKRATCE ROZDÍL

16) VĚDĚL/A BYSTE CO ZNAMENÁ ZKRATKA RPSN? *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ ANO
- ☐ NE

V případě, že jste odpověděli ANO, pokračujte prosím otázkou č. 17

V případě, že jste odpověděli NE, pokračujte prosím otázkou č. 18

17) ROZEPIŠTE VE ZKRATCE PROSÍM, CO TATO ZKRATKA ZNAMENÁ,
PŘÍPADNĚ K ČEMU SE VYUŽÍVÁ

18) VĚDĚL/A BYSTE, CO ZNAMENÁ TZV. ŽIVOTNÍ POJIŠTĚNÍ? *

Označte jen jednu elipsu.

☐

ANO

☐

NE

V případě, že jste odpověděli ANO, pokračujte prosím otázkou č. 19

V případě, že jste odpověděli NE, pokračujte prosím otázkou č. 20

19) ROZEPIŠTE VE ZKRATCE PROSÍM, CO TENTO POJEM ZNAMENÁ, PŘÍPADNĚ K ČEMU SE VYUŽÍVÁ

20) VĚDĚL/A BYSTE, CO JE TO HYPOTEČNÍ ÚVĚR? *

Označte jen jednu elipsu.

☐

ANO

☐

NE

V případě, že jste odpověděli ANO, pokračujte prosím otázkou č. 21

V případě, že jste odpověděli NE, pokračujte prosím otázkou č. 22

21) ROZEPIŠTE VE ZKRATCE, CO TENTO POJEM, ZNAMENÁ, PŘÍPADNĚ K ČEMU SE VYUŽÍVÁ

22) VYUŽÍVÁTE V SOUČASNOSTI NĚKTERÝ Z TĚCHTO FINANČNÍCH NÁSTROJŮ? *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- ☐ BĚŽNÝ ÚČET
- ☐ SPOŘÍCÍ ÚČET
- ☐ KREDITNÍ KARTA
- ☐ DOPLŇKOVÉ PENZIJNÍ SPOŘENÍ
- ☐ STAVEBNÍ SPOŘENÍ
- ☐ HYPOTEČNÍ ÚVĚR
- ☐ SPOTŘEBITELSKÝ ÚVĚR
- ☐ LEASING
- ☐ NEVYUŽÍVÁM ŽÁDNÝ FINANČNÍ NÁSTROJ

23) PŘEMÝŠLEL/A JSTE DOPOSUD O SVÉM ZAJÍŠTĚNÍ NA STÁŘÍ? *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ ANO
- ☐ SPÍŠE ANO
- ☐ SPÍŠE NE
- ☐ NE

24) JAK SE PŘIPRAVUJETE NA STÁŘÍ? PŘÍPADNĚ, JAK BYSTE SE CHTĚL/A PŘIPRAVOVAT? *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ DOPLŇKOVÉ PENZIJNÍ SPOŘENÍ
- ☐ SPOLÉHÁM NA STAROBNÍ DŮCHOD OD STÁTU
- ☐ SPOLÉHÁM NA PODPORU ZE STRANY RODINY
- ☐ SPOŘÍCÍ ÚČET
- ☐ INVESTOVÁNÍ ZA POMOCÍ VHODNÝCH FINANČNÍCH NÁSTROJŮ

25) PŘEDSTAVTE SI, ŽE MÁTE VOLNÉ PROSTŘEDKY, JAK BYSTE S NIMI NALOŽIL/A? *

Označte jen jednu elipsu.”

- ☐ NECHAL/A BYCH JE LEŽET NA BĚŽNÉM ÚČTU
- ☐ VLOŽIL/A BYCH JE NA SPOŘICÍ ÚČET
- ☐ VLOŽIL/A BYCH JE DOMA DO OBÁLKY, PŘÍP. PRASÁTKA
- ☐ INVESTICE DO ZLATA, STŘÍBRA A DALŠÍCH KOMODIT
- ☐ INVESTICE DO NEMOVITOSTÍ
- ☐ INVESTICE DO MÉNĚ RIZIKOVÝCH FINANČNÍCH NÁSTROJŮ S MENŠÍM VÝNOSEM (NAPŘ. DLUHOPISY)
- ☐ INVESTICE DO RIZIKOVĚJŠÍCH FINANČNÍCH NÁSTROJŮ S VYŠŠÍM VÝNOSEM (NAPŘ. AKCIE)
- ☐ Jiné: _____

26) PŘEDSTAVTE SI, ŽE SI POTŘEBUJETE PŮJČIT NA NOVÝ MOBILNÍ TELEFON ZNAČKY IPHONE. V MOBILNÍM BANKOVNICTVÍ MÁTE PŘEDSCHVÁLENOU PŮJČKU ZA 30 000 KČ SE SPLATNOSTÍ 12 MĚSÍCŮ, TJ. 1 ROK. KOLIK CELKOVĚ ZAPLATÍTE?

PŮJČKA: 30 000 KČ, ÚROKOVÁ SAZBA P.A.: 5,90 %, JEDNORÁZOVÝ POPLATEK 200 KČ, RPSN: 6,10 % *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ 30 801 KČ
- ☐ 30 167 KČ
- ☐ 33 043 KČ
- ☐ 35 606 KČ

27) PŘEDSTAVTE SI SITUACI, ŽE SE CHCETE PORADIT O MOŽNOSTECH FINANCOVÁNÍ BYDLENÍ, KOHO RADOU BYSTE SE ŘÍDIL/A?

** Označte jen jednu elipsu.*

- ☐ NEJBLIŽŠÍ RODINA
- ☐ NEJLEPŠÍ KAMARÁDI
- ☐ BANKOVNÍ PORADCE
- ☐ NEZÁVISLÝ FINANČNÍ
- ☐ PORADCE

Jiné: _____

Obsah není vytvořen ani schválen Googlem.

Google Formuláře